

BÆKUR GUNNARS DAL:

Vera, ljóð, 1949
Sfinxinn, ljóð, 1953
Rödd Indlands, 1953
Þeir spáðu í stjörnurnar, 1954
Sfinxinn, 2. útg. 1954
Sókrates, 1957
Spámaðurinn, þýdd ljóð, 1958
Októberljóð, 1959
Leitin að Adíí, 1961
Tveir heimar, 1961
Líf og dauði, 1961
Hinn hvíti lótus, 1962
Yogasútra Patanjalis, 1962
Sex indversk heimspekikerfi, 1962
Grískir heimspekingar, 1963
Öld Sókratesar, 1963
Raddir morgunsins, ljóð, 1964
Móðir og barn, þýdd ljóð, 1964
Plató, 1966
Aristóteles, 1966
Orðstír og auður, skáldsaga, 1968
Á heitu sumri, skáldsaga, 1970
Indversk heimspeki, 1972
Spámaðurinn, þýdd ljóð, 2. útg. 1975
Grískir heimspekingar, 1975

GUNNAR DAL

GRÆN BYLTING

(KAMALA)

VÍKURÚTGÁFAN
REYKJAVÍK

COPYRIGHT 1976

by Gunnar Dal

Prentun: Steinholt hf.

Bókband: Bókbandsstofan Örkin hf.

1976

FORMÁLI

Fátítt er að íslenskir höfundar heyi sér efni til skáldverka úr fjarlægri menningarheild, en það gerir Gunnar Dal með þeirri bók sem nú kemur fyrir sjónir manna. Hann velur Indland og samfélagsbyltingu þá sem verður þar af því nútími Vesturlanda er að ryðja sér braut inn í þorp landsins.

Um aldabil orkaði máttur Vesturlanda á Indland. Bretar námu á brott mikil auðæfi og ráku þjóðfélagið fyrir sig, ekki landsbúa. Fólki tók að fjölga, meðalannars vegna nýrra heilbrigðishátta, borgirnar uxu, þorpin gleymdust.

Samt eru þorpin Indland.

Nú hefur landið verið sjálfstætt um skeið og þess freistað að samlaga vestræna tækni og hyggindi sem í hag koma fornri hugsun og lífsverðmætum: Eilífiðin á að gróa útúr hinu tímanlega, lífið að vera frjálst og ljúft, og það tekst því aðeins að fólk ræki einfaldleika og nægjusemi, því sárt og ljúft er sinn hvor endinn á hinu sama. Þó á það ekkert að skorta, svo mikið má læra af vestrænum mönnum. En ný samfélagsgerð verður að koma með mildilegum ráðstöfunum, ekki valdi, því vald er

í sjálfu sér illt. Þannig hugsa öðlingarnir Mahatma Gandhi, Vinoba Bhave og Jaya Prakash Narayan — sem lífsanda blésu í indverska samfélagshugsun á þessari öld.

En málið er flókið, ekki við einn óvin að kljást, fámenna klíku er situr yfir hlut fólks og unnt er að stjaka til hliðar einsog hendi sé veifað. Ríkisvaldið megnar ekki og í sumum tilvikum vill ekki hlutast til um hvað fram fer í þorpunum. Það er fjarlægt fáfróðum almúga og ráð þess misskilin. Enda trónar sá í þorpinu sjálfu sem ljær lönd og fé. Hann er einn af „oss“. Og þótt jarðeignum hans sé skipt milli leiguliða sölsar hann þær jafnharðan undir sig aftur, því hann einn getur rétt fram hjálparhönd þegar illa árar.

Á Indlandi er útbreidd trú, dyggilega studd af þremenningunum sem ég gat um áðan, að árangur vaxi uppaf aðferð einsog tré af rót. Árangur verður í samræmi við aðferð, ekki tilgang. Fyrir því næst aldrei góður árangur með vondri aðferð. Fyrir því er hin „rauða bylting“ sem til er vitnað í sögu Gunnars ekki komin enn. Fyrir því trúa menn á „grænu byltinguna“. Og komi sú græna hætta sníkjudýrin að fitna á svita og blóði fólks í þorpinu, því uppskerubrestur, skortur og neyð er þeirra góðæri.

Hægt er að sanna að ef landeigandinn eða okrarinn (á borð við Netí Ram) væri flæmdur brott og eignum hans skipt milli bænda þá yxi annaðhvort upp annar slíkur ellegar til mikilla vandræða horfði þegar illa árar. Okrarinn verður sjálfs sín vegna að halda lífinu í þorpinu. Eitthvað þarf því að koma í hans stað; það er bankinn og samvinnufélagið sem byltingarmaðurinn Tara ber fyrir brjósti.

Þetta er hin græna bylting Indlands sem gegnir menn hafa gert að nýjum guði þar í landi: brunnar, áveitur, samvinnufélag, nýtt útsæði, og byltingarforingjarnir eru menn einsog Tara sem kemur með korn í poka heim í þorpið, ekki vopn.

Slík bylting er mönnum einsog Narayan að skapi, og sjálfur var hann síðustu tuttugu árin að reyna að gera beinan veg hennar á Norður-Indlandi.

Mest dálæti hef ég á Mathúr gamla allra manna í sögunni. Hann er sannur Indverji, leiðtogi af þeim skóla sem vel hæfir þar, fámáll, lágmæltur, hófsamur og fáskiptinn, en allt sem gerist verður eftir ákvörðun hans.

En handanvið mannheim sögunnar reikar sá sem hafnað hefur heimi, yóginn Góvinda, laus úr dýraboga atvikanna af því hann er hættur að þrá eitt og forðast annað, fjarrænn í augum manna og mælir annarleg orð. En beint eða óbeint sækja háir og lágir, vondir og góðir, lausn sinna mála til hans.

Þannig orkar eilífðin á tilveru manna.

En allt sem grær kemur hægt og reynir í mönnum þolrifin. Græna byltingin kemur hægt. Og öðrum þræði ríkir efinn og vonleysið — einsog hjá Kamölu í lokin.

Gunnar malar sögumynd sína sterkum dráttum og skýrum. Ekkert sem í sögunni gerist fellur utanvið hversdagsleika þeirra breytingatíma sem nú ganga yfir landið. Hún er sannferðug lýsing á indversku sveitalífi þar sem arfi fortíðar og möguleikum ókominna ára eru að jöfnu gerð skil.

Gunnar færist mikið í fang og kemst ágæta vel frá miklum vanda. Hann opnar okkur nýjan heim.

SIGVALDI HJÁLMARSSON

SÖGUPERSÓNUR:

MATHÚR
RAMÓNE
KRISHNA
GÚPTA

} bræður

KAMLA: móðir bræðranna

DEVÍ: kona Ramóne

SÍTA: kona Mathúr

KAMALA: dóttir Ramóne og Deví

TARA: sonur Mathúr og Sítu

NETÍ RAM: auðugur landeigandi

MÚNTÚ BABÚ: verkstjóri hjá Netí Ram

NÍDAR: skósmiður í þorpinu

CHAMPÍ DEVÍ: kona Níðars

RÚPA: systir Babús

BINDÚ: kona Babús

SAMÚ:
VADÍVAL:

} svínahirðar

GÓVINDA: helgur maður

HÍRA: sonur Níðars

BÚLÚ: þjónn Netí Ram

DÍN LAL: förunaður

LAKSHMÍ: kona Netí Ram

KAMTA:
RAMÚ:

} bændur

RAM: yngri bróðir Tara

SHANTA: móðir Múntú Babús

KETÚ:
TÚTÚ:

} vinnumenn hjá Netí Ram

Amerísk hjón

1

Ég get ekki sofið. Hvenær skyldi fara að birta?

Ég er Kamala. Ég er dóttir Ramóné. Ég ligg í myrkrinu og bíð eftir Tara. Ég elska Tara. Ég hef elskað hann frá því fyrst ég man eftir mér. Hann er nokkrum árum eldri en ég, en ég leitaði hann oft uppi og fylgdi honum hvert sem hann fór. Einu sinni sagði ég honum, að ég ætlaði að giftast honum, þegar ég yrði stór. Nú hefur Tara verið tvö ár á skólanum og allan þann tíma hef ég ekki séð hann. Skyldi hann hafa breyst mikið?

Það er bráðum kominn morgunn og í alla nótt hefur mér ekki komið dúr á auga. Ég hef legið hér og bylt mér á hörðu moldargólfinu og hugsað: „Tara kemur á morgun.“ Ef ég fæ ekki að giftast Tara, vil ég ekki lifa lengur. En faðir minn ræður.

Ég hef fyrir löngu gert mér ljóst, að ég verð að giftast þeim manni, sem faðir minn segir mér að giftast. Ung stúlka verður að hlýða föður sínum. Ég hef líka heyrt talað um konur, sem

hafa brotið af sér alla hlekki. En hvernig hefur farið fyrir þeim? Það er of hræðilegt til að hugsa um það. Og þó er svo margt, sem ég get aldrei skilið. Hvernig stendur á því, að lífið er svona erfitt? Ég skil vel sultinn. Það hafa komið hjá okkur tvö þurrkasumur í röð, og það varð lítil uppskera. Margir sultu. Hvers vegna má kona aldrei ráða neinu? Amma mín? Mamma? Ég? Allt líf okkar, frá vöggu til grafar, er ákveðið af boðum og bönnum karlmannanna.

Ég vil vera góð dóttir. Það er eitthvað í brjósti mínu, sem vex og vex og langar til að faðma að sér allan heimininn. Ég vil gera öllum gott. En stundum er ég hrædd þegar ég hlusta á fullorðið fólk niðursokkið í alvarlegar umræður. Mér finnst líka alltaf leiðinlegt að hlusta á deilur og þrætur. En sumir eru svona.

Já, ég hef fyrir löngu gert mér grein fyrir því, að allir verða að beygja sig fyrir lögum síns fólks. Þú hlýtur að vita, að í þorpinu okkar hefur hver stétt sitt virðingarþrep, og mönnum er skipt í marga hópa. Og auðvitað er þetta réttlátt. Guð ræður því hvar maðurinn fæðist. Það gerir enginn uppreisn gegn lögum stéttar sinnar — þau ráða alveg yfir okkur. Veistu hvað kemur fyrir mann eða konu sem brýtur lög stéttar sinnar? Auðvitað veistu það. Það hljóta allir að vita. Hann verður án fjölskyldu, og hann verður vinalaus. Hann getur ekki haft neina von um, að nokkur annar hópur veiti honum viðtöku. Hann er bannfærður. Honum er útskúfað. Hann fær ekki einu sinni að koma til hinna óhreinu. Hann getur ekki haft samskipti við nokkurn mann. Nema þá að hann finni einhvern, sem eins er ástatt fyrir. Þá getur hann ef til vill myndað nýjan

hóp. En hvernig hópur verður það? Þeir lægstu af þeim lágu. Lægri en sóparar og svínahirðar. Nei, það gerir enginn upp-reisn gegn sinni stétt. Og það er líka gott að eiga stóra fjöl-skyldu. Við búum hér í fjórum samliggjandi húsum. Afi, sem er dáinn, bjó hér. Amma er enn á lífi. Og nú búa hér fjórir synir þeirra með fjölskyldum sínum, og lönd þeirra liggja saman. Við erum stór fjölskylda. Faðir minn Ramóné, Mathúr, Krishna og Gúpta eru bræður. Og Tara er sonur Mathúr gamla. Það rækta allir jörðina. Það er margt sem við megum ekki gera, en það mega allar stéttir rækta jörðina.

Það er ennþá myrkur og þau sofa öll. Skyldi ekki bráðum fara að birta? Ég er hætt í skólanum, en mig langar til að læra meira. „Hvað hafa stelpur að gera með skólalærdóm?“ segir amma og fussar. Það eru allir henni sammála. Það var gaman í skólanum. Við lærðum hindí og reikning, og svo auðvitað lestur og skrift. Og það er eitt sem ég hef oft hugsað um. Í skólanum fá börn af öllum stigum að borða og drekka saman. Þar komum við saman öll börn í þorpinu, líka börn eins og Vadí. Hvers vegna skyldi það vera glæpur að umgangast fólk af lægri stétt? Hvers vegna er það glæpur að þekkja sumt fólk? Mér finnst vinátta meira virði en allar þessar gömlu reglur, og í laumi umgengst ég fleiri en ég má þekkja. Ég vildi að það færi að birta. Á morgun kemur Tara. Skyldi Síta, inóðir hans, vera vakandi eins og ég? Um hvað skyldi hún vera að hugsa? Ég get vel ímyndað mér það. Nú, þegar ég loka augunum sé ég það allt fyrir mér. . .

2

Í rökkriu fyrir dagmál eru konur þorpsins á fótum. Síta rís einnig upp af leirgólfinu þöktu marglitu teppi (úr gömlu sari). Hún þarf ekki að klæða sig vegna þess að hún sefur vanalega í fötunum, gerðum úr þunnu líni. Við notum ekki heldur nein sængurföt. Yngri sonur hennar Ram sefur, nakinn að mestu, á gólfinu. Á bestu ábreiðunni liggur bóndi hennar, Mathúr gamli, og sefur værum svefni. Mathúr er elstur bræðranna. Hann liggur einnig í dhótíi sínum. Varir hans eru rauðar eftir síðustu pantugguna frá kvöldinu áður.

Hún gætir þess ævinlega vel að vekja þá ekki. Hún læðist jafnan hljóðlega út úr húsinu og gengur í morgunskímunni niður að þorpstjörninni til að baða sig.

Nokkrar konur eru komnar á undan henni og baða sig í tjörninni.

„Ó, Dídí, þú ert seint á fótum,“ segir Deví vinkona hennar stríðnislega. Síta er oftast komin á undan henni niður að tjörn-

inni. Síta brosir til hennar og kinkar kolli. Hún smeygir sér úr blússunni og ber mustarðsolíu í hár sitt og á armana uns þeir gljáa eins og eir. Ég gleymdi að segja það, að Deví er móðir mín.

„Já, systir. Ég svaf lítið í nótt. Ég á von á Tara heim í dag. Tara sonur minn er nú búinn að vera tvö ár að heiman, við nám í borginni.“

Fyrstu geislar morgunsólarinnar skína á nakin brjóst þeirra þar sem þær ganga hlið við hlið steinþrepin niður í tjörnina. Síta veður út í dökkt vatnið upp að mitti. Hún fer ekki úr sariinu, sem skýlir líkama hennar að neðanverðu. Það er ekki siður okkar hér í þorpinu. Sólin rís og Síta snýr andliti sínu til austurs þar sem rauður bjarmi litar himininn.

Hún hefur gleymt Deví og hinum konunum í kringum sig. Hún er stödd í helgidómi. Hún fórnar höndum:

„Þú guð hinnar rísandi sólar.“ Þrisvar tekur hún vatn í lófa sér og kastar því til austurs. Þetta er morgunfórn hennar til sólguðsins. Síðan dýfir hún sér þrisvar í vatnið upp fyrir höfuð. Hún heldur niðri í sér andanum og fer aftur með bænirnar í hljóði. Að þessu sinni til hins ósýnilega guðdóms sem býr í djúpunum.

Hún og Deví, móðir mín, eru mjög samrýmdar. Þær eru á svipuðum aldri. En þær hafa lítinn tíma til að tala saman núna, því að margar annir kalla að.

Þegar Síta hefur lokið bænum sínum í tjörninni gengur hún aftur upp á bakkann. Það er gott að finna svöl steinþrepin undir berum fótum. Léreftssarið er rennvott og fellur þétt að grannvöxnum líkama hennar. Þegar hún var ung, sagði

Mathúr einu sinni, að það væri eins og gagnsæ slæða í málverki gamals meistarara. Menn sögðu svo margt skrítið í gamla daga, og svona vitleysu segir enginn lengur. Sítt svart hár hennar er líka blautt og hún þurrkar það á blússu sem hún tekur alltaf með sér þegar hún fer niður að tjörninni á morgnana. Hún vefur hárið upp í hnút í hnakkanum. Því næst skiptir hún um sarí, fer úr því blauta og klæðir sig í annað þurrt sem hún hafði með sér. Karlmennirnir eru undrandi yfir því að við getum farið úr gömlu saríi og klætt okkur í nýtt samtímis, svo hvergi sést í okkur berar. En þetta er enginn vandi. Karlmenn eru nú einu sinni svo miklir klaufar, þó að þeir séu okkur frenri. Hún tekur líka drykkjarvatnið úr tjörninni, fyllir leirker sitt og ber það á höfðinu heim.

Þeir sofa báðir í kofanum þegar hún kemur aftur. Hún ber vatnið hljóðlega inn í eldhúsið. Þangað fer hún aldrei fyrr en hún hefur baðað sig. Hún leysir niður hár sitt, greiðir það lauslega, síðan hylur hún það að aftanverðu og yfir hvirflinum með saríi sínu. Hún tekur fram eirfat og kolu og læðist aftur hljóðlega út úr húsinu og byrjar að safna blómum sem hún leggur á eirfat sitt. Þar hittir hún móður mína aftur, því að móðir mín hefur líka farið út til að safna blómunum.

„Síta,“ segir móðir mín. „Heyrðir þú hávaðann í húsi Múntú Babú í gærkvöldi? Heyrðir þú hljóðin í Bindú?“

„Hvað skeði?“ spurði Síta.

„Shanti, tengdamóðir hennar, sagði Múntú Babú syni sínum, að það væri of lítið salt í matnum hennar. Og Bindú var barin eins og fiskur, þangað til hún hljóp út úr kofanum. En Múntú Babú náði henni og dró hana inn aftur.“

Deví, móðir mín, beygði sig niður eftir nýju blómi og bætti við.

„Hún hefði átt að setja meira salt í matinn.“

„Hún er of ung,“ segir Síta. „Aðeins fimmtán ára.“

„Hún er of ung,“ samsinnti Deví. „Hún hefur aðeins verið gift í sex vikur. En nuddar hún kannski ekki líkama og fætur tengdamóður sinnar á hverju kvöldi? Færir hún henni ekki matinn? Baðar hún hana ekki og þvær hún ekki fötin hennar?“

„Ég er fegin að ég á góða tengdamóður,“ sagði Síta.

„Þú ert hamingjusöm. Þú ert líka vel gift. Bindú ætti að hlýða tengdamóður sinni og Múntú Babú,“ heldur móðir mín áfram. „Annars gæti farið fyrir henni eins og Ramí, sem strauk að heiman og gerðist skækja í borginni. Og hver veit hvernig fer fyrir Rúpu, systur hans Múntú Babú. Hún er ekkja og aðeins sextán ára. Hún er núna komin heim til Babús, og menn segja að hún eigi þar illa ævi. En hún er einþykk og skapmikil.“

„Eða hún Mírú vinkona mín,“ sagði Síta hugsandi. „Mírú, sem brenndi sig lifandi um nótt hérna við þorpstjörnina.“

Það eru tár í augum Sítu.

„Bindú er of ung,“ sagði hún hljóðlega.

„Hún hefði átt að setja meira salt í matinn,“ samsinnti Deví.

Fyrir framan kofadyrnar er Túlsi, hið helga tré fjölskyldunnar. Verndarengillinn. Þangað heldur Síta með kertin og eirfatið fullt af blómum. Hún fórnar höndum og tendrar síðan tvö kertaljós sem hún kemur fyrir við rætur trésins. Þar liggja

visin hvít blóm sem Síta fjarlægir og setur önnur í þeirra stað. En púja hennar þennan morgun er enn ekki lokið. Hún gengur aftur inn í kofann, álút, því það hæfir ekki konu að ganga upprétt þar sem karlmaður liggur. Í einu horninu er komið fyrir litlu altari með guðalíkneskjum á stalli. Á þetta altari leggur Síta öll blómin sem eftir eru í eirfatinu, hún brennir reykersi fyrir framan guðina og kveikir á kertum sínum. Sléttar tölur eru kvenkyns og óæðri en oddatölur. Síta kveikir ævinlega á þremur, fimm, eða sjö. Í dag kveikir hún á sjö vegna sonarins, Tara. Það er von á honum heim. Hún sest niður með krosslagða fætur og hefur yfir bænir í hálfum hljóðum. Hún tekur fram vermilljón og setur rauðan blett á enni sitt milli augnanna og rautt strik þar sem hún skiptir hári sínu í miðju.

Púja hennar er lokið. Fyrst nú getur hún snúið sér að störfum sínum.

Síta kveikir upp í hlóðunum með þurru laufi, síðan bætir hún á eldinn sprekum og þurrkuðum mykjuskánum. Mathúr er vaknaður, og Ram litli er kominn á stjá. Litli fallegi Ram. Hún faðmar hann að sér og kyssir hann. Eftir að hún hefur þvegið honum og klætt hann, setur hún svartan blett á báðar kinnar hans til verndar gegn illu auga.

3

Stundum koma framandi gestir til þorpsins okkar og horfa á allt og alla stórum augum og spyrja undarlegra spurninga. Þeir setja stút á varirnar og velta vöngum. Við erum líka forvitin og allra augu beinast að þessum komumönnum, þegar þeir fara um göturnar. Ég er enn að hugsa um vingjarnlegu amerísku hjónin sem komu með eftirlitsmanninum síðast, þegar hann var hér á ferð. Þau heimsækja fyrst Mathúr gamla og hann og bræður hans fylgja gestunum um þorpið.

„Við viljum fá að sjá hina óhreinu,“ segir hvíti maðurinn.

Gestur er Guð. Amerísku hjónin fá að tala við alla og þau fá allt sem þau biðja um. Hópurinn heldur af stað. Ég sé að ókunna frúin rennir undrandi augum um vegg húsanna sem alls staðar eru þaktir mykjuskánum sem látnar eru þorna í sólskininu. Götur þorpsins verða þrengri og þrengri og amerísku hjónin ganga þétt upp við húsveggina, því eftir miðri götunni liggur forarvilpa, og það leggur af henni kæfandi ódaun.

„Hvers vegna loka þeir ekki þessum forarvilpum og leggja gangstéttir?“ spyr ókunni maðurinn og sópar flugnagerinu framan úr sér.

„Allt tekur sinn tíma,“ segir eftirlitsmaðurinn.

Loks er numið staðar við hreysi Níðars, skósmiðs, sem á son í hernum. Yngri börnin eru fyrir framan húsið. Sum þeirra eru klædd tötrum, önnur eru algerlega nakin, með gæfutákn bundið um beinabaran handlegginn. Skósmiðurinn býr afsíðis undir leirvegg í litlum skúta með strápaki. Það er kallað á Níðar.

„Ég vil fá að tala við frúna líka,“ segir ameríska konan. Champí Deví, kona Níðars birtist og tekur sér stöðu fyrir aftan mann sinn.

„Takmarkið þið ekki barneignir?“ spyr ameríska frúin.

„Það er lítið um það,“ svarar Mathúr gamli.

Áhorfendur eru orðnir margir og þeir hlæja og virðast ánægðir.

„Hvað segir frúin um það?“ spyr ameríska konan og beinir máli sínu til Champí Deví.

„Það er ekki hægt,“ segir kona skósmiðsins og brosir vandræðalega.

Ókunna konan brosir líka og horfir á harijankonuna fullsamúðar.

„Ekki hægt? Jú vissulega er það hægt. Þið þurfið ekki annað en líta í dagatal.“

„Dagatal, frú? Hvað er það?“

Níðar, skósmiðurinn, horfir á konurnar og allt fólkið og skilur ekki neitt í neinu. Ég skammast mín dálítið en verð

líka snortin vorkunnsemi. Hvernig ætti kona eins og Champí Deví að vita nokkurn skapaðan hlut? Það hefur enginn kennt henni neitt.

Krishna, föðurbróðir minn, gerir tilraun til að bjarga heiðri þorpsins.

„Svona er mannlífið,“ segir hann sáttur við Guð og menn. „Það eru skuggar í öllum myndum. Annars væru þær ekki til.“

Ameríkumaðurinn tvístígur og ræskir sig.

„Lítur fólkið í þorpinu niður á ykkur?“ spyr hann og beinir spurningunni til Nídars, sem stendur nú niðurlútur fyrir framman konu sína.

Ekkert svar.

Spurningin vekur furðu hjá þeim, sem á hlýða.

„Hvaðan kemur þessi snoðhaus?“ hvíslar strákur fyrir aftan mig að félaganum og bendir á ameríkanann.

„Hann kemur beint upp úr hálsinum.“ Það skríkir í strákunum og þeir láta eins og fífl.

Ameríkumaðurinn endurtekur spurninguna.

„Hvers vegna svararðu ekki?“ segir eftirlitsmaðurinn myndugur.

„Er farið illa með ykkur hér?“

„Nei.“ Nídar lítur óttasleginn í kringum sig. Nokkrar harkonur hafa bæst í hópinn og standa í hnapp fyrir aftan hann.

„Ég vona að við séum ykkur ekki til óþæginda,“ segir ameríska frúin og heldur áfram að brosa vingjarnlega.

„Það er skylda okkar að taka á móti ykkur,“ segir Champí Deví. „Gestur er Guð.“

Hún hefur ekki upp á neitt að bjóða, en hún verður samt að finna eitthvað. Harijankonurnar ræða saman af ákafa. Ég veit hvað þær hugsa: Að heiðra ekki gest er að glata tækifæri. En hvað á að gefa þessum gestum og úr hvernig íláti? Konurnar ráða ráðum sínum og tvær þeirra fara strax af stað inn í þorpið til að fá lánað te og mjólk og bolla úr postulíni. Eftirlitsmaðurinn er óþolinmóður og vill halda áfram, en ameríska frúin vill bíða.

Mathúr gamli og eftirlitsmaðurinn ræðast við á móðurmálinu.

„Ameríkumenn eru rík þjóð,“ segir eftirlitsmaðurinn. „Þeir senda okkur styrki og gjafir.“

Mathúr gamli er hálfleiður á þessu og þegir, en eftirlitsmaðurinn hlær og bætir við:

„Ljónið gefur hundinum að eta, þegar það er búið að fá nóg.“

„Ljónið kannski,“ segir Mathúr gamli, „en manndýrið? Hvenær fær það nóg? Manndýrið er grimmt og miskunnarlaust. Við verðum að reyna að bjarga okkur sem mest sjálfir.“

Samtal af þessu tagi finnst mér leiðinlegt og ég hætti að hlusta. En áhugi minn vaknaði á ný, þegar harijankonurnar komu aftur með feng sinn. Þeim hefur tekist að ná í bolla og te og dálítið af pakka-khana. Þegar teið er tilbúið ber Champí Deví amerísku frúnni veitingarnar. Harijankonurnar eru mjög alvarlegar og það horfa allir þegjandi á amerísku frúna og konu skósmiðsins. Það vita allir að það er saurgun að borða og drekka hjá hinum óhreinu. Menn þiggja drykk af jafningja eða þeim sem stendur hærra í samfélaginu. Ekki frá þeim,

sem stendur neðar, nema þá úr eirfati. En á hitt er líka að líta, að hvítir menn eru í vissum skilningi óhreinir.

Ameríska frúin drekkur teið sitt, og harijankonurnar horfa í kringum sig og brosa. Hvíti maðurinn afsakar sig hæversklega og vill ekki sætindin.

„Vitsmunirnir eru þessu fólki ekki til óþæginda,“ segir Krishna út í bláinn, og það veit enginn um hverja hann er að tala. Gestirnir þakka fyrir sig og kveðja. Eitt barnanna gengur fram fyrir amerísku frúna. Það horfir upp til hennar og segir eitthvað, sem hún skilur ekki.

„Um hvað er barnið að biðja?“

„Það er ekki að biðja um neitt, frú,“ segir Mathúr gamli.

Hvíta konan brosir og útbýtir smáskildingum meðal barnanna, og nakti drengurinn með gæfutáknið horfir á hana þessum stóru dökku augum sem eru full af trúnaðartrausti og aðdáun.

4

Ég horfði út á veginn órólegum augum. Landið var hulið mistri sem greiddist smám saman sundur og það móaði fyrir þorpum í fjarska. Þrír hjarðmenn fara fram hjá í veg fyrir áætlunarvagninn. Þeir bera byrðar í bak og fyrir. Á hverjum degi safna þeir saman geitamjólk og bufflamjólk og fara með þetta í borgina til manna sem vinna úr mjólkinni. Og þegar þeir koma heim aftur setjast þeir niður á torgið og segja frá ferðum sínum og lýsa því sem fyrir augu og eyru bar. Og ég veit að Tara kemur með þessum vagni. Tara. Ég krýp niður og bið. Bið ósýnileg máttarvöld að vaka yfir honum í mildi sinni og leysa hann úr hverjum vanda.

Og mér birtist sýn. Ég sé hann koma eins og konung. Hann brosir til mín og ég heyri rödd hans. „Settu upp kórónuna, drottning. Við byggjum hér nýjan heim.“

Ég opnaði augun og starði út á auðan veginn, altekin nýrri sælukennd.

Ég beið hans lengi. Hafði vagninum seinkað? Hafði eitthvað

komið fyrir hann? Var hann kannski hættur við að koma? Öttinn náði tökum á mér. Ég var klædd í besta sarið mitt og hafði sett blóm í hárið og ég hvíslaði: „Segðu mér, Tara, gerðu það fyrir mig, segðu mér það. Elskar þú mig líka?“ En svona má enginn tala. Kona má ekki tala eins og kjáni. Hún verður að stilla sig, láta ekki tilfinningar sínar í ljós. Ég var næstum búin að gefa upp alla von um að hann kæmi, þegar ég sá hann allt í einu birtast á veginum.

„Þarna kemur hann,“ hrópaði ég upphátt og gleymdi öllu öðru. Ég hljóp svo hratt á móti honum, að ég var næstum dottin.

Tara nam staðar og lagði frá sér ferðatöskuna og lítinn poka, sem hann hélt á í hendinni. Hann horfði á mig stórum dökkum augum og lyfti brúnum. Andlitsdrættir hans voru karlmannlegir, jafnvel dálítið þóttalegir, en svo brosti hann til mín.

„Kamala litla. Ert þetta þú?“

„Tara. Loksins.“ Ég rétti báðar hendur upp á axlir hans, tyllti mér á tá og kyssti hann.

„Þú hefur stækkað,“ var það eina, sem hann sagði.

Ég athugaði andlit hans nákvæmlega. Gleðisvipur hans var svo augljós og sannur, að ótti minn hvarf og ég fann til óumræðilegs friðar í sál minni. Tara tók töskuna og pokann í aðra höndina, en lagði hinn handlegginn yfir herðar mínar og við gengum meðfram mjórri liljutjörn.

Blíða veröld! Það sló ævintýralegri birtu yfir landið.

„Og hvernig gengur svo lífið hér í þorpinu okkar?“ spurði Tara.

Ég vissi að það var óþarfi að svara. Tara vissi þetta allt. Á meðan hann var í burtu höfðu margir þjáðst af hungri og þorsta. Þurrkarnir liðu hjá og við komumst í gegnum erfiðleikana. Ég sagði aðeins: „Lífið hér í þorpinu gengur sinn vanagang. — Og hvernig er lífið í borginni?“ spurði ég á móti.

„Slæmt. Mjög slæmt. Fátæklingar ganga um iðjulausir og svelta. Auðmennirnir vinna ekki heldur. Þeir fyrirlíta þá, sem vinna og kalla þá misheppnaða menn. Þeir eru sjálfir misheppnaðir, — lifa eins og mý á mykjuskán. Mykjan er þeim gróði, keytan vextir, peningar. Og við þessa delli eru þeir bundnir allt sitt auma líf. Aumingja ræflarnir. Þeir vita ekki að eina leiðin til að lifa eins og maður er að vinna.“

Tara nam staðar til þess að hvíla sig og setti frá sér töskuna.

„Hérna,“ sagði hann og rétti mér pokann. „Viltu bera þetta fyrir mig?“

„Hvað er í honum?“ spurði ég.

„Framtíð okkar.“

Ég tók við pokanum og vó hann í hendi mér. „Ég er þín,“ sagði ég í huganum. „Gerðu við mig hvað sem þú vilt.“ Upphátt sagði ég: „Ég skil ekki . . . framtíð okkar?“

„Ný korntegund,“ útskýrði Tara. „Með nýjum aðferðum á þetta eftir að breyta allri framtíð okkar.“

Við horfðumst í augu, og ég sá að Tara sneri heim úr borginni fullur af lifandi áhuga. Rödd hans var þýð og hljómfögur.

„Það er kominn tími til að einhver geri eitthvað. Sjáðu til, Kamala,“ sagði hann og bar ótt á. „Ég hef séð margt. Nú veit ég að til eru betri hlutir en við höfum áður þekkt hér í þorp-

inu. Ég skal flytja þessar nýjungar með mér hingað. Veistu hverjar?“

„Nei. Hverjar?“

„Hveiti og rís, sem gefa okkur miklu betri uppskeru, áveitu, brunn með hreinu og tæru vatni.“

„Brunn?“

„Já, Kamala. Hlustaðu nú á andartak. Nú skal ég segja þér dálítið, en ég ætla að biðja þig að þegja um þetta. Ég hef rætt við umboðsmann stjórnarinnar.“

Augu Tara leiftruðu af ákafa.

„Og hann er búinn að lofa mér því að við getum fengið þrjá vana menn til að hlaða brunninn. Ég talaði við mennina, og þeir segjast geta komið hvenær sem við viljum. Strax á morgun.“

„Hreint vatn!“

Í mínum augum var Tara eins og ævintýraprins og rödd hans lét í eyrum mér eins og skærar silfurbjöllur. Í fylgd með honum urðu jafnvel hversdagslegir hlutir að ódauðlegum ævintýrum.

Tara tók upp töskuna. Ég gekk þegjandi við hlið hans og bar pokann í fanginu eins og rósavönd. Hvorugt okkar rauf þögnina.

5

Um kvöldið, daginn eftir að Tara kom heim, söfnuðumst við saman í húsi Mathúr. Það var veisla Tara til heiðurs. Ég stóð við eldhúsdyrnar og gaf karlmönnunum auga. Þeir sátu á lágum tréstólum kringum dúkinn. Tara, Mathúr, bræður hans Gúpta og Krishna og faðir minn Ramóné. Amma var inni í eldhúsinu að hjálpa konunum. Ég var orðin svöng og við biðum eftir því að karlmennirnir byrjuðu að borða. Hvað mig snertir var það ekki nóg. Ég varð líka að bíða eftir því að amma byrjaði. Ég sneri mér til hennar.

„Amma ég er orðin svöng.“

Stór fluga flögraði í kringum höfuðið á mér og ég bandaði til hennar með hendinni.

„Vertu góð við dýrin,“ sagði amma. „Kannski hefur þú verið api í fyrri tilveru. Ef þú verður siðprúð stúlka getur þú orðið kýr í þeirri næstu.“

„En amma, mig langar ekki til að verða kýr.“

Amma fussaði.

„Það er ekki furða þó það gangi erfiðlega að gifta þig.“

„En amma, ég er bara fimmtán ára.“

„O, ekki var ég nema níu ára á brúðkaupsdaginn minn.“

„Ég er orðin svöng amma, alveg glorsoltin.“

„Þú átt að vera hæversk og siðprúð stúlka og bíða eftir því að röðin komi að þér stelpa. Yfir hverju ertu að kveina? Þegar ég var á þínum aldri varð kvenfólkið að bíða hér í eldhúsinu þangað til karlmennirnir höfðu alveg lokið máltíðinni.“

Amma dæsti mæðulega.

„Þetta breytist eins og allt annað nú á dögum.“

Hún leit skáhallt á móður mína ásakandi augnaráði.

Síta móðir Tara hafði kveikt upp ofurlítinn eld og kastað á hann kryddi sem lyktaði eins og reykelsi. Þegar eldurinn var kulnaður tók hún öskuna milli fingra sér og bar að enninu, merki stéttarinnar.

Loks sátum við öll yfir matnum og borðuðum með fingrunum. Síta gekk um beina og bar fram hvern réttinn öðrum girnilegri. Við tókum af réttunum með vinstri hendinni og borðuðum með þeirri hægri.

Það voru eingöngu karlmennirnir sem töluðu. Þetta voru venjulegar samræður um venjulega hluti og ég hlustaði ekki á þá, fyrr en ég tók eftir því allt í einu að augnaráð föður míns hvíldi á mér og hann sagði:

„Þetta hafa á ýmsan hátt verið erfiðir tímar hjá okkur öllum. Ég neyðist til að taka nýtt lán. Það þarf að kaupa nýtt útsæði og . . .“

Hann þagnaði og yppti öxlum.

Það varð þögn og þeir horfðu allir á hann.

„Ég hef líka orðið að taka nýtt lán,“ sagði Krishna þungbúinn. „Ég á ekki einu sinni fyrir vöxtunum.“

„Það veitist engum létt,“ sagði Mathúr, „að borga vexti, að minnsta kosti ekki vextina hans Netí Ram.“

„Mér líst ekki á þetta bræður,“ sagði Gúpta. „Hvar endar þetta? Með því að Netí nær aftur jörðunum til sín, upp í skuldir.“

„Land okkar látum við aldrei af hendi,“ sagði Mathúr með hægð.

Þeir borðuðu þegjandi það sem eftir var af máltíðinni.

Mathúr nýtur meiri virðingar en nokkur annar maður í þorpinu. Ég hef alltaf borið fyrir honum óttablandna virðingu. Ég veit ekki hvers vegna. Hann hefur alltaf talað til mín hlýlega og í gamansömum tón. Það er ekkert í útliti hans sem gerir hann frábrugðinn hinum bændunum. Hann vinnur sjálfur á ökrunum. Hörund hans er dökkt og skorpið. Hann sýnir næstum aldrei vald sitt, en samt nálgast menn hann með virðingu eins og þeir væru hræddir við hann. Hann talar mjög lítið en það vita allir að hann er vitur maður. Hann er orðvitinn í fimmannaráðinu, Panchayat.

Eftir máltíðina létu karlmennirnir fara vel um sig, fengu sér pantuggu og reyktu hookah, Tara notaði hvorugt. Eftir að þeir höfðu reykt þegjandi um stund sagði Mathúr:

„Við tökum aldrei framar lán hjá þessum, mahjan, — þessum okurkarli.“

„Netí Ram?“ spurði faðir minn og það var eins og hann færi hjá sér.

„Já, Netí Ram. Við tökum ekki fleiri lán hjá honum.“

Rödd hans var áherslulaus, en samt var eins og hann væri að hafa yfir lagastaf.

„En Netí Ram er eini maðurinn í þorpinu sem er aflögu-
fær,“ sagði Krishna. „Hver annar getur lánað fé, ef þetta
harðæri heldur áfram . . . ? Hvar eigum við að fá fé þó ekki
væri nema fyrir útsæðinu?“

„Það er mál sem við verðum að leysa öðruvísi en með
nýjum okurlánunum,“ sagði Mathúr.

„En hvernig?“ spurði Krishna vonleysislega.

Mathúr gamli varð íbygginn á svip og rödd hans varð næst-
um að hvísli.

„Ég hef talað við lekhpól okkar, skrásetjarann,“ sagði hann.
„Auðvitað verðum við að múta honum, annars gerir hann
ekki neitt. En það er skárri en okurlánin. Hann er búinn að
lofa mér því að skrifa upp nöfn allra þeirra bænda sem vilja
fá lán. Hann kemur nöfnum okkar á framfæri, og bankinn
lánað okkur fyrir útsæði og áburði. Ég hef líka talað við um-
boðsmann stjórnarinnar og hann hefur lofað mér því að héra
í þorpinu verði reistur banki, útibú frá þjóðbankanum.“

Þeir horfðu á hann fullir undrunar og aðdáunar.

„Kannski er þá útlitið ekki eins slæmt og það virðist vera?“
sagði faðir minn glaður.

„Lán verður að borga,“ sagði Mathúr gamli aðvarandi.

„Hér höfum við svarið við öllum vandræðum okkar,“ sagði
Tara. Hann stóð á fætur og náði í litla hvíta pokann og varp-
aði honum eins og sprengju mitt á meðal þeirra.

Ég sá að það var sigurgleði og stolt í svip Tara, en þeir

horfðu allir vantrúaðir á þennan litla sekk. Gúpta tók hann og þuklaði hann.

„Korn,“ sagði hann og horfði skilningsvana augum á Tara.

„Hvað er í pokanum?“ spurði Krishna.

„Græna byltingin!“

„Græna byltingin?“

„Græna byltingin!“

Mér leiðast þrætur og alveg sérstaklega þrætur um stjórn-mál. Ég hætti því að hlusta og fór fram í eldhús til kvenfólks-ins, en ég sá að strákarnir sperrtu eyrun og færðu sig nær karlmönnunum eins og þeir þættust hafa vit á þessu, þessir hvolpar! Seinna þegar ég heyrði að Tara var farinn að gerast hávær gat ég ekki stillt mig um að fara aftur inn og hlusta. Og það sem ég heyrði gerði mig hrædda. Tara var farinn að mótmæla föður sínum.

„Hvað erum við?“ hrópaði Tara. „Ekkert nema vani, gaml-ar erfðavenjur, og samt er öll okkar framtíð undir því komin, að við getum breytt þessum venjum í samræmi við þarfir okkar.“

„Já, hvað erum við?“ endurtók Krishna.

„Hvað vorum við?“ sagði Gúpta. „Fortíðin er spegill sem sýnir okkur allt.“

„Spurningin er hvað getum við orðið,“ sagði Tara.

Ég sá ekki betur en Mathúr gamli liti á hann með föður-legu stolti.

„Fljót sem rennur árbúsundir á sama stað grefur sér djúpan farveg sonur minn,“ sagði hann mildilega. „Það er ekki auð-velt að breyta því.“

Þá sagði Tara dálítið sem ég gleymi aldrei. Ég ætlaði ekki að trúa mínum eigin eyrum. Það vita allir að stétt okkar er heilög. Hver maður fæðist þar sem fyrri æviskeið ákveða honum stað. Hvert blóm á að blómstra þar sem því er sáð. Að viðurkenna ekki stað sinn í tilverunni er að flýja af hólmi, svíkjast undan merkjum. Þetta er hin helga skylda mannsins að lifa eftir lögum sinnar stéttar. Sá sem gerir það sem skyldan býður flyst upp á hærra stig, — þegar hann fæðist næst. Og þegar hann framkvæmir allar skyldur sínar á fúllkominn hátt þá þarf hann ekki að fæðast oftari til jarðarinnar. Þetta ætti Tara að vita betur en allir aðrir. Hefur hann ekki meiri menntun en við hin? En hvað gerir hann? Hann horfir einarðlega á föður sinn og segir upp í opið geðið á honum:

„Þetta indverska stéttabjóðfélag okkar, faðir, er dauðadæmt, og þú veist það sjálfur. Það hefur þjónað sínu hlutverki. Það er ekki gert fyrir nútímalíf.“

Þeir horfðu allir í ofvæni, ekki á Tara, heldur á Mathúr gamla. En öllum til undrunar hlustar hann á þetta af rósemi, næstum eins og hann væri stoltur af þessari þrekmiklu hrein-skilni sonarins. — Eða er það bara ég sem er stolt af Tara?

„Hefur þú nokkurn tíma hugsað út í það, Tara sonur minn, hver er mesti óvinur mannsins?“

„Já, faðir.“

„Hver?“

„Fátæktin.“

„Hún er ill, sonur minn, en það er til annað sem er ennþá verra. Öryggisleysið. Meðan maðurinn á sinn hóp og veit nákvæmlega hver eru réttindi hans og skyldur, þá er hann

öruggur. Hann á sér öruggan bakhjarl, ættingja og vini. Hann er verndaður. Við myndum ákveðna heild og þessi heild er eins og stór fjölskylda, sem þú getur alltaf leitað til og reitt þig á.“

„En kerfið er fullt af ranglæti, já og hindurvitnum,“ mótmælti Tara.

„Þessi vera þín í borginni, frændi,“ sagði Gúpta, „hefur breytt þér. Það er eins og þú horfir á okkur með augum gests.“

„Hann lagast bráðum aftur,“ sagði faðir minn.

Tara sagði:

„Það er kominn tími til að hugsa alla hluti að nýju. Lítið á þorpið okkar. Það er fullt af smáhópum. Hver hópur fylgir sinni trúarkredden. Hver hefur sína sérstöku siði, giftungarsíði og greftrunarsíði, hver hópur hefur sitt sérstaka mataræði.“

„Hvað gerir það eiginlega til, frændi sæll?“ sagði Krishna hlæjandi, „þótt allir inatreiði ekki kálið á sama hátt?“

„Kerfið er ranglátt,“ endurtók Tara einarðlega, „það takmarkar frelsi okkar og það gerir okkur máttlausa til félagslegra átaka. Við verðum að vinna saman.“

„Ranglátt frændi. Er okkur ekki kennt af hinum stóru fræðurum að við fæðumst í okkar stétt vegna þess að guð vill það?“

„Guð hefur ekki útskúfað hinum stéttlausu,“ sagði Tara, „það erum við sem höfum gert það.“

„Hinir stéttlausu,“ sagði Mathúr gamli, „eru fimmhundruð sextíu og þrjár stéttir.“

„Hver segir það?“ spurði Krishna.

„Jagjivan Ram.“

„Við verðum umfram allt að verja trúna,“ sagði Gúpta.

„Það er rétt bróðir,“ sagði faðir minn. „Hvernig gætum við lifað án trúar? Hvernig gætum við þolað fátæktina og þrældóminn á ökrunum?“

„Trúin hefur alltaf stjórnað öllu lífi okkar,“ sagði Mathúr.

„Og varið okkur fyrir öllum framförum,“ sagði Tara.

„Ég veit það, sonur minn, að á okkar dögum er maðurinn að reyna að skapa nýjan guð í stað hinna gömlu.“

„Hver er þessi nýi guð?“ spurði Krishna.

„Maðurinn sjálfur,“ sagði Mathúr.

„Maðurinn,“ sagði Gúpta. „Hvað getur hann? Þessir útlendingar þykjast vita allt, en eru þó ekki fullnumar í neinu nema drápstækni.“

„O, brahminarnir þykjast nú líka geyma lykilinn að leyndardómum lífsins, þó að þeir geti ekki leyst einföldustu vandamál okkar.“

„Þau eru of veraldleg fyrir hina miklu hugsuði,“ sagði Krishna.

Hann leit brosandi á Tara.

„En nú finnst mér, frændi, að þú sért búinn að segja nóg. Þú hefur gleymt þér í borginni og þú ert ungur. Þú munt fljótlega sjá að það er mikill vísdomur fólgin í okkar gamla samfélagi. Veistu hvað margir hafa sýkst af kóleru undanfarna mánuði, hve margir hafa dáið? Veistu að það eru aðallega hinir óhreinu sem hafa tekið veikina? Hún hefur lítið náð til okkar. Og hvers vegna ekki? Það er af því að við verndum hreinleika okkar. Allt kerfi okkar er til orðið til að

vernda breinleikann. Maðurinn má aldrei gera neitt sem óhreinkar hann. Það er nóg að hafa frelsi til að umgangast þá eina sem ekki óhreinka okkur á nokkurn hátt.“

„Hvers vegna fá þeir óhreinu kóleru?“ spurði Tara.

„Það er vilji guðs,“ sagði Krishna, „karma, sem stafar af illum verkum þeirra.“

„Ekki þeirra,“ sagði Tara, „heldur okkar.“

„Okkar?“

„Ég veit hver þessi illu verk eru, Krishna, sem þú ert að tala um.“

„Já, auðvitað, — það eru syndir þeirra.“

„Það eru skólpræsin, þessi opnu skólpræsi okkar og mengað drykkjarvatn. Það verður að loka þessum ræsum, fá sérstakt drykkjarvatn fyrir menn og skepnur og sérstakt vatn til þvotta.“

Nú voru það konurnar sem voru farnar að hlusta, og ég var Tara hjartanlega sammála.

Tara hélt áfram: „Ég þekki þrjá menn í borginni, sem hafa lofað mér að koma hingað fljótlega og grafa brunn. Þeir hafa gert marga brunna í öðrum þorpum. Við þurfum aðeins að standa vel saman og vera ákveðnir.“

Nú voru allt í einu allir farnir að tala af ákafa, einnig konurnar.

„Þetta er rétt,“ sagði Mathúr loks. „Þetta er stórt mál, og verður að skoðast vandlega. En hver veit, nema hægt sé að hlaða hér brunn með tæru og svölu vatni?“

Löngu eftir að gestirnir voru farnir sátu feðgarnir saman og ræddust við. Það logaði ljós á milli þeirra.

„Faðir, má ég þá segja mönnunum að koma og hlaða brunninn?“

„Já, gerðu það, Tara. Það verða einhver ráð með að borga þeim.“

„Og má ég líka reyna þetta nýja útsæði?“

„Já, sonur minn, hver veit nema það reynist betur en það gamla.“

„Og faðir.“

„Já.“

„Ætlaðu að tala við bændurna og fá þá til að nota það líka?“

Mathúr virtist hugsa sig um.

„Ég er að verða gamall, sonur minn. Ég held að ég geti aldrei aðlagast nýjum heimi. En þú ert ungur og þú átt nýjar hugsjónir til að berjast fyrir. Talaðu sjálfur, sonur minn.“

„Á fundi?“

„Já.“

„Þú ætlar að láta halda hann, hvað sem Netí Ram segir?“

„Já, sonur minn. Hvað sem Netí Ram segir. Talaðu eins og hjarta þitt býður þér. Við stöndum með þér. Þetta er okkar barátta. Ég ætla mér ekki að láta Netí Ram ná landinu aftur. Við skulum fá hér banka. Og við munum senn fara að ráða sjálfir yfir framleiðslu okkar. Við seljum hana sjálfir. Og við kaupum varning okkar sjálfir. Við stofnum okkar samvinnufélag.“

„Faðir, þú ert ekki reiður við mig vegna þess sem ég sagði um stéttarþjóðfélag okkar?“

Mathúr lagði handlegginn um herðar sonar síns og sagði alvarlega.

„Þú ert maður, sonur minn, þegar þú skapar sjálfur forlög þín með verki þínu.“

„Þú heldur þá,“ sagði Tara, „að við getum í raun og veru látið drauma okkar rætast?“

„Það verður erfitt, sonur minn. Mjög erfitt. En sá sem hefur tilgang með lífi sínu getur þolað hvað sem er.“

„Hvað sem er?“

„Já, næstum því.“

„Ég vona að þetta takist,“ sagði Tara. „En þegar ég geng um þorpið hérna þá finnst mér einhvern veginn að ég geti ekki vænst mikils af lífinu.“

„Þú átt ekki að spyrja, sonur minn, hvers þú megir vænta af lífinu. Spurðu heldur hvers lífið megi vænta af þér. Þína byrði getur enginn annar borið. Hlutverk hvers manns er sérstakt og hann einn getur leyst það. Þess vegna mátt þú aldrei bregðast lífinu, sonur minn.“

6

Svínahirðarnir Vadíval og Samú eru snemma á fótum. Þeir fara með hundum sínum og reka svínin um þorpið. Svínin eru götuhreinsarar þorpsins. Þau hreinsa upp saurinn sem safnast hefur saman yfir nóttina.

Fyrst fara þau um þröngar göturnar, síðan um akrana. Og þeir verða að gæta þess að koma ekki nálægt neinu fólki.

Allir í þorpinu þekkja þá. Það sneiða allir hjá þeim. Vadíval er sonur gamla Samú. Hann var með okkur í skólanum. Ég veit ekki hvers vegna. Hann talaði eiginlega aldrei við neinn, og það talaði enginn við hann. Aumingja Vadíval. Ég held honum hafi liðið óskaplega illa. Menn eins og Samú og Vadíval eru fyrirlitnir frá fæðingu. Ég veit að þeir eru fyrirlitnir vegna þess að það er sögð skylda þeirra að gera öll óþrifalegustu verkin, hreinsa upp saurinn, sem blessað fólkið skilur eftir sig hvar sem er. Ef þeir gera það ekki fer illa fyrir þeim, — annars heims. Ég á erfitt með að trúa þessu. Samú

og Vadíval verða að gera meira en gæta svína. Þeir vinna líka á ökrunum hjá öðrum. Og hvenær sem einhver skepna drepst er kallað á þá til að flá af henni skinnið og ganga frá hræinu. Þeir eiga líka einn uxa, en uxinn þeirra fær ekki að drekka úr sama vatnsbóli og aðrar skepnur.

Mér finnst þetta beinlínis hlægilegt, en þetta hefur víst alltaf verið svona. Og ef Vadí eignast börn þá eiga þau ekki heldur neina framtíð. Eiginlega finnst mér að þetta geti ekki verið réttlæti, hvað sem þeir fullorðnu segja.

Ég spurði Tara.

„Tara. Hvers vegna er það skylda mín að fyrirlíta Samú gamla og Vadíval?“

Tara hleypti brúnum.

„Hver segir að það sé skylda þín?“

„Það talar enginn við þá.“

„Ég geri það. Ég tala við þá, þegar mér sýnist.“

„Og ég? Viltu að ég fari og tali við þá?“

Tara var andartak á báðum áttum.

„Þú, — já, ef þú vilt. Sú stund mun koma, og hennar er ekki langt að bíða, að það tali allir við menn eins og Samú og Vadí. Þeir eru rétt eins og við.“

Ég horfði rannsakandi augnaráði á Tara og sá að hann meinti það sem hann sagði. Og ég veit að Tara hefur rétt fyrir sér. Þeir eru menn eins og við.

Ég hugsaði mikið um þetta og loks ákvað ég að gera það sem engin stúlka af mínum stigum hafði gert áður. Ég ætlaði að tala við Vadíval og sýna honum að ég líti ekki á hann bara sem mann heldur líka sem jafningja.

„Vadí. sæktu handa mér vatn í leirkrús.“

Vadíval gapti eins og hann hefði séð vofu. Hann reyndi að forðast mig, en ég kallaði á hann aftur.

„Vadí. Sæktu handa mér vatn, — í leirkrús,“ endurtók ég. Hann nam staðar og starði á mig vantrúaður.

Ég þarf víst ekki að útskýra það fyrir neinum, að það eru lög í þorpinu okkar, að sá sem þiggur vatn í leirkrús úr hendi manns, hefur viðurkennt hann sem jafningja.

„Láttu mig í friði. Í guðanna bænum, láttu mig í friði,“ sagði Vadíval kvíðinn.

„Nei, Vadí. Ég meina þetta. Vorum við ekki saman í skólanum? Þú ert maður eins og við, Vadí.“

„Ég þori það ekki,“ sagði hann. „Þú veist vel að ég gæti aldrei gert neitt slíkt.“

„Sæktu mér vatn!“

„Ertu gengin af vitinu. Þeir brenna mig lifandi, ef . . .“

Hann þagnaði og leit flóttalega í kringum sig. Svo gekk hann allt í einu til mín. „Þakka þér fyrir, að þú talaðir til mín. En þú mátt aldrei gera þetta aftur. Ég get ekki verið hér lengur.“

Dökk augu hans fylltust tárur.

„Vertu sæl, Kainala.“

Hann sneri sér snöggvið og hljóp frá mér. Ég horfði á eftir honum þangað til hann var horfinn í skóginn og ég fann að mér vöknaði líka um augun.

Ég reyndi ekki að tala við hann aftur, en Tara segir mér að Vadí og Samú tali stundum um að flytja burtu úr þorpinu

okkar og fara til borgarinnar. Vadí vill fara en Samú þorir það ekki.

Vadíval: „Faðir, hvers vegna förum við ekki hédan?“

„Hvert eigum við að fara, sonur?“

„Til borgarinnar.“

„Við erum líka úrhrök þar.“

„Það yrði öðruvísi, faðir.“

„Það gæti orðið enn verra.“

„Hvað er til verra en þetta, faðir?“

„Að sofa á götunni og svelta.“

„En við eigum hér enga framtíð, faðir.“

„Okkar líkar eiga enga framtíð, sonur minn.“

„Ég gæti fengið vinnu. Haft heppnina með mér, komist í herinn, eins og Híra sonur Nídars skósmiðs.“

Samú lýtur höfði alvörugefinn, og eftir langa þögn segir hann.

„Kannski er það best, sonur minn, að þú farir. Þú hefur lært að lesa, en ég ekki. Þú þolir ekki lengur að vera útskúfaður frá öllu fólki. Ég er orðinn því vanur.“

„Við förum öll,“ segir Vadíval vongóður.

Vadíval á móður, tvo yngri bræður og eina systur.

„Látum þessa brahmína og alla hina hirða sinn skít.“

Samú horfir niður á hnýttar hendur sínar.

„Nei, sonur minn. Ég get ekki farið. Minn jajmani gef ég ekki eftir. Nei, rétt minn til að fá mat og eiga kofa til að sofa í get ég ekki gefið eftir. Ef ég geri eitthvað annað en það sem ég geri, þá missi ég rétt minn. Hann er okkar öryggi. Nei, sonur minn. Þú verður að fara einn, — og Krishna veri með þér!

Ef illa fer fyrir þér í borginni getur þú snúið hingað heim aftur. Þú færð þá mat og húsaskjól. Annars eigum við á hættu að farast öll úr sulti.“

„Snúa aftur! Nei. Ekki til að lifa eins og hundur.“

„Uss Vadíval. Fljótur nú. Við verðum að halda áfram með svínin. Fólkið er að koma á fætur.“

7

Það er helgur maður fyrir utan þorpið okkar. Hann situr þögull undir greinum trésins og hugsar:

„Ég er Góvinda. Ég er yóginn Góvinda. En ég segi ekki sögu mína. Enginn vitur maður skrifar bók. Enginn vitur maður skrifar sögu sína. Vitur maður lærir að dyljast, lærir að láta alla gleyma sér. Vitur maður forðast allt sem bindur hann við jörðina. — Menn virða hið illa. Valdið. Sannvitran mann virðir enginn. Senn hegg ég á síðasta strenginn, sem reyrir mig niður á hjól endurfæðinganna. Senn er ég frjáls!“

Og fyrir sólrís gengur yóginn Góvinda niður að fljótinu til að baða sig. Það eru forréttindi hans að baða sig hér einn. Staðurinn er helgidómur.

En á þessum morgni hefur Vadíval ákveðið að yfirgefa þorpið og leita að nýju lífi í borginni.

Daginn sem Kamala hitti hann á akrinum gerðist eitthvað innra með honum. Rödd hennar hljómar enn í eyrum hans og orð hennar: „Þú ert maður eins og við, Vadí,“ fylgdu honum

og vöktu hjá honum undarlega byltingarhneigð. Og Vadíval hugsar og hugsar. „Allir menn eru bræður. Einn guð skapaði alla menn. Mig eins og þá.“ Hann fylltist löngun til að sýna þessar nýju hugsanir sínar í verki, gera eitthvað nýtt, eitthvað, sem enginn hafði þorað að gera áður. Og Vadíval kemst loks að niðurstöðu.

Þegar yóginn Góvinda gengur niður að fljótinu til að baða sig er svínahirðirinn Vadíval kominn þar með tveimur hundum sínum.

Yóginn Góvinda horfir fyrst furðu lostinn á þessa vanhelgu þrenningu, en réttir svo upp handlegginn í vandlætingu.

„Burtu!“

Hundarnir byrja að urra og láta ófriðlega, en Vadíval heldur aftur af þeim.

„Komdu þér burtu, strax!“

Hundarnir fara aftur að urra. Það leikur vandræðalegt bros um varir svínahirðisins. Hann langar til að taka til fótanna, en afræður þó að standa kyrr og varpa fram spurningunni sem sótt hefur á hann og haldið fyrir honum vöku. Svo Vadíval spyr uinbúðalaust:

„Er ekki aðeins til einn guð?“

„Að vísu. Þaggaðu niður í hundunum!“

„Og hann er faðir okkar?“

„Já, en komdu þér af stað. Þú saurgar helgidóminn.“

En Vadíval þráast við:

„Hvers vegna er til einn guð en margs konar menn?“ spyr hann enn.

„Ég kemst ekki áfram nema þú farir burt með þessa

hunda,“ segir yóginn Góvinda og horfir á svínahirðinn árvökulum augum. Sólin er að rísa í austri og leysir upp slitrótt ský sem eru að hverfa bak við trjatóppana. Góvinda lítur til himins. Vadíval verður hryggur og hann skammast sín. Hann veit, að hann hefur framið helgispjöll og á ekki rétt á neinu svari. Samt segir hann að lokum sér til sjálfsréttlætningar:

„Ef guð er faðir okkar allra, þá eru allir menn eitt. — Bræður og jafnréttháir.“ Loks hefur Vadíval sagt það sem honum býr í brjósti. Hann veit að hann er dæmdur maður og útskúfaður þessa heims og annars. Vadíval býst til að fara.

„Bíddu.“

Yóginn Góvinda horfir á sólina rísa og andlit hans lýsir fyrst undrun og síðan hrifningu.

„Furðulegt,“ segir hann við sjálfan sig. „Þessi vesæli svínahirðir þarna hefur komið auga á einingu tilverunnar. Og sá sem skilur einingu tilverunnar . . .“

Góvinda snýr sér snöggt við og leggst endilangur á jörðina fyrir framan svínahirðinn og hundana. Andartak verður dauðapögn. Jafnvel hundarnir horfa þöglir og undrandi á hinn helga mann.

„Gúrú. Stattu á fætur.“ Vadíval er alveg ringlaður og krýpur niður við hlið öldungsins.

Yóginn Góvinda rís seinlega á fætur, leggur hönd sína á höfuð ungmennisins og segir alvarlega:

„Komdu, sonur minn. Við skulum báðir baða okkur í fljótinu.“

8

Ég elska Tara, en Tara hugsar ekki um neitt nema grænu byltinguna sína. „Þessar nýju tegundir eru svo góðar,“ sagði hann við mig, „að við getum orðið með stærstu útflutningsþjóðum í heimi. Rís, hveiti og margt annað, og við getum framleitt fyrir lægra verð en flestir aðrir.“

Ég hlusta eiginlega ekki á hann þegar hann talar svona, en ég elska ákafann í rödd hans og birtuna sem skín úr augum hans.

„En hvernig í ósköpunum?“ segi ég og læst hafa áhuga á þessu. „Við sem höfum ekki nóg handa okkur sjálfum.“

Hann lítur á mig. Sér mig.

„Við getum þetta auðvitað ekki nema við reisum nýtísku rísmyllur, gröfum brunna, leysum útflutningsvandamál okkar og lærum auk þess að afla markaða.“ Og svona heldur hann áfram að romsa þessu upp úr sér eins og gamall stjórnmálamaður.

„Er þetta nóg?“ segi ég til að láta hann tala áfram.

„Nei.“ Hann lítur aftur á mig og það er eitthvað sem nálgast viðurkenningu í augnatilliti hans. „Nei, það þarf nýja tækni við að þurrka rísinn, nýja tækni við uppskeruna, nýja skipulagningu á gæðamati og eftirliti, nýjar stórar birgðaskemmur, nýja tækni við útskipunina. Já, Kamala, og svo þarf að breyta sjálfu þjóðfélaginu.“

Ég horfi á hann og hjarta mitt fyllist allt í einu kvíða. Ég hef heyrt að Netí Ram hafi gert honum boð að finna sig. Netí Ram!

„En góði Tara. Eru þetta ekki allt mál sem mega bíða?“

„Bíða? Kamala, bíða — meðan við sveltum?“

„Er það satt að Netí Ram hafi beðið þig að hitta sig?“

„Já. Hvers vegna spyrðu?“

„Hvenær?“

„Í dag.“

„Tara, farðu varlega.“

Stuttu eftir að við skildum gekk ég mjóan gangstíg út úr þorpinu. Hér átti eitt sinn að leggja veg svo að áætlunarvagninn kæmist alveg til okkar. En hver vill leggja garð sinn undir veg? Troðningurinn sem ég gekk eftir skipti löndum milli bræðranna og Múntú. Næst húsunum eru garðarnir, þar sem við ræktum matjurtir og sykurreyr. Fyrir utan garðana er akurlendið og svo tekur beitilandið við. Ég gekk í hægðum mínum og hugsaði um Tara. Bara að hann fari nú ekki að mótmæla neinu sem Netí Ram segir. Allir vita að þegar einhver mótmælir Netí Ram verður hann óður. Og Netí Ram er voldugur. Þetta eru hans akrar eins langt og augað eygir. Það eru menn að vinnu á akri hans. Hinir landlausu. Það þurfa

margir menn að vinna hjá Netí Ram. Hérna bogra þeir, dökkir, magrir og skyrtulausir með geitarskinnsbelgi til að vökva landið. Og kornakurinn er rauður í morgunsólinni.

Þá kom ég auga á þá. Þeir komu í einfaldri röð og stefndu í átt til mín. Þeir voru ekki úr þorpinu okkar. Ég var að hugsa um að flýja, en forvitnin varð yfirsterkari, svo að ég staldraði við, og beið þangað til þeir voru næstum komnir til mín. Þá sá ég að þessa menn þurfti ég ekkert að óttast. Þessir vesalingar voru ekki heldur öfundsverðir. Sá sem fyrstur gekk nam staðar og lagði saman lófana í kveðjuskyni. Hann var stór maður en hafði greinilega liðið skort því hann var horaður og það skárust tvær djúpar grófir niður eftir bakinu. Það kom oft um þetta leyti árs svona fólk til þorpsins okkar. Um það var lítið vitað. Mennt sögðu að það kæmi norðan úr fjöllum í atvinnuleit. En þetta fólk var öðruvísi, ennþá unkomulausara.

„Við erum flóttafólk,“ sagði fyrirliðinn. „Við höfum gengið langan veg. Nafn mitt er Dín Lal. Við vitum ekki hvar við erum stödd.“

„Þetta er þorpið Satyagraha,“ sagði ég, og brosti til hans vingjarnlega. Mig langaði til að gera öllum gott. „Á hvaða leið eruð þið?“

„Við erum að fara þangað sem von er einhverra bjargráða,“ sagði Dín Lal.

„Við höfum ekkert borðað,“ sagði rödd úr hópnum. „Herinn eyðilagði þorpið okkar og það bjargaðist ekkert. Þeir dældu olíu á jörðina milli húsanna, settu olíu í þökin á kofunum okkar og kveiktu svo í. Við hópuðumst saman í hnapp og

þeir stóðu fyrir framan okkur með byssurnar, og byssustingi. Dóttir mín missti stjórn á sér þegar húsið okkar byrjaði að brenna og hún hrópaði á þá. Einn þeirra stökk fram með brugðnum byssusting. Hún var alveg varnarlaus. Við vorum öll alveg varnarlaus og hann rak hana í gegn fyrir augum okkar. Hún var aðeins barn, ekki nema þrettán ára. Það var ekkert annað hægt. Ekkert annað hægt að gera en að reyna að forða lífinu. Flýja eins og við stóðum. Það var næstum ekki neitt sem við gátum tekið með okkur. Og svo byrjaði hungrið, þreytan og örvæntingin. Og nú erum við hér.“

„Farið til Netí Ram. Hann getur sjálfsagt látið ykkur fá eitthvað að gera.“

„Við þekkjum hann ekki og við vitum ekki hvar við getum fundið hann.“

„Þess gerist engin þörf. Ég skal fylgja ykkur.“ Ég hálf sá eftir að hafa sagt þetta, því að Netí Ram er enginn dýrlingur. En hver annar gat gefið þeim mat? „Netí Ram er enginn dýrlingur,“ sagði ég, „og þið verðið sjálf að taka áhættuna.“

Dín Lal reyndi að brosa.

„Við erum alin upp við öryggisleysi og vön að taka áhættuna. Auk þess dveljum við hér ekki lengi.“

Við lögðum af stað. Hvers vegna var ég að vísa þeim til Netí Ram? Stundum finnst mér mennirnir vera undarlega vondir við fátækt fólki. Þegar ríkur maður hittir fátækan mann þá er eins og hann hugsar: Hvernig get ég best grætt á þessum fátæklingi? Hvernig get ég fært mér í nyt umkomuleysi hans og getuleysi til að verja sig. Hvernig getur fátækt hans aukið auð minn?

„Stjórnarherinn fór yfir þorpið okkar,“ sagði Dín Lal. „Og á eftir þeim alls konar illþýði. Þessir ræningjar stálu öllu, sem hönd á festi, og þeir eyðilögðu það sem þeir gátu ekki tekið með sér. Þeir píndu fólk til að segja þeim hvar fjármunir þess voru grafnir. Það voru ekki allir jafn heppnir og við að sleppa lifandi.“ Hann þagnaði og starði sljóum augum á tágakörfurnar. Þær voru það eina sem þau virtust hafa meðferðis.

9

Tara gekk upp að hliðinu, þar sem þjónninn Búlú tók kurteislega á móti honum og fylgdi honum á fund húsbónda síns.

„Hvernig líður föður þínum?“ spurði Netí Ram hæversklega, þegar hann hafði boðið gesti sínum sæti og látið bera honum veitingar.

„Vel, herra.“

„Það er gott. Allt er í hendi guðs. Yóginn Góvinda sagði við mig á dögnum að á metaskálum eilífðarinnar vigtuðum við ekki meira en tvær flugur.“

Netí Ram hló og allur hinn þungi líkami hans hristist. Hann var stoltur af holdafari sínu. Það var einskonar hefðartákn. En það táknaði ekki aðeins auð og völd. Í hans augum var það fegurð.

„Tvær flugur,“ hann rak upp nýja hlátursroku. „En ég skil hvað hann á við. Allt líf okkar er í hendi guðs. Staða okkar í þjóðfélaginu, hvers og eins, er ákveðin af guði — og við það verðum við að sætta okkur.“ Djúpt inn í þessu feita

brosandi andliti glampaði á svört augu hans, ekki grimm, en köld og yfirvegandi. „Ég hef heyrt,“ hélt Netí Ram áfram, „að þú komir með ýmsar nýjar hugmyndir frá höfuðborginni. Já, sumir segja reyndar að þú sért að æsa upp bændurna til árása og jafnvel ofbeldis, en ég hlusta ekki á þvílíka hluti.“ Netí Ram virti íbygginn fyrir sér demantshringinn á feitum fingri sínum. „Við Indverjar höfum alltaf átt háleitar hugsjónir. Já, sonur minn, hærri hugsjónir en nokkur önnur þjóð.“

Tara brosti á móti.

„Ég held við ættum ekki að setja markið svona hátt,“ sagði hann, „þá kynni svo að fara að við gerðum meira.“

„Gera meira? Þú átt við að þú viljir fá meiri uppskeru? Meiri uppskera, meira fé. Gott.“

„Meira fé, meiri framkvæmdir.“ sagði Tara.

„Búlú, þjónninn minn, var eitthvað að tala um það að þú værir að boða nýja trú á — hvað var það nú aftur sem hann kallaði það. Græna byltingin?“

„Já, herra.“

„Ég hefði gaman af að fræðast svolítið um þetta sjálfur. Ekki svo að skilja að mér geðjist neitt sérlega vel að tali um byltingar, en mér skilst að þessi græna bylting sé friðsamleg? Þýði nánast meiri uppskeru fyrir okkur.“

„Það er rétt, herra.“

„Við skulum vera hreinskilnir, Tara. Hvað er það sem þið ætlist fyrir?“

„Ég tók með mér dálítið af nýju útsæði,“ sagði Tara. „Hveiti. Þetta er ný tegund, sem maður að nafni Borlaug fann upp. Það er búið að sanna að það geti tvöfaldað uppskeruna.“

„Eitthvað hef ég heyrt um þetta áður.“

„En hvers vegna er aldrei neitt gert í þessu þorpi?“ sagði Tara. „Það er mikið að gerast í heiminum í dag, og það er kominn tími til að þorpið okkar fari að vakna.“

„Það tekur allt sinn tína, ungi maður. Tekur allt sinn tína.“

„En við höfum ekki efni á að bíða. Menn svelta og það er hægt að fá tvær uppskerur á ári og . . .“

„Hægan, hægan. Þessu fylgja mörg vandamál.“

„Hvaða vandamál? Er það að skapa vandamál, að börn fái nóg að borða?“

„Við höfum fengið gjafakorn frá Ameríku,“ sagði Netí Ram. „Og ríkið hefur selt kornið. Hvar á ríkið að fá féð sem það tapar við að hætta að selja okkur gjafakornið? Hefur þú hugsað út í það?“

„Frá skattgreiðendum eins og aðrar þjóðir.“

„Skattgreiðendum! Bændum sem aldrei geta borgað neitt, alveg sama þótt þeir fái meiri uppskeru. Nei, ég er ekki viss um að menn vilji neinar breytingar.“

„Þar sem ástandið er verst vilja menn minnstar breytingar. Er þorpið okkar ekki búið að sofa nógu lengi?“

„Ég er hræddur um að þeir verði fyrir vonbrigðum þegar þeir vakna eins og þú kallar það. Látum svo vera að uppskeran margfaldist. Þá koma í ljós tíu ný vandamál.“

„Hvaða vandamál skapast við að framleiða meiri matvæli?“

„Mörg. Á ég að telja upp að tíu? Já, jæja. Nýjar birgðaskemmur. Flutningavandamál. Ný markaðsvandamál. Það þarf að kaupa nýtt útsæði. Það þarf að kaupa tilbúinn áburð.

Það þarf að kaupa varnarlyf gegn skordýrum. Það þarf að grafa nýja brunna. Það þarf að hlaða stíflur. Það þarf að fá rafmagn. Það þarf að reisa myllur. Það þarf að kaupa traktora og ný tæki. Ég er kominn upp í tíu en það stærsta er ótalið, en það er atvinnuleysið. Ég veit hvað ég er að tala um. Ég hef hugsað um þetta allt áður“

„En ákveðið að best sé að gera ekki neitt?“

„Það hef ég ekki sagt.“

„Til hvers báðuð þér mig að koma hingað?“

„Ég held að við höfum báðir gagn af að talast við. Satt að segja þá vantar mig mann eins og þig, Tara, til að vinna fyrir mig. Ég get boðið þér þægilegt líf og auðfengnar og öruggar tekjur.“

Að vitum Tara barst ilmur af jasmínum inn um opna gluggana, en djúpt í hugskoti hans vottaði fyrir duldum kvíða. Svo það var þetta sem Netí Ram vildi. Kaupa hann. Netí Ram gat auðveldlega veitt sér hina nýju tækni. Og hvílíkt vopn yrði hún ekki í höndum hans, — gegn smábændunum.

„Ég hef aðrar fyrirætlanir, herra,“ sagði Tara.

Það var auðséð að Netí Ram varð órótt.

„Hverjar, ef ég má spyrja?“

„Ég hef hugsað mér að vinna fyrir bændurna í samráði við stjórnina.“

Um stund var steinþögn og Netí Ram virti Tara fyrir sér kuldalega.

„Það er mesti misskilningur ef þú heldur að nokkuð verði gert í þessu þorpi án mín. Þið getið ekki einu sinni keypt útsæði án þess að snúa ykkur til mín.“

„O, nú eru mörg goð farin að riða á stallinum, Netí Ram,“ sagði Tara.

Þetta æsti hann.

„Þú skalt ekki, ungi maður, tala þannig til mín. Ég geri nákvæmlega eins og mér sýnist, og þú munt fljótlega komast að því að það borgar sig ekki að gera neitt sem mér er ekki að skapi. Ég ráðlegg þér að taka tilboði mínu meðan það er ekki orðið of seint.“

„Ég get það ekki.“

„Getur það ekki?“

„Nei, herra.“

„Hvað er það sem þú hefur hugsað þér að gera fyrir bændurna?“

„Ég ætla mér að koma því til leiðar,“ sagði Tara með nokkrum ákafa, „að þeir stofni með sér banka.“

„Banka! Bændurnir! Ha, ha, ha. Auðvitað ertu aðeins að gera að gamni þínu?“

„Ég er ekki að gera að gamni mínu.“

„Ekki það. Hvað ætlar þú að vinna fleira?“

„Ég ætla mér að koma því til leiðar að þeir stofni samvinnufélag.“

Þetta æsti Netí Ram enn frekar en orðið var.

„Samvinnufélag. Þetta er ekki annað en bláber vitfíring. Það kemur aldrei til neinna mála.“

„Mér þykir leitt að valda þér vonbrigðum.“

„Ég er hræddur um að þið verðið allir fyrir vonbrigðum.“

„Ég er á öðru máli.“

Netí Ram hafði aldrei heyrt aðra eins ósvífní. Svitinn braust fram á enni hans og skyrtan límdist við rennblautt bakið. Um stund fannst honum hann vera að missa fótfestuna í lífinu. Banki sem rændi hann öllum arði af hans eigin útlánum. Samvinnufélag, sem rændi frá honum versluninni! Hann andaði djúpt og virti ungmennið fyrir sér um stund þangað til hann róaðist. Þessi ótti var ástæðulaus. Það mundi þurfa meira til að koma honum á kné.

„Við skulum ekki deila,“ sagði hann og þerraði af sér svitann. „Of heitt!“ Svo bætti hann skyndilega við. „Hvað á þessi banki og þetta samvinnufélag að gera?“

„Allt þetta sem þér nefnduð áðan þarf að gera. Ný viðhorf, krefjast nýrra úrræða það er alveg augljóst mál. En þetta er allt hægt að leysa.“

„Ég þakka upplýsingarnar,“ sagði Netí Ram háðslega.

„Samvinnufélag,“ sagði Tara, „er nauðsyn til að kaupa sameiginlega útsæði, áburð, verkfæri og varnarlyf og svo til að selja framleiðsluna.“

„Hvaðan koma svo peningarnir?“

„Það verður að útvega lán.“

„Útvega lán! Frá hverjum?“

„Bankanum. Það er þess vegna sem við verðum líka að stofna banka. Faðir minn hefur þegar rætt þetta við fulltrúa stjórnarinnar. Hann segir að allt sem við leggjum í bankann, fáum við lánað út aftur fimmfalt, meðan við erum að komast yfir byrjunarörðugleikana. Ríkisstjórnin býður fram féð. Nútímatækni krefst þess að við vinnum saman. Kannski verður líka að breyta þjóðfélaginu.“

„Frekari útskýringar eru óþarfar,“ sagði Netí Ram þurrlega.

„Ég bið yður afsökunar, herra, ef ég hef verið of langorður,“ sagði Tara.

„Það er ekki hægt að neita því að hlusta á gest sinn!“

Tara fór ofurlítið hjá sér við þessa ofanígjöf og Netí Ram tók eftir því. Hann ákvað að leyna hugsunum sínum og gera eina tilraun enn.

„Jæja, látum svo vera. Þetta er allt saman gott og blessað. Ekkert við því að segja að ungir menn séu fullir af alls konar hugmyndum. Ungir menn nú á dögum hagi sér öðruvísi en feður þeirra. En nú spyr ég þig, Tara, í síðasta sinn. Og ráðlegg þér að hugsa þig vel um áður en þú svarar: Ertu með mér eða ertu á móti mér?“

Þögn.

„Þú mátt ekki misskilja mig. Mér er nákvæmlega sama hvort heldur er. En ég verð að vita það. Svaraðu. Ertu með mér eða móti mér?“

„Ég er á móti þér.“

10

Svona menn eru best geymdir í tugthúsinu, hugsaði þjónninn Búlú, þegar hann kom aftur út eftir að hafa fylgt Tara til húsbónda síns. Hann var í illu skapi, þegar hann fór út um garðshliðið á leið niður í þorpið. Sólin var komin hátt á loft og kæfandi hitamollan, rykið og flugurnar juku á vanlíðan hans.

Hann hafði skammt farið, þegar hann sá tötralegan klæddan hóp umrenninga koma á móti sér, með Kamölu í broddi fylkingar.

„Hafa ungar stúlkur nú á dögum hreint enga sómatilfinningu?“ hugsaði Búlú undrandi og hneykslaður. Hann þekkti svo sem hyski eins og þetta fólk. Það hafði oft komið áður, og stundum hafði Netí Ram af góðmennsku sinni lofað því að vinna yfir uppskerutímann eða sent það til annarrar vinnu á ökrunum. Búlú, sem var lítill vexti, stóð alltaf hálfgerður stuggur af þessu fólki. Það var hávaxið og sterklegt, kom ein-

hvers staðar norðan úr þessum hrikalegu fjallgörðum sem Búlú hafði aðeins spurnir af.

„Þetta er Búlú,“ sagði Kamala við Dín Lal. „Hann er þjónn Netí Ram, hann getur fylgt ykkur til hans.“

Hún lagði saman lófana í kveðjuskyni og Dín Lal þakkaði henni. Allur hópurinn horfði vonaraugum á Búlú í svo augljósri undirgefni að það var ekki laust við að hann fyndi dálítið til sín. Tíu ára drenghnokki rétti út höndina til hans og fór að gráta.

„Ég er svangur.“

„Ég er líka svöng,“ sagði systir hans sem komin var að niðurlotum af þreytu.

„Við erum öll svöng,“ sögðu börnin.

Búlú horfði á slitnar tágakörfurnar.

„Borðið það sem þið hafið með ykkur,“ sagði hann og það kenndi fyrirlitningar í röddinni.

„Það er búið, herra, fyrir þremur dögum.“

„Nú þá er ekkert við því að gera,“ sagði Búlú og bjóst til að halda áfram.

Dín Lal stöðvaði hann.

„Hæstvirtu herra,“ sagði hann við Búlú. „Við höfum ekki bragðað mat í þrjá daga. Við erum matarlaus og vatnslaus.“

„Þið getið fengið vatn,“ sagði Búlú.

„Við erum orðin örmagna af sulti.“

„Já, sér er nú hvað,“ sagði Búlú og virti fyrir sér vöðvahnyklana á handleggjum Dín Lal.

„Við erum gjörsamlega matarlaus,“ kölluðu nokkrir úr hópnunum. „Getur þú ekki gefið okkur eitthvað að borða?“

„Nei það get ég ekki.“

„Við erum ekki betlarar,“ sagði Dín Lal. „Við komum hingað í leit að atvinnu. Við getum unnið á við hverja sem er, og við förum ekki fram á mikið.“

Dín Lal geðjaðist ekki að því að þurfa að leggjast svona lágt, en þetta var þeirra síðasta von. Þau gátu ekki enst lengi úr þessu, ef þeim bærisk engin hjálp. Þau höfðu þegar gengið yfir auðn og torfærur. Og þeim hafði hingað til alls staðar verið vísað frá. Það hafði hver nóg með sig. Þau vissu ekki einu sinni lengur hvar þau voru.

Búlú fór að brjóta heilann um hvort Netí Ram gæti ekki grætt eitthvað á þessu fólki. Ef til vill var rangt af honum að halda áfram og láta hann ekki vita.

„Við biðjum aðeins um atvinnu,“ sagði Dín Lal.

Búlú hreyfði við trjábút með fætinum.

„Ég skal tala við húsbónda minn.“ Hann virti fyrir sér vonarglampann, sem kviknaði í augum þessa örmagna hóps og bætti við. „En ég er hræddur um að hann geti ekki gert neitt fyrir ykkur.“ Hann sneri sér við og gekk þegjandi aftur heim að húsinu. Hópurinn fylgdi á eftir. „Húsbóndinn er önn-um kafinn og það getur verið að þið þurfið að bíða nokkuð lengi.“

„Við erum vön að bíða, herra,“ sagði Dín Lal.

„Bíðið þá,“ sagði Búlú skipandi. Búlú hvarf inn um hliðið og lokaði því á eftir sér.

Búlú beið þolinmóður í húsagarðinum, þangað til hann sá Tara fara út. „Húsbóndinn ætti ekki að tala við svona spjátr-

unga,“ hugsaði Búlú gramur. Stundu seinna stóð hann fyrir framan Netí Ram og hneigði sig djúpt.

„Heilagasti guð!“

„Já, Búlú? Hvað er það?“

„Það er fólk að koma.“

„Hvaða fólk?“

„Fólk að norðan. Flökkufólk. Segist vera í atvinnuleit.“

Netí Ram hallaði sér makindalega aftur á bak í tágastólnum.

„Hvaða erindi á það við mig?“

„Segist vilja fá vinnu um stundarsakir, herra.“

„Ég vil ekkert af þessu vita. Segðu því að fara, Búlú.“

„Já, herra.“

„Hvers vegna kom það hingað, Búlú?“

„Kamala vísaði því leið, herra.“

„Kamala, hvers vegna?“

„Þau segjast ekki hafa fengið neinn mat í þrjá daga. Hafa hvorki vatn né mat.“

Netí Ram ók sér ólundarlega og sagði í gremjutón:

„Mér stendur hjartanlega á sama. Segðu því að hypja sig.“

„Já, herra.“

„Hvað getum við gert að því þótt fólk svelt, Búlú?“

„Ekkert, herra.“

„Nei.“

„Má ég fara, herra?“

„Já, farðu og losaðu okkur við þetta hyski.“

Búlú var lagður af stað.

„Og, þjónn.“

„Já, herra.“

„Komdu aftur, það er annað mál sem ég þarf að ræða við þig.“

Búlú hlýddi óðara.

„Hver er þessi Kamala?“

„Ung stúlka, dóttir Ramóné. Sumir segja að hún sé heitbundin þessum Tara sem var hér áðan.“

„Einmitt það.“ Netí Ram þagnaði og hugsaði sig um lengi.

„Tara Mathúr er náungi sem við verðum að eyðileggja,“ sagði hann loks og dró seiminn.

„Já, herra.“

„Ég vil að þú sjáir um það fyrir mig Búlú.“

„Útrýma honum?“

„Nei. Ekki Tara.“

„En hvernig þá, herra?“

„Láttu mig um það Búlú. Fyrst í stað er nóg að rægja hann. Ég vil að þú farir strax niður í þorpið og komir af stað sögum um hann.“

„Sögum, herra?“

„Rægðu hann miskunnarlaust, segðu að hann sé föðurlandssvikari, segðu að hann sé trúníðingur. Segðu að hann vilji brjóta niður alla góða siði og venjur.“

„En það fylgja margir Mathúr gamla, herra.“

„Ég veit það Búlú, en ekki nógu margir. Segðu að allir verði atvinnulausir sem fylgi ráðum Tara Mathúr. Já, segðu það. Ég skal svo sjá um að honum verði komið undir lás og slá. Búa út ákæru, fá nokkur vitni. Treystu mér til þess, Búlú.“

Eða kannski er til önnur leið og betri. Það birti yfir svip Netí Ram. Láttu mig um þetta og farðu nú.“

Búlú hneigði sig.

„Nei, ekki strax. Bíddu.“

Netí Ram virtist annars hugar stundarkorn.

„Ég held ég skipti um skoðun hvað þetta fólk þarna úti snertir. Með því að ráða þetta aðkomufólk get ég enn betur sýnt þeim hérna í þorpinu að ég hef líf þeirra í hendi mér.“

„Óskið þér nokkurs fleira, herra?“

„Tara, Tara. Hann beinlínis ögraði mér Búlú. Við verðum að eyðileggja mannorð hans. Það er ekki hægt að múta honum. Það verður að rægja hann. Við verðum að láta bera hann út, segja að hann sé á móti landi sínu, handbendi útlendinga. Föðurlandssvikari. Já, það er byrjunin Búlú. Skólagangan spillir ungum mönnum. Við verðum að eyðileggja hann algerlega.“

„Má ég fara, herra?“

„Guð veri með þér! Og Búlú. Segðu flokknum að koma inn í garðinn og bíða mín þar. Bíddu svo sjálfur þangað til ég hef lokið við að borða. Þá þarf ég aftur á þér að halda.“

Búlú sá að samtalinu var lokið. Hann stóð upp og hneigði sig fyrir herra sínum og hvarf hljóðlega á braut.

11

Það barst ilmur af mat út um opna gluggana til fólksins í garðinum. Það horfði ringlað á marglit stél páfuglanna, lótu-tjörnina í miðjum garðinum og á apana sem skutust upp á milli trjáanna. Dín Lal var farinn að verða áhyggjufullur. Hita-svækjan var orðin kæfandi, sulturinn skar hann innan og áreynslan við að bíða svona aðgerðalaus gerði hann óstyrkan.

Netí Ram horfði með velpóknun út í garðinn. Þetta fólk var fyrir hann nýr auður í vissum skilningi. Það var hans góðverk. Menn mega aldrei láta undir höfuð leggjast að gera gott, hugsaði Netí Ram ánægður. Eins og yóginn Góvinda sagði: — Hvert góðverk er eins og fé í banka á ríkulegum vöxtum. Það jók innistæðuna hinum megin, færði hann nær hinu mikla takmarki, frelsun sálarinnar. Það hafði Góvinda fullyrt oftar en einu sinni. Hann mætti vera þakklátur fyrir að fá tækifæri til að auka þennan sjóð. Já, það var efalaust rétt af honum að gera mönnum og dýrum gott hvenær sem hægt var, — að því tilskildu þó að hann þyrfti ekki að hafa neitt

fyrir því, eða fórna neinu teljandi af hinum mikla veraldar-
auði sínum. Gera gott. Það jók innstæðuna hinum megin.
Bjarga flugu upp úr tebolla, ellegar láta færa yóganum mat.
Honum leið ævinlega vel þegar hann hugsaði um hin góðu
verk sín. Og nú hlýnaði honum um hjartað þegar hann virti
fyrir sér þessa flækinga í garðinum sem hann innan stundar
mundi veita bæði mat og húsaskjól. Hann sneri sér frá glugg-
anum og hrópaði:

„Kona, matinn fljótt. Ég er að farast úr sulti.“

Lakshmí, kona Netí Ram, þjónaði herra sínum ævinlega
sjálf til borðs og stóð þegjandi fyrir aftan hann meðan hann
mataðist. Stór skál full af hrísgrjónum stóð fyrir framan hann
og margir smáréttir á eirfötum. Netí Ram réðist á mat sinn.
Hann gerði holu í hrísgrjónastaflann í skálinni og fyllti hana
með réttunum og ýmiss konar kryddi. Fitugir fingur hans
blönduðu réttunum í skálinni saman við hrísgrjónin og með
snöggri handsveiflu hvarf þetta síðan upp í hann. Brúnir fitu-
taumar runnu milli greipa hans og niður höndina. Svipur
hans var alvarlegur og einbeittur.

Aðkomufólkið úti í garðinum horfði með hungruðum aug-
um á þessa ástríðufullu athöfn og nokkur barnanna byrjuðu
aftur að sífra og biðja um mat.

Loks var Netí Ram mettur. Hann ropaði nokkrum sinnum
og sagði Lakshmí að færa sér pípuna. Það færðist yfir hann ró
og sjálfsöryggi meðan hann reykti pípuna og hvíldi sig eftir
máltíðina. Hann var sannfærður um að þorpið gæti ekki án
hans verið. Hann þyrfti aldrei að ganga að neinum skilnálum.
Aðeins bíða þangað til hans tími kæmi aftur. — Þangað til

þeir kæmu aftur til hans skríðandi. Þegar hann hafði reykt nægju sína lagði hann frá sér pípunna og kallaði á þjón sinn.

„Heilagasti guð?“ Búlú hneigði sig.

„Búlú. Ég þarf að fara til borgarinnar. Og svo er það þetta fólk þarna. Fylgdu mér!“

Stór líkami Netí Ram hristist við hvert skref sem hann tók á leið sinni út í garðinn. Búlú fylgdi á eftir.

„Þarna kemur hann!“ Hópurinn sem beið í garðinum horfði á Netí Ram óttasleginn, en þau lifðu í voninni.

Netí Ram nam staðar fyrir framan Dín Lal.

„Þið viljið fá að vinna fyrir mig?“ spurði hann.

„Já, herra.“

Netí Ram setti upp alvörusvip og svaraði ekki strax.

„Það er vel hugsanlegt um stundarsakir.“

Nokkrir í hópnum krupu á kné. Dín Lal laut höfði.

„Við værum fegin að fá að vinna fyrir yður, herra.“

„Gott og vel. Ég býð ykkur starf, en eins og ég sagði um stundarsakir.“

„Ég og mitt fólk þiggjum boð yðar, herra,“ sagði Dín Lal.

Netí Ram varð hátíðlegur.

„Þið fáið hér gott atlæti, og þið þurfið ekki yfir neinu að kvarta,“ sagði hann og spennti upp gula silkisólhlíf og hélt henni yfir höfði sér, því að hitinn var að verða honum óbærilegur.

Handan garðsins stóðu nokkrir auðir kofar að mestu huldir trjám.

„Þetta eru vistarverur vinnufólks.“ Netí Ram benti þangað

demantskreyttum fingri sínum og sagði: „Búlú fylgdu þeim þangað og láttu færa þeim mat og drykk.“ Netí Ram komst við af göfugmennsku sinni. Hann sneri sér aftur að Dín Lal. „Þið þekkið ykkar rétta stað, sem vilji guðs hefur ætlað ykkur í þessum heimi?“

„Já, herra.“

„Og haldið ykkur utangarðs!“

„Já, herra.“

Þau horfðu öll á eftir honum þar sem hann gekk niður eftir heitum rauðbrúnum veginum.

Búlú fylgdi þeim í hin nýju heimkynni þeirra og lét síðan færa þeim vatn og þær matarleifar sem eftir voru í húsinu.

„Þið megið eiga frí í dag, en við rismál byrjið þið að vinna á akrinum.“

„Já, herra. Guð veri með yður.“

Þau urðu að gæta varúðar að borða ekki yfir sig eftir svo langan sult.

12

Tara Mathúr er órólegur. Á morgun þarf hann í fyrsta sinn að tala á fundi á þorpstorginu og hann leitar á vit yógans Góvinda og biður hann um að hjálpa sér.

Þegar Tara og yóginn Góvinda höfðu skipst á nokkrum kurteisisspurningum sagði Tara.

„Gúrú, það eru margir sem svelta í þorpinu.“

Góvinda leit með óhagganlegri ró á ávextina við fætur sér.

„Fáðu þér melónu, sonur minn.“

„Ég er ekki svangur.“

„Allt þetta auma jarðlíf,“ sagði yóginn og horfði fjarrænu augnaráði í átt til þorpsins. Tara skimaði einnig út yfir sléttuna, þar sem nokkrar álútar konur strituðu með mönnum sínum á akrinum undir brennheitri sól.

„Gúrú, hvað á ég að gera? Eitthvað verður að aðhafast þessu fólki til bjargar. Hvað á að gera?“

„Þetta er maya, sonur minn, vitur maður snýr baki við hinum ytri heimi.“

„En það eru börn að deyja úr sulti. Þvílíkar áhyggjur trufla sjálfsagt ekki sálarfrið þinn?“

Yóginn Góvinda leit á ungmennið með sinni óhagganlegu ró en þó ekki án nokkurrar forvitni í svipnum. Slík orð höfðu aldrei verið töluð til hans áður. Hann var þeirra Gúrú. Þeir komu til hans og vottuðu honum virðingu sína og færðu honum gjafir. Stundum, eftir að þeir höfðu fært honum gjafir sínar, lögðu þeir fyrir hann spurningar: — Hvenær stóð best á stjörnum til að halda brúðkaup? Hvað taldi hann hæfilegan heimanmund með dótturinni? Og þeir báðu hann um blessun. Góvinda horfði lengi á ungmennið sem sat á hækjum sér við hlið hans. Augu hans voru björt og svipurinn einarður. Auðvitað átti hann ekki að rökræða, að rökræða er að sýna vanmátt. Samt var þetta ögrun, sem hann varð að svara.

„Æðsta takmark mannsins, sonur minn, er að þekkja hinn innsta veruleika í honum sjálfum. Þegar því er náð mun hann hvorki hungra né þyrsta.“

„Og afneita heiminum?“

„Þessi heinnur, sonur minn, hverfur af sjálfu sér um leið og fáfræðin hverfur.“

„Það er erfitt að skilja, Gúrú, að það sé hægt að lifa lífinu með því að afneita því.“

„Við tölum ekki sömu tungu,“ sagði yóginn Góvinda og horfði aftur út í fjarskann.

Tara leit á hann gramur.

„Hinir ríku leika sér að steinum frá tunglinu, meðan við

sveltum og þú hugsar aðeins um eitthvert líf handan við heiminn.“

Góðleg barnsaugu yógans hvíldu aftur á Tara.

„Menn tala ekki við fræðara sinn á þennan hátt.“

„Hvernig viltu að ég tali, Gúrú?“

Svipbrigði yógans voru einskonar bros.

„Það er forn siður,“ sagði hann, „að menn nálgist fræðara sinn með lotningu. Og þegar þeir hafa þóknast honum með auðmýkt sinni, ástúð og þjónustu, þá eiga þeir að biðja hann að fræða sig um atman.“

Tara brosti á móti.

„Ég kann líka góða siði. Ég get verið kurteis ef ég vil.“

„Það væri skemmtileg tilbreyting. Lof mér að heyra.“

„Ó, meistari og vinur hinna trúuðu,“ sönglaði Tara. „Ég beygi mig í duftið fyrir þér. Vertu mér náðugur, meistari. Segðu mér hvernig ég á að sigrast á eynd þessa jarðneska lífs. Leyndu mig engu!“

„Hættu hræsnari,“ sagði yóginn Góvinda. „Ég kann betur við þig eins og þú ert. — Siðleysingi!“

„Gúrú, hvernig á ég að frelsast?“

„Hver er sinnar gæfu smiður, sonur minn.“

„Ég ræð því þá sjálfur?“

„Já.“

„Jæja þá. Þá lýsi ég því yfir að ég sé frelsaður.“

Yóginn Góvinda virtist hugsa sig um.

„Segðu, Tara. — Segðu: Ég er kóngur.“

„Ég er kóngur!“

„Ertu kóngur?“

„Nei!“

„Nei, sonur minn, sjúkur maður læknast ekki með því að kalla meðal, meðal. Hann verður að taka það inn.“

„Get ég þá ekki frelsast með því að ákalla Brahma, eða á ég að ákalla brahman?“

„Segðu brahman!“

„Brahman.“

„Aftur.“

„Brahman.“

„Hærra.“

„Brahman, brahman, brahman.“

Yóginn Góvinda hló.

„Þú framleiðir aðeins gagnslausan hávaða með þessu, sonur minn.“

„En þú sagðir mér sjálfur að gera þetta.“

„Má bjóða þér melónu, — eða hnetur?“

Tara kaus að látast ekki heyra spurninguna.

„Gúrú,“ sagði hann. „Ég kom ekki til þín til að tala við þig um nirvana. Ég kom til að spyrja þig um veraldlegt frelsi frá hungri og neyð.“

„Mér hefur verið sagt, sonur minn, að í Ameríku hafi menn hlotið þetta veraldlega frelsi sem þú kallar svo, en menn lifa þar ekki andlegu lífi og halda áfram að dýrka gullkálfinn sinn.“

„Og við kúna,“ sagði Tara glottandi.

Yóginn Góvinda andvarpaði.

„Já, sonur minn, við erum einfaldlega ekki komnir lengra.

Það er samt mikið afrek að vera maður. Það er mikið afrek að hafa stæltan líkama og styrkan vilja. Ennþá erfiðara er þó að lifa breinu lífi. — Og erfiðast af öllu er að lifa andlegu lífi.“

„Andlegt líf! Hvað varðar okkur hér í þorpinu um andlegt líf? Hvað er það eiginlega? Grúsk í Vedabókum?“

„Nei, sonur minn.“

„Hvað er það þá?“

„Við erum að tala um það sama. Þú talar um frelsi. Ég um andlegt líf. Andlegt líf sonur minn er barátta fyrir frelsi.“

„Ekki að lesa Vedabækur?“

„Nei, ekki að lesa Vedabækur.“

„Eru þær þá gagnslausar?“

„Að lesa bækur er afleiðing en ekki orsök. Að þrá frelsi er náðargjöf. Ein afleiðing hennar er lestur góðra bóka.“

„Um hvaða frelsi erum við nú að tala, Gúrú?“

„Hið sanna frelsi, sonur minn. Og sú leið er aðeins gengin af einum.“

„Og við hin erum skilin eftir hjálparlaus?“

„Hvað viltu að ég geri?“

„Þú veist vel, Gúrú, að fólkið í þorpinu hefur ekki meira frelsi en apar í búi, læst inni í gömlum erfðakenningum, blekkjað niður af arðráni, grimmd og kúgun. Það veit enginn hvað býr í þessari þjóð, fyrr en fólkið fær nóg að borða. Börnin eru vannærð og ná aldrei fullum þroska hvorki líkamlegum né andlegum. Strax í bernsku eru þau dæmd til að verða aðeins hálfir menn, vegna þess að þau fá ekki nóga

næringu. Þetta er eins og þrælahald, Gúrú, komdu niður í þorpið til okkar. Það hlusta allir á þig. Komdu og berstu fyrir frelsi okkar.“

„Og hvaða fagnaðarerindi viltu að ég boði?“

„Grænu byltinguna!“

„Grænu byltinguna?“

„Hún á eftir að hafa í för með sér breytingar á öllum sviðum. Hún á eftir að verða þýðingarnesta bylting heimsins.“

„Ég hef aldrei heyrt hennar getið.“

„Gúrú, það er hægt að þrefalda eða fjórfalda uppskeruna, bara ef menn fást til að nota nýja tækni. Það er búið að sanna það.“

„Náttúran, sonur minn, læst sofa, en hún er vel á verði, það má ekki gera of miklar kröfur til náttúrunnar.“

„Þá geta allir fengið nógan inat. Er það ekki einhvers virði?“

„Þarfir manna eru fleiri en matur, sonur minn. Tilgangur okkar er meiri en bara að skrimta.“

„Það ætti samt að vera fyrsta skylda hvernar þjóðar að sjá til þess að menn svelti ekki.“

„Hvernig er slíkt hægt?“

„Græna byltingin. Það er svarið. Þar sem þetta hefur verið reynt, hverfur sinnuleysið og bölsýnin. Þar sem áður var yfirvofandi hungursneyð er nóg af rís og hveiti. Stjórnin hjálpar bændunum til að kaupa útsæði, tilbúinn áburð, varnarlyf. Allt sem til þarf. Við þurfum aðeins að vakna og hefjast handa.“

„Þú ert bjartsýnn, sonur minn, eins og ungir menn eru.“

„Gúrú, komdu niður í þorpið. Við þörfnumst þín. Það

hlusta allir á þig. Vektu þorpið. Segðu því að hefja byltingu. Grænu byltinguna.“

„Veistu um hvað þú ert að biðja mig?“

„Um hjálp.“

„Öll verk skapa karma, sonur minn. Til að ég verði frjáls verð ég að eyða karmaforða mínum, forðast allar athafnir, illar sem góðar.“

„Gúrú, komdu til okkar,“ bað Tara.

„Þú veist ekki um hvað þú ert að biðja. Á ég að skera á strenginn sem tengir mig við himininn, glata hreinleika mínum? Á ég að sökkva á ný niður í sortann? Binda mig aftur á klafa endurfæðinganna?“

„En Gürú, hvernig getum við vitað að afskiptaleysi skapi ekki líka karma? Getur ekki verið að afskiptaleysið sé versta verk mannsins, að ganga fram hjá þeim hungruðu og þyrstu, þeim bjargarlausu?“

„Við tölum ólíkar tungur, sonur minn. En nú vil ég vera í friði. Taktu með þér þennan mat og farðu með hann inn í þorpið.“

„Allan?“

„Já, allan.“

„Hvað ætlar þú að gera, Gürú?“

„Ég ætla að hefja langa föstu, sonur minn.“

Tara hikaði.

„Er allt þetta frá Netí Ram?“ sagði hann svo.

„Já, honum og nokkrum öðrum.“

„Þú veist, Gürú, að sulturinn í þorpinu okkar er Netí Ram að kenna. Hann er eini ríki maðurinn í þorpinu okkar. Hann

lifir á okkur eins og sníkjudýr, eins og risasvampur sem . . .“

„Ég veit það, sonur minn. Farðu með þetta allt inn í þorpið og mettaðu hina hungruðu. Komdu svo aftur á morgun.“

„En Netí Ram . . .“

„Farðu nú, sonur minn, Netí Ram er fátækur líka.“

13

Það vaxa stór tré kringum torgið í þorpinu okkar. Ég veit að það var rangt, en ég læddist samt að heiman í rökkrunu og klifraði upp í tré sem stóð við hlið gamla mustersins. Kyndlar höfðu verið kveiktir.

Ég kom mér vel fyrir í trénu og gat nú séð yfir allt torgið og fylgst með því sem þar var að gerast.

Tara stóð í miðjum hópnum og var að halda ræðu.

„Sú tíð kemur að orð Gandhis munu rætast. — Gandhi sagði . . .“

„Já, hvað sagði Gandhi?“ kallaði Múntú Babú fram í fyrir honum. „Lofaðu okkur að heyra.“ Múntú Babú er formaður pannaiyalanna hans Netí Ram. Það er orð sem við notum um landlausa vinnumenn.

„Ég skal segja ykkur hvað Gandhi sagði,“ hrópaði Tara. „Hlustið.“

„Þegar þorpið okkar vaknar og er fullþróað . . . þá mun

þorpið okkar eignast sín skáld, sína eigin listamenn, húsa-meistara, lærdómsmenn og vísindamenn. Það verða engin gæði til á þessari jörð, sem þorpið okkar fer á mis við. Þorpin okkar í dag eru fjóshaugar. Á morgun verða þau eins og aldingarðurinn Eden . . . og þau verða byggð menntuðu fólki sem enginn getur blekkt eða arðrænt.“ Tara tók sér örlitla málhvöld og hópurninn varð undarlega hljóður. En aðeins örstutta stund, því Tara hélt áfram.

„Þjóðin verður að þroskast.“

Múntú Babú reis á fætur og steig inn í hringinn og fórnaði höndum.

„Eigum við að sitja hér og hlusta á þennan sveinstaula? Þurfum við að láta hann segja okkur hvað Gandhi sagði? Það vita allir að það á engin þjóð hærri hugsjónir en við.“

„Og lægra mannlíf!“ hrópaði Tara.

Það fór kliður um hópinn, en ofar honum heyrðist þrumurödd Múntú Babú.

„Hvað á að gera við ungmenni sem níðir niður sína eigin þjóð?“

Kamta, einn af ungu bændunum, kallaði:

„Lofaðu honum að tala, Múntú Babú, lofaðu honum að tala.“ Ég hélt um stund að Babú ætlaði að ráðast á Tara. Hann leit til Netí Ram sem sat nálægt honum. Þá var eins og hann skipti um skoðun og hann settist niður.

Tara hélt áfram.

„Ég spyr ykkur. Hafa þessar hugsjónir orðið að veruleika? Nei, þær hafa ekki orðið að veruleika, en þær munu verða það. Þær skulu verða það.“

„Okkur var sagt að þú ætlaðir að tala við okkur um hveiti en ekki aldingarðinn Eden,“ kallaði Ketú, einn af mönnum Netí Ram.

„Já, ég ætla að tala við ykkur um hveiti. Ég ætla að tala við ykkur um nýjar aðferðir, hvernig hægt er að fá tvær uppskerur á ári og hvernig hægt er að margfalda uppskeruna, — ég ætla að tala við ykkur um meira. Ég ætla að tala við ykkur um byltingu. Grænu byltinguna.“

Þetta hefði Tara ekki átt að segja. Ég óttaðist að þeir snerust allir á móti honum. Ég heyrði hróp og háreysti. Það var eins og allir töluðu samtímis, en enginn gat sagt neitt í samhengi. Sumir hlógu og ég fann að þeir hugsuðu: Þetta er allt hrein vitleysa. Hvers vegna leyfði gamli Mathúr syni sínum að fara með alla þessa endileysu? Ég sá að augu margra hvíldu á ráðinu sem sat í hnapp innst í hringnum. En þeir hreyfðu sig ekki og Mathúr gamli sagði ekki neitt. Múntú Babú spratt aftur á fætur, og það varð skyndilega þögn.

„Pólinmæði er að vísu okkar æðsta dyggð,“ sagði hann háðslega, „en mér er spurn.“ — Múntú Babú þagnaði og gekk fast upp að ráðinu. „Já, herrar mínir. Ég spyr ykkur, ég spyr ykkur öll. Eru hinir gömlu leiðtogar okkar ekki vitrari en þetta ungmenni? Hvað á öll þessi vitleysa að þýða?“

„Ég verð að vera á sama máli og Múntú,“ sagði Tútú. Hann var grannur maður með veiklulegt andlit og flöktandi augnaráð. Hendur hans voru á sífelldri hreyfingu. „Þessar staðhæfingar ganga alveg fram af mér. Tvö undanfarin þurrkaár hefur uppskeran brugðist. Í fyrra eyðilagðist helmingur uppskerunnar. Hveitið kom upp en svo rotnaði það.“

„Þetta vitum við allir,“ sagði Múntú Babú. Hann benti á Tara og bætti við. „Ég vil ekki heyra meira af þessari vitleysu.“

„Hér má hver maður segja það sem hann vill,“ sagði Ramú mynduglega. Hann var í ráðinu og sat við hlið Mathúr gamla.

„Jæja þá Tara,“ hrópaði Ketú hlægjandi. „Segðu okkur hvernig á að fá tvær uppskerur á ári.“

„Það er ekki hægt,“ hrópaði Tútú, „að neitt sé öðruvísi en það er, guð vill að við séum fátækir. Við eigum ekki að biðja um meira en hann vill gefa okkur. Og það er skylda okkar að vera það sem við eigum að vera og taka örlögum okkar af rósemd.“

Tara kipptist við eins og hann hefði verið bitinn.

„Það er sem sagt skylda ræfilsins að vera sannur ræfill,“ þrumaði hann. „Nei, kæru bræður. Erum við ekki orðin nógu svöng til að rísa upp? Eigum við að leggjast niður í rykið eins og skepnur og deyja?“

„Talaðu heldur við okkur um hveitið, dauðann þekkjum við nógu vel,“ greip Kamta, ungi bóndinn, fram í fyrir honum.

„Já, en þið verðið þá að gefa mér hljóð.“

Múntú Babú hristi höfuðið og settist að nýju.

„Ég er hér með nýja korntegund.“ Tara lyfti upp yfir höfuð sér litlum hvítum poka fullum af útsæði. — „Strax í október mun ég sá þessu fræi og ég skal sanna ykkur að þetta korn gefur þrefalda uppskeru á við það venjulega.“ Það var þetta, sem fékk þá til að hlusta.

Tara hélt áfram.

„Þessar tegundir voru fundnar upp af einum mesta velgerða-

manni mannkynsins, doktor Borlaug, og búnaðarskólinn í Punjab gerði hann að heiðursdoktor.“

„Heiðursdoktor!“ Kamta, ungi bóndinn, hló. „Við höfum séð þess háttar menn áður. Þeir koma til okkar út á akurinn í hvítum skyrtum og tala um eitthvað sem enginn skilur. Svo benda þeir á einhverja plöntu og segja: Náðu í þessa fyrir mig. Þú þarna, hvað þú nú heitir, og vertu fljótur. Auðvitað vilja þeir ekki fara að skíta út hendur sínar á því að snerta við nokkru sjálfir.“

„Doktor Borlaug er ekki þannig,“ sagði Tara. „Hann og allir sem vinna á hans vegum fara sjálfir út á akurinn og erfiða eins og bændurnir.“

Þeir horfðu á hann vantrúaðir.

„Það erum við sem þurfum að læra að vinna,“ hélt Tara áfram. „Við þurfum að læra nýjar vinnuaðferðir.“

„Við kunnum að vinna,“ kallaði Ramú, „en hvernig plöntur eru þetta, — þessar nýju?“

„Þær eru kallaðar dvergplöntur,“ sagði Tara.

„Dvergplöntur!“

„Já, hveitistráið er stutt og stínt, það er harðgert og þolir líka betur sjúkdóma, þurrka og jafnvel flóð.“

Þeir voru núna farnir að hlusta, en ég held að þeir hafi ekki trúað honum.

„Og hvernig eigum við svo að fá útsæði?“

„Það er hægt að útvega það.“

„Þarf ekki líka mikið magn af tilbúnum áburði og varnarlyf og ný áhöld?“ Það var Netí Ram sem spurði.

„Jú.“

„Og þarf ekki áveitur?“
 „Jú, líka það,“ svaraði Tara.
 „Ég á aðeins þrjár ekrur lands,“ sagði Kamta. „Hvernig get ég tekið svona áhættu?“
 „Það hafa aðrir bændur tekið áhættuna og gefist vel.“
 „Já, annars staðar en áreiðanlega ekki hér,“ kallaði Tútú.
 „Koma ekki nýir sjúkdómar með nýjum tegundum?“ spurði Netí Ram.
 „Það er hugsanlegt. Varnarlyf eru nauðsynleg.“
 „Fyrst þetta eru dvergplöntur framleiða þær þá ekki minni hálm handa stórgripunum okkar?“ spurði Ramú.
 „Nei, hann verður meiri, stráin eru miklu fleiri og þéttari,“ sagði Tara.
 Svona hélt spurningunum áfram að rigna yfir Tara.
 „Eru okkar eigin tegundir ekki eins góðar og eitthvað sem útlendingar flytja okkur?“ spurði Múntú Babú.
 „Og hvernig verður svo bragðið af chapatíinu, brauðinu okkar, verður það eins gott?“ spurði Kamta.
 „Ég hef heyrt,“ sagði Netí Ram, „að þessar nýju tegundir gerðu alla karlmenn ófrjóa!“
 Aumingja Tara. Ég heyrði ekki hverju hann svaraði þessu. Orð hans drukknuðu í skopi og sköllum.
 Þegar þeir róuðust aftur, hrópaði Tara:
 „Sjáið til. — Það er kominn tími til að leiða landið út úr þessu miðaldamyrkri. Það eru mörg verkefni sem bíða. Við þurfum að grafa tíu brunna til að geta fengið tvær uppskerur á ári í staðinn fyrir eina.“
 „Tíu brunna!“

Þögn.

„Það þarf að grafa djúpa brunna búna rafmagnsdælum. Hlaða stíflur til að tapa ekki vatninu sem safnast fyrir um regntímann, við þurfum áveitukerfi.“

„Nýjar stíflur líka!“

„Já, nýjar stíflur hafa í för með sér rafmagn. Þær skapa bæði ljós og vatn. Við fáum rafmagn til að mala hveitikornið, þreskja rísinn og pressa olíu úr fræjunum.“

„Hvað á þá uxinn að gera, — og konan?“

„Konan og uxinn fá frí! Við látum rafmagnið dæla vatninu og mala kornið. Við látum það hrekja burt myrkrið. Rafmagnið er yngsti guðinn, guð ljóssins! Með því kemur ný atvinna og iðnaður!“

„Ljós! Ljós í kofanum okkar á kvöldin!“ hrópaði Múntú Babú. — „Og láta alla nágrannana sjá inn!“

Tara svaraði honum ekki en hélt áfram.

„Við lifum hér eins og moldvörpur. Við verðum að reisa litla verksmiðju til að framleiða múrsteina. Erum við ekki bráðum búin að fá nóg af moldarkofum og mykjuklístri og þaki sem fellur í næsta roki? Ég hef séð þetta gert í Punjab. Þar eiga bændurnir falleg hús úr tígulsteini, og þau eru með traustu þaki. Hvers vegna gerum við þetta ekki líka?“

„Vill ekki einhver segja þessu ungmenni hvers vegna allir hlæja að honum,“ kallaði Netí Ram.

„Það skal ég gera.“ Ketú stóð upp. „Sjáðu nú til. Það sem þú virðist ekki vita er að þetta kostar mikla peninga. Og hvar eigum við að taka þá? Þurfum við ekki að spara hvern eyri til að borga skuldir, skatta og leigufé? Menn verða að borga vexti

af lánum sínum.“ Ketú gaf Netí Ram hornauga. „Þurfum við ekki að spara fyrir heimanmundi handa dótturinni? Við getum ekki einu sinni keypt uxa. Og til hvers er svo að tala um allt þetta? Þetta er óráðshjal.“

„Það hafa aðrir gert þetta. Hvers vegna ekki við?“

„En hvernig í ósköpunum?“

„Ég skal segja ykkur það.“ Þrátt fyrir allt var eitthvað í rödd hans og viðmóti sem fékk þá til að hlusta. „Ég skal segja ykkur hvað við eigum að gera. Við eigum að stofna samvinnufélag og banka.“

„Banka!“

„Ég hef talað við fulltrúa stjórnarinnar. Hann segir að stjórnin vilji borga þrjá fjórðu af áburðinum og þriðjung af útsæðinu. Bankinn lánar okkur það sem á vantar. Samvinnufélagið selur allt sem við framleiðum, og við fáum hærri verð. Við fáum nóg peninga til að borga skuldir okkar.“

Netí Ram sem setið hafði rólegur allan tímann og hlustað glottandi á ræðuhöldin, stóð nú skyndilega á fætur og ég sá að hann var reiður.

„Banka! Samvinnufélag! Vitið þið hvað þessi maður er að biðja um? Hann er að biðja um byltingu! Hann er að biðja okkur um að eyðileggja menningu okkar og taka upp hætti framandi þjóða. Það er ekki til nein menning í þessum heimi sem er betri en okkar eigin menning. Ekkert jafnast á við það fræ sem sáð var af forfeðrum vorum. Hvar er rómverska heimsveldið? Hrunið. Hvar er veldi faraóanna? Löngu niðurbrotið. Hvar er grísk menning? Liðin undir lok. Japan hefur tileinkað sér menningu Vesturlanda, — og hvað á að segja um

Kína? — Okkar menning, aftur á móti, okkar indverska menning, stendur enn á sínum eigin forna grunni, óhagganleg. Í þessu er gildi okkar fólgið.“ Netí Ram tók sér málhvöld, og Tara spurði:

„Er gildi okkar fólgið í því að vera eina þjóðin í heiminum, sem ekkert nýtt getur lært, — að vera eina þjóðin sem engum framförum tekur?“

Netí Ram bandaði frá sér með hendinni.

„Við höfum reynt marga hluti,“ sagði hann, „en við höfum aðeins haldið hinum ósvikna málm, sem staðist hefir raun sína á steðja reynslunnar, og hann skulum við ekki láta af hendi.“

Tara spurði aftur.

„En við getum lært ótal nýja hluti sem ekki voru til áður en eru nú að gerbreyta heiminum.“

Netí Ram sneri við honum baki og leit hvössum augum á bændurna fyrir framan hann.

„Við höfum ekkert af öðrum að læra,“ sagði hann. „Það vantar ekki að það eru allir að gefa okkur góð ráð. En hin gamla menning okkar: Að hver maður geri skyldu sína, það sem guð ætlar honum, á því byggist siðferði okkar. Við verðum að ná valdi yfir huga okkar og tilfinningum. Undir því er sáluhjálp okkar komin.“

Ég held að Tara hafi ekki vitað hverju hann átti að svara þessu, því auðvitað var þetta alveg satt jafnvel þó Netí Ram segði það. Tara hélt samt áfram:

„Netí Ram er að reyna að villa um fyrir ykkur. Hann vill að þeir sem rækta jörðina eigi ekki land og þeir sem eiga landið rækti ekki jörðina. Sá sem erjar landið á að eiga það.“

Sá sem vill vinna á rétt á vinnu. Hver maður á rétt á að fá mat og aðrar nauðsynjar á sanngjörnu verði. Við viljum samvinnufélag sem gefur okkur sanngjarnt verð fyrir það sem við ræktum. Hvaða vit er í að láta okurkarla og braskara hirða arðinn af vinnu okkar? Hvaða vit er í að láta útlendinga nota auðlindir okkar og flytja arðinn úr landi? Hvers vegna ættum við að standa í stað meðan allur heimurinn breytist og tekur framförum? Netí Ram talar um sál Indlands. Hvers vegna ætti sál Indlands að breytast við það að hætta að klæðast tötrum og hætta að búa í mykjuhaug? En ætli Netí Ram óttist hitt ekki meira, að matarfjallið hans minnki? Matarfjallið sem hann hleður upp á meðan aðrir svelta!“

Ég sá að Netí Ram var mjög reiður. Hann stóð upp og fór af fundinum. Og þeir voru alltof margir sem fylgdu honum.

14

Mennirnir þrír komu tveim dögum síðar. Þeir komu á bíl, sem flutti með sér steinlín og múrsteina. Þetta var flutt á uxakerru inn í þorpið. Það var mikið um að vera í þorpinu þegar menn vissu hvað til stóð. Karlmennirnir hópuðust sáttan á torginu og voru háværir. Hvað var eiginlega að gerast? Þeir skiptust fljótt í tvo flokka með og móti þessum framkvæmdum.

„Það er ekki viturlegt að leyfa þetta,“ sagði Múntú Babú. „Það er ekki rétt að biðja um meira en Guð gefur okkur. Það hefnir sín. Og konurnar. Eftir því sem þær fá meira, eftir því verður erfiðara að stjórna þeim. Þykjast þær of góðar til að sækja vatn?“ Múntú Babú fylgir ævinlega Netí Ram og Netí Ram er á móti öllum breytingum. Konurnar hlustuðu á karlmennina rökræða málið frá öllum hliðum.

„Við fáum lán hjá ríkinu,“ sagði Kamta.

„Ef heppnin er með, þá mun þetta takast,“ sagði Ramú, eldri bróðir Kamta.

Eftir fundinn voru þeir orðnir ákveðnir fylgjendur Tara.

„Heppni!“ sagði Babú, „það er engin tilviljun til, og það getur enginn breytt því, sem á að verða.“

„Það er ekki hægt að neita því,“ sögðu gömlu mennirnir, „það breytir enginn því sem á að verða.“

„Vitleysa,“ kallaði Tara. „Hver trúir svona löguðu? Hér er verkefni sem bíður úrlausnar. Menn sem svona hugsa eru ófærir um að taka þýðingarmiklar ákvarðanir. Við eigum nóg af hindurvitnum, en okkur vantar vatn.“

Yngri mennirnir í hópnum létu fögnuð sinn í ljós, en Múntú Babú, sem var að eðlisfari uppstökkur og hörundsár varð enn reiðari.

„Hefndin bíður ykkar,“ hrópaði hann. „Sannið þið til. Það er rangt að biðja um meira en Guð vill gefa okkur.“

„Það má líta á þetta frá mörgum hliðum,“ sagði Krishna. „Auðvitað eigum við að láta okkur nægja það, sem guð gefur okkur.“ Hann yppti öxlum og bætti við brosandi: „Jafnvel Múntú Babú getur stundum sagt eitthvað af viti.“

„Stundum, ekki oft,“ kallaði Ramú og ungu mennirnir hlógu.

Múntú Babú sneri sér til Mathúr gamla, sem enn hafði ekki lagt orð í belg.

„Ætlar þú að láta það viðgangast að þinn eigin sonur tali af lítilsvirðingu um trú okkar og helgar venjur?“

Mathúr gamli var seinn til svars. Hann hugsaði sig vandlega um og það þögðu allir og biðu fullir eftirvæntingar. Við vissu að svar hans yrði endanlegur dómur í málinu. Loks tók Mathúr til máls. Hann var stuttur og talaði lágt:

„Erfðavenjur koma og fara,“ sagði hann. „Þetta er upphaf nýs tíma. Við gröfum brunninn.“

Verkið gekk bæði fljótt og vel eftir að það var hæðið. Karlmennt og konur hjálpuðust að við að grafa brunninn og fjarlægja jarðveginnt. Sérfræðingarnir sem hlóðu veggina kunnu sitt fag vel. Þeir byrjuðu hleðsluna efst og hlóðu niður, ráku tréfleina inn í jarðveginnt til að halda múrsteinunum uppi.

Eftir nokkra daga komu þeir niður á vatn. Það fór langur tími í að ganga frá botninum og ausa upp óhreinu vatni, en svo var verkinu lokið. Allt þorpið var í uppnámi. Við réðum okkur ekki fyrir kæti. Karlmennirnir drógu stoltir upp hverja fötuna eftir aðra af hreinu og svölu vatni og konurnar fylltu leirker sín. Og menn og skepnur höfðu nóg að drekka.

15

Vadí er farinn til borgarinnar. Hann var illa leikinn, barinn með stöfum og hrakinn burtu úr þorpinu. Hrakinn burtu, bæði hann og Rúpa, systir Múntú Babú. Þau mega víst þakka fyrir að hafa komist burtu og halda lífi. Og þó — hvað verður nú um þau í borginni? Ég veit ekki nákvæmlega hvernig þetta byrjaði, en ég veit að þau hittust af tilviljun fyrir utan þorpið. Það var komið kvöld og byrjað að skyggja. Vadí var á heimleið og hugsaði um Góvinða. Eftir að hann baðaði sig í ánni með yóganum óx honum sjálfstraust og hann frestaði för sinni til borgarinnar. Hann var á báðum áttum. Hugur hans var fullur af nýjum hugsunum. Hvers vegna skyldi hann ekki vera jafngóður og aðrir menn? Ef til vill gæti hann fundið gæfuna hér. Þyrfti alls ekki að fara neitt. Hann var svo niðursokkinn í hugsanir sínar að hann tók ekki eftir henni fyrr en hún var aðeins nokkra faðma fyrir framan hann á götunni. Hún gekk hægt og leit til hans um öxl, þegar hann nálgast. Þetta var Rúpa. Vadí stansaði. Hann var að hugsa um að fara út úr

götunni og ganga á svig framhjá henni, en þá náði þessi nýja hugsun hans aftur valdi yfir honum: „Er ég ekki eins og aðrir menn?“ Hún var á rauðu saríi og þrýstin brjóst hennar og þokkafullar hreyfingar fylltu hann löngun til að tala við hana. Vadí lagði aftur af stað. Hann var brátt kominn alveg til hennar. Rúpa stansaði og stóð fyrir framan hann á götunni. Það var reiði í svip hennar, en þegar hún virti hann fyrir sér breyttist reiði hennar í undrun og loks brosti hún til hans. Rúpa átti illa ævi. Fyrir skammri stundu hafði hún farið út úr húsi Múntú Babú eftir að hafa verið ávítuð og lítilsvirt fyrir það eitt að vera ekkja og eta mat hans. Hún fann uppreisnina loga í hjarta sér. Hún hafði oft áður verið á valdi þessara tilfinninga en orð bróðurins höfðu alltaf slökkt þennan eld aftur. Þreytan og vonleysið brutu niður sjálfsvirðingu hennar. „Þau troða öll á mér,“ hugsaði hún, „og ég sleiki fætur þeirra til að missa ekki þetta eina athvarf sem ég á í lífinu. En er það þess virði?“ Að þessu sinni náði uppreisnarandinn yfirhöndinni. Hún hafði fataskipti, fór í besta saríð sitt og yfirgaf húsið. Henni var sama hvað Babú segði. Jafnvel högg hans og bölbænir breyttu ekki löngun hennar til að brjóta af sér hlekkina.

Vadí brosti vandræðalega og þagði. Rúpa varð fyrri til að rjúfa þögnina.

„Sjáðu,“ sagði hún, „þetta er ég, Rúpa, systir Múntú Babú. Þekkir þú mig ekki?“

„Hvers vegna spyrðu svona spurningar. Auðvitað þekki ég þig, en . . .“

„Sagan um þig og Góvinda er sögð um allt þorpið,“ sagði

Rúpa og hló. „Það eru margir hneykslaðir en enginn meira en Babú, en verða menn ekki alltaf hneykslaðir þegar breytt er útaf gamalli hefð? Þú ert ekkert hræddur?“

Það færðist bros yfir andlit Vadá. Honum var strax orðið hlýtt til þessarar stúlku og það var eins og eitthvert ósýnilegt band tengdi þau saman.

Þau horfðust í augu.

„Jú,“ sagði hann, „ég er hræddur. Ég er hræddur við hvað fólkið segði ef það vissi að við stæðum hér og töluðum saman.“

„Það getur enginn séð okkur hér,“ sagði Rúpa. „Auk þess er mér alveg sama. Ég er ekki hrædd við þau lengur.“ Hún þagnaði og bætti svo við: „Það skipa mér allir fyrir verkum og ég get ekki gert neinum neitt til geðs. — Ég vildi að ég væri dauð, — eða komin langt í burtu frá þessu öllu.“

„En Rúpa,“ sagði Vadá sefandi og reyndi að hugga hana. „Þú ert ennþá ung stúlka . . .“

„Ung? Ég hef aldrei vitað hvað það er að vera ung. Ég vinn eins og þræll og verð að lifa eins og hundur í húsi bróður míns. Hefur þú nokkurn tíma hugsað um hvers vegna þetta er svona?“

„Já, nú í seinni tíð hef ég stundum hugsað um það. Hvers vegna eru sumir ríkir og aðrir fátaekir?“

„Þeir ríku eiga góða daga,“ sagði Rúpa.

„Hvers vegna?“

Rúpa hlær kuldalega.

„Vegna allra góðu verkanna sem þeir unnu áður en þeir fæddust! Þeir hafa sannarlega breyst mikið, — og ekki til batnaðar! Og svo vilja þeir alltaf láta menn vorkenna sér. Eru sífellt

að tala um að þeir hafi meiri áhyggjur og eigi í raun og veru í meiri erfiðleikum en fátæklingarnir.“

„Hvers vegna skipta þeir þá ekki við okkur?“ sagði Vadí.
„Ef þeir endilega vilja þá geta þeir fengið tötrana okkar. Okkar vegna mega þeir þræla sveittir frá morgni til kvölds og svelta. — Þvílíkir hræsnarar!“

„Ég verð að fara Vadí. Það er orðið áliðið.“

„Já.“

En Rúpa fór ekki. Hún þagði og horfði niður fyrir sig. Yndisþokki hennar birtist engu síður í þögn hennar en orðum og hreyfingum. Vadí varð órólegur.

„Ég verð að fara“ endurtók hún og í huganum bætti hún við: Löngunin til að eignast mann og lifa lífinu verður aðeins löngun.

Að sjá hana standa svona var meira en Vadí gat þolað. Hann greip um hönd hennar og þrýsti henni að brjósti sér.

„Vadí“

„Já“

„Þetta getur aldrei gerst.“

„Í þessum heimi getur allt gerst,“ sagði hann ákafur.

Hún lagði skyndilega handleggina um háls hans en var í næstu andrá horfin frá honum.

„Hvenær sé ég þig næst?“ kallaði hann á eftir henni.

„Við megum ekki hittast aftur. Aldrei.“

En þau hittust aftur strax næsta dag. Þau settust undir tréð þar sem þau höfðu verið kvöldið áður.

„Rúpa,“ sagði Vadí lágum rómi. „Þú hefur ekki átt að koma hingað.“

Það kom glettnisglampi í augu hennar.

„Ég skal ekki tala við þig ef þú ekki vilt.“

„Mig langaði innilega til að hitta þig en ég bjóst ekki við að þú myndir koma.“

Þau voru ekkert feimin lengur. Vadí brosti.

„Mig langaði aðeins til að sjá þig áður en ég fer til borgarinnar.“

Það þyngdi yfir svip hennar.

„Til borgarinnar?“

„Já.“

Rúpa sat og horfði á hann með hönd undir kinn.

„Og þú kemur ekki aftur?“ spurði hún í lægri tón.

Vadí brosti.

„Það fer eftir því hvort eitthvað bíður mín hér.“

„Farðu ekki, Vadí,“ bað hún.

„Ég verð að fara. Þú veist að ég verð að fara. Hér er engin framtíð fyrir mig. Ég veit ekki heldur hvað við tekur í borginni. Þess vegna get ég ekki tekið þig með mér, Rúpa — ekki fyrr en . . .“

Rúpa greip fram í fyrir honum: „Hvernig heldur þú að líf mitt sé hérna? Ég bið til guðs að sá dagur komi fljótt að ég geti farið héðan burt.“

Vadí þagði og reyndi að ná tökum á hugsunum sínum. Loks spurði hann: „Og hvað heldur þú að bróðir þinn geri, og allir hinir?“

Rúpa leit í augu hans og það vottaði fyrir brosi.

„Ég er bara kona,“ sagði hún, „en ég er ekki hrædd.“

„Allir hér í þorpinu munu fordæma okkur,“ hélt Vadí áfram þungur á svip yfir þessum framtíðarhorfum.

„Ég veit það,“ sagði Rúpa og nú voru kinnar hennar votar af tárur, „en mér er alveg sama. Ég veit vel að það segja allir að þetta sé rangt; að þetta sé blygðunarlaust athæfi. En ég þoli ekki að vera lengur hjá B abú. Ég vil heldur deyja.“

Rúpa grét. Vadí horfði á hana hryggur og ráðvilltur.

„Hvað getum við gert?“ sagði hann dauflega. „Þau drepa okkur bæði.“ Hann lagði handlegginn mjúklega utan um herðar hennar og hún hjúfraði sig að honum.

Rúpa þerraði af sér tárin. „Ég get vel þolað högg og formælingar,“ sagði hún, „en ég get ekki lifað án ástar. Mig langar til að eiga mann, ást til að lifa og deyja fyrir, heimili — mitt eigið heimili.“ — Rúpa hækkaði röddina: „En þér er alveg sama, þú ætlar að fara burt?“

„Nei, Rúpa, mér er ekki sama. Í mínum augum er þetta þýðingarmeira en allt annað, en . . .“

„Vadí, skildu mig ekki eftir. Þú mátt ekki fara, ekki án mín.“

Vadí þagði og hugsaði ráð sitt. Átti hann að taka skrefið til fulls, brjóta hinar miskunnarlausu siðvenjur bannhelginnar sem meinuðu þeim að njótast? Hann varð að taka ákvörðun. Núna. Hann leit á Rúpu. Honum fannst streyma frá henni ilmur sem veitti honum kjark. Vadí stóð upp. Hún athugaði andlit hans nákvæmlega og reyndi að lesa hugsanir hans.

Vadí var nú orðinn einbeittari á svip. „Það sem skrifað er í stjörnum verður að gerast.“ Hann tók hönd hennar og reisti hana á fætur.

Hin nýja von gerði andlit hennar fagurt.

„Hvað geta þeir gert okkur?“ sagði hún vongóð.

„Við sjáum bráðum hvað bíður okkar,“ sagði hann og dró hana til sín.

„Hvað bíður okkar, Vafi?“

„Við komumst að því síðar.“

Við Tara vorum stödd í húsagarðinum heima hjá mér, þegar við heyrðum hljóðin í Rúpu. Það er ekki hægt að leyna neinu sem gerist í þorpinu okkar og nú höfðu fréttirnar ber-sýnilega náð eyrum Múntú Babús. Hann var viti sínu fjær af reiði. Hann stóð fyrir framan hús sitt og lét högginn dynja á vesalings Rúpu.

„Komdu Tara. Reyndu að stöðva hann.“

Á leiðinni yfir að húsi Múntú Babús hlustaði ég á reiðilega rödd hans.

„Þú hefur aldrei haft yfir neinu að kvarta,“ hrópaði hann. „Auk þess er það skylda hverrar konu að bera það sem á hana er lagt. Ég er húsbóndi hér. Þú hefur borðað mat minn, búið undir mínu þaki. Nú hefur þú smánað hús mitt, svívirt mig. Hvað heldur þú að verði nú um heiður minn? Skilur þú hvað þú hefur gert?“

Rúpa grét.

„Hvað er hér á seyði?“ kallaði Tara. Það hafði hópur manna safnast saman við hús Babús og nú litu þau öll á Tara. Babú sneri sér frá Rúpu og virti Tara fyrir sér.

„Er hér einhver sem þú vilt finna?“ spurði Babú illur. „Ef svo er ekki þá skalt þú hypja þig. Það mun enginn hindra brottför þína hédan.“

„Ég hef ekkert gert sem ég þarf að skammast mín fyrir,“

stundi Rúpa milli ekkasoganna og leit bænaraugum á Tara.

Múntú Babú þreif í hár hennar, kastaði henni til jarðar og byrjaði að sparka í hana.

Tara stökk fram og stöðvaði hann.

„Þetta er nóg,“ sagði hann. „Það vita allir að þú ert eiðarlegur maður.“

Einhverjir í hópnum byrjuðu að hlæja.

„Þarna sérðu hvað þú hefur gert,“ sagði Babú við Rúpu sem lá hreyfingarlaus á jörðinni. „Allt þorpið hlær að mér.“ Hann benti á Tara. „Það er ekki hann einn heldur allir hinir líka.“ Ég sá að Babú bjó sig undir að ráðast á Tara sem hafði tekið sér stöðu hjá Rúpu en af einhverjum orsökum hætti hann við það.

„Ég tala við þig seinna, núna hef ég annað að gera.“ Hann sneri sér snúðugt burtu og kallaði á nokkra ættingja sína. Ég vissi hvað til stóð. Babú ætlaði að safna liði. Rúpa vissi þetta líka. Hún settist upp og leit á okkur spyrjandi augnaráði.

„Hvað gerist ef þeir finna Vadíval?“

Ég kraup við hlið hennar og reyndi að hjálpa henni á fætur.

„Við verðum að reyna að stöðva þá,“ sagði Tara.

„Hvað ætlið þið að gera?“ spurði ég Rúpu.

„Það er heitasta ósk mín að fara héðan, strax. Ég verð að fara og reyna að finna Vadíval.“

Samú lauk við að gefa uxanum og settist niður til að reykja. Honum var þungt í skapi og hann horfði órólegur á mennina nálgast. Hann þóttist vita hverjir þar væru á ferð og hvert erindi þeirra væri. Vadíval hafði sagt honum frá áformum

sínum. Þeim varð sundurorða feðgunum og Vadí gekk burtu frá honum, Samú vissi ekki hvert. Hann hristi höfuðið og stundi. „Þetta er heimska,“ hugsaði hann. „Nú hefur Vadíval misst lífsrétt sinn.“

Fréttirnar voru fljótar að berast og það vissu greinilega allir hvað var að gerast. Samú reyndi að sýnast rólegur en hann hlustaði kvíðinn á hrópin og sköllin í hópnum sem nálgast hann. Hann heyrði rödd Múntú Babú: „Hvar er þorparinn Vadíval sem hefur smánað okkur?“ Samú sá að þeir voru vopnaðir stöfum. Sumir voru jafnvel með hnífa og axir. Þeir voru farnir að berja karlmennina og ógna konunum.

„Við erum að leita að Vadíval. Hvar hafið þið falið hann?“

„Við vitum það ekki,“ hrópaði Champí Deví, kona skósmiðsins. „Hann er flúinn.“

Hljóðin í börnunum og galtið í hundunum heyrðist um allt þorpið.

„Sækið þið Mathúr,“ kallaði einhver.

Nokkrar konur með Champí Deví í fararbroddi flýttu sér inn í þorpið til að sækja Mathúr gamla. Champí Deví er sérstök kona. Það eru lög í þorpinu að konur eigi einn fulltrúa í þorpsráðinu okkar og hinum óhreinu ber einnig að eiga þar einn fulltrúa og þar sem Champí Deví er bæði kona og harijan er hún fulltrúi beggja í þorpsráðinu. Þannig er öllu réttlæti fullnægt.

Konurnar höfðu stutt farið þegar þær mættu okkur, flokki Mathúrs og Tara.

„Þið þurfið ekki að segja mér neitt,“ sagði Mathúr gamli og þaggaði niður í konunum. „Ég veit þetta allt.“ Harijankon-

urnar þögnuðu og horfðu vongóðar á Mathúr. Hópurinn sem fylgdi smástækkaði þar til við komum að húsum hinna óhreinu.

„Hvar er Vadíval?“

Þeir héldu Samú á milli sín og börðu hann. Samú þagði.

Mathúr gekk inn í hópinn og þeir viku lúpulegir undan honum.

„Hver er réttur ykkar til að taka lögin í ykkar eigin hendur?“ spurði Mathúr. „Hafið þið rétt til að dæma?“

Þeir slepptu Samú og stilltu sér upp fyrir framan Mathúr.

„Það er helgur réttur hvers manns að verja heiður sinn,“ svaraði Múntú Babú. „Rúpa er ekkja og ég er bróðir hennar. Hún borðar minn mat. Það er ég einn sem ræð yfir henni. Þessi hundur Vadíval hefur ekki aðeins móðgað mig. Hann hefur svívirt allt þorpið.“ Babú bandaði með hendinni í átt til hinna óhreinu sem stóðu í hnapp í hæfilegri fjarlægð fyrir aftan Mathúr, og endurtók: „Þessir hundar hafa svívirt mig og allt þorpið.“

Nú urðu konurnar háværar og formæltu Babú og fylgdarliði hans.

„Hverjir eruð þið að mæla slíkt?“ hrópaði kona skósmiðsins. „Við rekjum ættir okkar til guðsins Krishna. Hvað þykist þið vera?“

Þessi staðhæfing vakti á ný reiði þeirra. Babú lyfti stafnum ógnandi.

„Þessir hundar þykjast geta gert hvað sem er,“ hrein hann. „Þeir óttast ekki lengur þá sem eiga með réttu að stjórna

þeim.“ Babú stökk fram og lét þá sem næstir stóðu kenna á barefli sínu. Högg frá Tara stöðvaði hann.

„Hægan. Nú er nóg komið,“ sagði Mathúr gamli og byrsti sig. „Þið hafið engan rétt til að beita neinu ofbeldi. Þið getið ekki tekið lögin í ykkar hendur. Farið hédan, strax.“ Hann sneri sér að Babú: „Nema þú viljir heldur éta hrísgrjónin í borgarfangelsinu.“

Babú virtist í vafa. Hann neri auma kjálka sína og leit hatursaugum á Tara. Hann var líka sár við Mathúr gamla og vonsvikinn yfir orðum hans.

„Þeir tímar munu koma,“ sagði Babú, „að þið skipið mér ekki lengur fyrir verkum.“ En þeir gerðu ekki meira. Þeir sneru burtu frá byggð hinna óhreinu. Mathúr gamli fór líka burt, en þeir leituðu samt áfram að Vadíval.

Þeir fundu hann loks undir kvöld. Aftureldingin bjarmaði um jörðina og þeir sáu hann koma gangandi utan af ökrunum og stefna beint til þeirra þar sem þeir sátu fyrir honum við götuslóðann sem lá heim að hreysi hans.

Vadíval reyndi að flýja, þegar hann varð þeirra var. Hann yfirgaf götuna og hljóp út á bersvæði, að kletti sem lá þar skammt frá. En hann komst ekki langt. Þeir náðu honum og börðu hann með stöfum sínum þar til allur líkami hans engdist í krampateygjum.

„Hafðu þetta, úrþvættið þitt, og ef þú lætur sjá þig hér framar þá drep ég þig.“

Eftir að þeir voru farnir skreið Vadí með erfiðismunum upp á klettinn. Þar lá hann kyrr og var erfitt um andardráttinn. Rúpa hafði fylgst með þessu öllu úr fjarlægð og hún fór

til Vadívals þar sem hann lá á klettunum og reyndi að safna kröftum. Hún laut yfir hann og augu hennar fylltust tárur.

„Vadí, hvað hafa þeir gert?“

Vadí virti hana fyrir sér. Hann sá að þeir höfðu misþyrmt henni líka. Það fóru sársaukadrættir um andlit hennar og augun voru full ótta.

„Þeir sýna okkur svo sannarlega enga miskunn,“ stundi hann, „og svo allt þetta hjál um góðvild og réttlæti — Tara sem heldur að tímarnir hafi breyst og Góvinda sem heldur að allir séu bræður.“

Rúpa settist hjá honum.

„Við verðum að bíða hér í nótt og taka vagninn á morgun,“ sagði Vadí. „Við verðum að komast til borgarinnar. Við eigum engra kosta völ.“

„Og hvað getum við gert, Vadí?“

„Ég veit það ekki Rúpa. Ekki ennþá. En ég veit að fyrir fólk eins og okkur dugar engin græn bylting — aðeins sú rauða.“

Brennheitur vindurinn þyrlaði upp rykskýjum á þurrum akrinum og myrkrið féll yfir þau. Um morguninn studdu þau hvort annað í veg fyrir vagninn og hurfu saman út í óvissuna. Vesalings Vadí. Vesalings Rúpa. Ég vildi óska að þeim gengi vel í sínum nýju heimkynnum í borginni. En hvernig gæti slíkt gerst?

16

Yóginn Góvinda sat enn undir trénu á bakka fljótsins. Hann hafði sest niður á þennan stað, staðráðinn í að ráða gátu lífs og dauða, hafnaði lífinu til að skilja það. Og hvers vegna skyldi hann ekki mega vera hér í friði? Vera einn hinna fáu sem ekki leita hins veraldlega, hugsa stórar hugsanir og mæla fögur orð, þótt enginn virðist fara eftir þeim.

Tara er aftur kominn til hans og situr á hækjum sér við hlið hans.

„Segðu mér Gúrú. Hvers vegna sagðir þú að Netí Ram væri fátækur?“

„Sá sem er gráðugur, er fátækur, sonur minn.“

„Á ég að vorkenna honum?“

„Já, sonur minn.“

„En ég geri það ekki. Hann er blóðsuga. Ég vil brjóta niður allt hans veldi, eyða þessu víti sem hann skapar í kringum sig.“

„Það er engin leið út úr þessu víti, sonur minn, nema að eyða allri erfiðri náttúru, þar á meðal græðgi, og fyrst og

fremst sinni eigin. Það er ekki til nein lausn fyrir þann, sem þarf að deyja aftur til jarðarinnar.“

„Hvað á þá að gera, Gúrú?“

„Það sem guði er þóknanlegt, sonur minn.“

„Hvort er honum þóknanlegra græna byltingin eða fögur orð sem enginn fer eftir?“

„Hugsun er athöfn, sonur minn. Og orð eru hugsuð og sögð. Að tala er líka athöfn.“

„Hverju hafa þessi fallegu orð breytt? Í þúsund ár. Í þrjú þúsund ár. Minna en græna byltingin getur gert á þremur árum. Hún er hinn sanni tilgangur sem við verðum að keppa að.“

„Hvaða tilgangur?“

„Réttlátt þjóðfélag, þar sem allir hafa nóg — og geta notið sín. Er til hærri tilgangur en það, Gúrú?“

„Ef til vill, sonur minn.“

„Hver?“

„Að finna guð.“

„Hvernig, æruverðugi Gúrú?“

„Ég hef sagt þér það áður. Hafna heiminum. Verða frjáls.“

„Deyja?“

„Fæðast, sonur minn.“

„Hvað er að vera frjáls, Gúrú?“

„Að sigrast á óvitaskapnum.“

„Hvaða óvitaskap?“

„Að þekkja ekki sjálfan sig.“

„Gúrú, ef Netí Ram er fátækur, hvers vegna þiggur þú þá af honum gjafir?“

„Ég hef efni á því!“

„Hafa ekki allir efni á því að þiggja gjafir?“

„Mjög fáir, sonur minn.“

„Hverjir?“

„Þeir sem gefa meira í staðinn.“

„Gúrú, ég skil þig aldrei þegar þú talar um veruleika og blekkingu. Þú neitar að líf okkar í þorpinu sé veruleiki?“

„Sá veruleiki, sonur minn, hrynur eins og vatn af lótusblómi.“

„Hvað er þá sá rétti veruleiki?“

„Veruleikinn er sjálfið, en ekki það sem þú sérð með augunum og þreifar á með höndunum.“

„En hvers vegna í ósköpunum ætti ég fremur að trúa draumum og vitrunum en sjálfum veruleikanum eins og hann birtist mér? Ég þekki engan annan.“

„Þú þekkir hann ekki heldur, sonur minn. Og hvers vegna ættu hlutir sem þú þekkir ekki í raun og veru að vera þér meiri veruleiki en þín eigin vitund?“

„En Gürú, allir þessir hlutir eru í huga mér.“

„Ekki hlutirnir sjálfir, sonur minn. Auk þess er hugur annað en vitund.“

„Gúrú, hvað er vitund?“

„Ég væri ekki hér, sonur minn, ef ég vissi það. Slíkt getur enginn vitað fyrr en hann veit hvað liggur á bak við vitundina. Við þekkjum það sem er fyrir neðan okkur, sonur minn. Til að þekkja náttúruna, verðum við að rísa upp yfir hana. Til að skilja sjálfan þig verður þú að þekkja guð.“

„Segðu mér, Gürú. Hvers vegna leyfir guð að hið illa sé til?“

„Hið illa er ekki til!“

„Ekki til? Hreint ekki til! Það er kannski þannig í þínum augum, Gúrú, en ég kem neðan úr þorpinu.“

„Hið illa er ekki raunveruleiki, sonur minn.“

„Mér finnst hið illa í þessum heimi nógu áþreifanlegt fyrir hvern sem er.“

„Það fer eftir því hvernig á það er litið, sonur minn.“

„Mér finnst, Gúrú, til lítils að segja að allt sé gott, ef við bara lítum á málið frá réttum sjónarhóli. Sársauki og ólán okkar hérna í þorpinu eru mjög raunverulegir hlutir, Gúrú, mjög raunverulegir.“

„Það er ekki þessi heimur, sonur minn, sem er raunverulegur heldur sjálfið og guð.“

„Hvernig veistu, Gúrú, að þar sé ekkert illt til, fyrst guð hefur skapað veröldina?“

„Guð og sjálfið er handan góðs og ills, sonur minn.“

„En hið illa er til, Gúrú.“

„Aðeins meðan maya er til, sonur minn, maya og hið illa hverfa með fáfræðinni. Það er hún sem maðurinn verður að sigr.“

„En hið illa er þá til á meðan maya er til?“

„Já, sonur minn.“

„Og maya er veröldin?“

„Ekki sú raunverulega, sonur minn.“

„En hvað er þá raunverulegt?“

„Það sem ekki breytist og það sem ekki lættir að vaxa.“

„En hugsanir breytast og hugur okkar breytist, Gúrú, er hugur okkar þá ekki raunverulegur?“

„Nei, sonur minn.“

„Og tilfinningar, þær eru líka alltaf að breytast.“

„Ekki þær heldur.“

„Og efnið breytist.“

„Já, sonur minn.“

„Við erum þá ekki raunverulegir, Gúrú?“

„Jú, sonur minn, dýpsta vitund okkar er raunveruleg.“

„En heimur okkar, Gúrú, sá eini heimur sem við þekkjum er alltaf að breytast. Og þar er hið illa til, Gúrú, flóð sem eyðileggja uppskeruna, þurrkar sem skapa hungursneyð. Gúrú þú kemst ekki hjá að svara mér, hvers vegna leyfir guð, algóður og fullkominn guð, hið illa í heiminum?“

„Ég hef sagt þér, sonur minn, að þetta er skökk spurning.“

„Skökk spurning! Vegna þess að þú getur ekki svarað henni?“

„En má ég þá spyrja þig, ungi vitringur, hvers vegna leyfir guð hið góða?“

„Nú, vitanlega vegna þess að það er gott.“

„Jæja, sonur minn, þér finnst málið svona einfalt?“

„Já. Ég hefði haldið það.“

„En má ég spyrja þig annarrar spurningar?“

„Með ánægju, Gúrú.“

„Hvers vegna leyfir regnið að það hlaupi vöxtur í ána? Hvers vegna leyfir sólin að kýrnar þínar fá ekki nóg vatn?“

„Við hvað áttu nú með þessu, Gúrú?“

„Finnst þér þessar spurningar ekki barnalegar, sonur minn?“

„Jú, Gúrú, þessar spurningar.“

„En aðrar spurningar um almættið og hið illa eru sama eðlis. Hið raunverulega er handan góðs og ills, sonur minn.“

„Þú talar eins og okkur komi hið illa og góða í heiminum ekki við. En það er þó einmitt það sem okkur varðar um. Okkur varðar um þennan heim sem við lifum í, ekki hvað er handan hans.“

„Má bjóða þér ávexti? Nei ekki það. Taktu þetta þá allt með þér og farðu í friði, sonur minn.“

„Ég fer ekki fyrr en þú hefur sagt mér eitt.“

„Hvað er það?“

„Hvers vegna viltu ekki hætta þessum vangaveltum og leita heldur að þekkingu í vísindunum?“

„Vísindunum, sonur minn? Hvaða vísindum?“

„Ég á við í nútíma vísindum. Allri hinni vísindalegu leit tuttugustu aldarinnar.“

Yóginn Góvinda er eins og annars hugar um stund. Svo hlær hann skyndilega.

„Hvað er svona hlægilegt, Gúrú?“

„Ég var að hugsa um gamla sögu.“

„Hvaða sögu?“

„Það var einu sinni drukkinn maður á heimleið í myrkri. Allt í einu gerði hann sér ljóst, að hann var búinn að týna lyklinum að húsi sínu. Hann gekk að ljósastaur og fór að leita að lyklinum.

Til hans kom lögregluþjónn og sagði:

„Hvers vegna gengurðu alla þessa hringi kringum ljósa-staurinn?“

„Ég er að leita að lyklinum mínum,“ sagði maðurinn.
„Heldurðu að þú hafir týnt honum hérna?“ spyr lögregluþjónninn.
„Nei,“ sagði sá drukkni, „það held ég ekki. En það er hvergi annars staðar nógu bjart til að leita!“
Tara velti þessu fyrir sér um stund.
„Og þú heldur, Gúrú, að lykillinn sé í myrkrinu?“
„Já.“
„En hvers vegna skyldu vísindin ekki leita þar?“
„Það er óvísindalegt sonur minn.“ Gamli yóginn hlær aftur.
„Staður hinna vísindalegu sannana er nú einu sinni aðeins þessi blettur kringum ljósastaurinn.“

17

Vikurnar fyrir monsúninn voru mjög heitar og það lá sífelld mistur yfir þorpinu. Brennheitt loftið smaug inn í hvern krók og kima. Það bærðist hvergi blað. Svitinn bogaði af mér inni í loftlausu húsinu. Ég reyndi að kæla mig með blævængnum en það stoðaði ekki neitt. Ég gekk út undir bert loft, en flúði strax í skugga trésins undan þessari miskunnarlausu, fjandsamlegu sól. Jafnvel þar fann ég brunasviðann í nösunum við hvern andardrátt og tréð var brennheitt þegar ég snart það. Nú er júnímánuður að hefjast.

Það eru allir áhyggjufullir í þorpinu, því uppskeran ætlar að bregðast aftur í ár. Það hefur ekki rignt mánuðum saman. Grasið sölnar. Áin og gömlu vatnsbólín eru þornuð upp. Það er aðeins til vatn í nýja brunninum, en þó ekki nóg. Nautgripirnir krefsa í þurra jörðina eftir rótum og svelta til bana. Og sjúkdómarnir hafa komið í kjölfarið. Það hafa margir dáið. Stjórnin hefur sent okkur dálítið af mat og herinn vatn á geym-

um. Og þeir sem geta, reyna að kaupa fóður. Á nóttunni er hitinn kæfandi. Ég ligg á gólfinu í svitabaði og hyl andlitið með klæðafaldi til að verjast skordýrunum. Menn horfa kvíðnir til himins og biðja um regn. Og allt í einu er monsúninn skollinn yfir okkur: Snarpar vindhviður blása um heitt og þurrt landið. Það þýtur í krónum trjána og skýjabólstrar hrannast upp og hylja sólina. Rykið þyrlast upp í háum strókum og fyllir öll vit. Við hlaupum öll út úr húsunum og gáum til lofts, biðjum guðina um regn og óttumst að stormurinn feyki skýjunum burt. En regnið kemur. Það steypist óvænt og skyndilega yfir okkur og sprungin jörðin drekkur í sig regnið. Það myndast pollar og lækir og heit gufan rís upp af jörðinni. Stráþakið byrjar að leka og regnið streymir niður leirveggina og gerðið í kringum húsagarðinn. Það er búið til úr kræklóttum greinum babúltrésins. Menn flýta sér að koma búpeningnum í skjól og forða sér sjálfir inn úr rigningunni.

Að hálfum mánuði liðnum er moldin orðin svo blaut að menn vaða aurinn upp í ökkla. Bóndinn verður að bíða enn um stund eftir þurrara veðri til þess að hægt sé að byrja sáningu.

Hveitinu hans Tara á ekki að sá fyrr en í október, en núna í byrjun regntímans sáum við ýmiss konar grænmeti, rís, hirsí, maís og belgjurtum.

Það verður samt fyrst að hreinsa burt gras og annan gróður sem þýtur upp eftir að regntíminn er byrjaður. Búpeningurinn sem lifði af þurrkinn byrjar á ný að safna holdum. Það er eins og það kvikni alls staðar líf og farfuglarnir koma í hópum úr öllum áttum og ráðast að skordýrum og gróðri.

Og loks er kominn tími til að sá. Í fyrstu dagsbirtu höldum við út á akurinn með plóg, akneyti og útsæði. Fólkið í þorpinu erjar jörðina af seiglu sem ekkert fær bugað og vonbrigðin víkja fyrir nýjum vonum um góða uppskeru.

18

Gamli Mathúr, faðir Tara, og Netí Ram eru báðir í panchayat, þorpsráðinu okkar. En faðir Tara og hann eru engir vinir. Ég held að í raun og veru sé enginn vinur Netí Ram. Og Tara segir að Netí Ram hafi horn í síðu föður síns, vegna þess að nú er Netí Ram ekki lengur sarpanch. Sarpanch er oddviti ráðsins. Hann varð að víkja fyrir Mathúr. Ég held að hann reyni áreiðanlega að hefna sín, ekki síst á Tara. En bændurnir sem fengu jarðirnar hans Netí Ram fylgja flestir Mathúr gamla. Þeir eru allir hræddir við Netí Ram, því að Netí Ram er eini auðmaður þorpsins. En þetta er löng saga. Upphaflega átti þessi eini maður næstum allt landið og hann leigði það út.

Viku áður en uppskeruvinnan hófst kom hann til að skoða akrana, gera samninga og taka á móti greiðslum. En Netí Ram talaði aldrei við rétt og slétt vinnufólk. Leigutakar hans voru margir og þeir réðu aftur hina landlausu til að vinna á akrinum. Faðir minn hafði líka smá-landskika á leigu. En svo

kom innlend stjórn. Við urðum sjálfstæð þjóð og þá fór margt að breytast. Ég var ekki fædd þá. En ég hef oft heyrt föður minn og hina karlmennina ræða um þetta.

Einn dag komu sendimenn frá stjórninni í þorpið til okkar og sögðu við bændurna:

„Stjórnin hefur sett bann við því að nokkur geti lengur verið Zamindar.“ Menn horfðu á þá undrandi og það trúði þeim enginn.

„Það á að skipta landinu,“ sögðu þeir, „fá landið í hendur þeim sem hafa leigt það og ræktað.“ Þetta gat ekki verið svona auðvelt. Aðeins Zamindarinn borgaði skatt af landinu en nú sagði stjórnin við föður minn og alla hina:

„Þú átt landið. Það eina sem þú þarft að gera er að borga skatt. Borgaðu núna venjulegan skatt, tífaldaðan, og þú átt landið.“

„En ég hef ekki þessa peninga,“ sagði faðir minn.

„Þá verður þú að eiga!“

„En ég á þá ekki.“

„Stjórnin á enga peninga,“ sögðu þeir. „Það verður að sjálfsgöðu að greiða Zamindarnum fyrir það land sem frá honum verður tekið.“

En hvernig átti faðir minn að borga? Auðvitað varð Netí Ram að fá sitt. Svoleiðis menn verða ævinlega og undir öllum kringumstæðum að fá sitt.

Faðir minn treysti ekki heldur þessu loforði. Það treysti því enginn. Hvenær komu fulltrúar ríkisins í þorpið okkar til annars en að hafa af mönnum fé, alveg sama hve fátækir þeir voru? Hver gat trúað því í alvöru að þeir ætluðu að fara að

gefa mönnum land? Faðir minn sagði nei. Það sama gerðu allir hinir.

En skuldheimtumennirnir sátu við sinn keip.

„Borgið okkur tífoldan venjulegan skatt og þið eigið jörðina.“ Okkar eigin jörð!

Sumir gátu borgað en þeir gerðu það ekki vegna þeirra sem gátu ekki borgað. Þá sendu þeir til okkar lögreglu úr borginni og sögðu við bændurna.

„Borgið, eða þið verðið settir í tugthúsið.“

„Við förum þá allir í tugthúsið,“ sögðu þeir. Þá lét stjórnin undan.

„Haldið umfram allt áfram að rækta landið. Borgið aðeins einfaldan venjulegan skatt. Ef þið getið greitt upp jarðarverðið innan tíu ára þá er landið ykkar.“

Seinna fóru sumir þeirra til fógetans og borguðu það sem upp var sett. Sér til undrunar eignuðust þeir í raun og veru landið undanbragðalaust.

Áður en tíu ár voru liðin höfðu allir greitt skuldina. Landið er okkur helgur dómur. Akurinn okkar er enn á nafni föður míns, en hann á hann aðeins að nafninu til, vegna skuldarinnar við Netí Ram. Það er ekki í okkar stjórn að eignast neitt. Honum reyndist auðvelt að ná landinu frá okkur aftur, og mörgum öðrum fátæklingum eins og okkur. Í fyrstu varð Netí Ram að láta mest af landinu af hendi við hina nýju bændur. En stjórnin borgaði honum fyrir það. Hann sneri sér að verslun og okurlánum.

Ég held að næstum allir í þorpinu okkar hafi einhvern tíma leitað til Netí Ram og beðið hann um lán. Og hann lætur það

af höndum brosandí — veit að hann fær það aftur tvöfalt ef ekki margfalt. Nú á hann aftur næstum helminginn af öllu landinu og hann býr í stóru tvílyftu skrauthýsi. Allt í kring um það er aldingarður með mangótrjám og ilmandi blómum. Það er há girðing kringum garðinn og rammbyggt hlið, sem næstum alltaf er lokað. Tara segir að það versta sé að Netí stjórninni næstum allri verslun við þorpið. Hann segir að við verðum að stofna eitthvað sem hann kallar samvinnufélag. En hver getur sett sig upp á móti Netí Rain?

Það var liðið á daginn. Móðir mín hafði farið á markaðs-torgið með stóra tágakörfu á höfði sér og ég og amma vorum einar heima. Við vorum nýbúnað að smyrja kúamykju á veggi og gólf í hreinlætisskyni og til helgunar. — Tara segir, að þetta sé frumstætt og sóðaskapur. Hann segir að þetta geri enginn nema við. Hann segir að fólk annars staðar í heiminum hlæi að okkur og fyrirlíti okkur fyrir þetta. En Kamla gamla, hún amma mín, virðir þetta fyrir sér með velþóknun.

„Amma?“

„Já, væna mín.“

„Hvers vegna smyrja menn á Vesturlöndum ekki mykju á veggina og á gólfið hjá sér?“

Amma kinkaði kolli spaklega.

„Hver segir að þeir geri það ekki?“

„Tara.“

„Tara!“ Hún kippraði strangar varirnar. „Hvað veit hann?“

„Hann segir, að fólk á Vesturlöndum segi að við séum sóðar.“

„Sóðar! Við!“ endurtók hún snefsin. „Hvað skyldu þeir þá

vera? Ég veit meira en þú heldur og það get ég sagt þér, telja mín, að það eru þeir sem eru sóðar en ekki við.“

Ég þráaðist við:

„Það er ekki svo mikið sem við vitum um fólk á Vesturlöndum.“

Amma veifaði hendiinni fyrirtillega.

„Ég veit nóg. Meira en nóg til að vita að þeir eru sóðar,“ sagði amma og leit niður á hendur sínar, ataðar mykju.

Ég gat ekki stillt mig um að hlæja.

Amma hélt áfram.

„Þú hlærð, stelputetur, en þetta er ekki mál til að hjala um af léttúð. Veistu hvað þeir gera? Nei! Þeir nota gaffal og skeið. Hver út úr öðrum. Hugsaðu þér! Hver út úr öðrum. Og svo tannburstinn!“

„Hvað er með hann?“

„Já, hvað er með hann,“ endurtók amma og skríkti. „Þeir nota alltaf sama tannburstann. Nota tannbursta, sem þeir eru margbúnir að stinga upp í sig áður. — Og geyma hann bara upp í skáp þess á milli. Svo borða þeir af diskum og drekka úr glösum sem búið er að margsauga af hinum og þessum.“

„Hver segir þér þetta?“

„Faðir þinn.“

„Þeir hafa sína siði og við okkar,“ sagði ég hæversklega.

„Ósiði,“ hvæsti amma. „Veistu hvernig þeir snýta sér? Nei? Jæja. Þeir snýta sér á vasaklút. Stinga honum svo í vasann og láta þetta þorna. Snýta sér svo aftur. Hvað segir þú um þetta?“

„Þetta er slæmt.“

„Mikið var! En það er enn verra, þegar þeir fara svo að þurrka smábörnum um munninn með svona hlut. — Svo leyfa þeir sér að segja að við séum sóðar! Fjarstæða. Við sóðar, bara vegna þess að við notum mykju til sótthreinsunar — og helgunar.“

„Tara segir að það sé meiri menning á Vesturlöndum. Þeir geta flogið upp til tunglsins.“

„Þeim væri nær að læra að skeina sig,“ sagði amma og hringdi bjöllu til að fá góðan anda í húsið. Þegar hún lagði aftur frá sér bjöllumuna horfði hún á mig árvökulum augum.

„Þú talar of mikið um Tara, telpa mín. Það er helg venja að faðir ráði giftingu dóttur sinnar.“

„Það er gömul siðvenja, en hvers vegna helg?“ spurði ég kvíðin. Mér fannst allt í einu að amma hefði einhvern ákveðinn tilgang með þessum orðum, eins og hún væri að búa mig undir eitthvað óþægilegt.

„Þú veist hvað þetta er þýðingarmikið?“

„Nei, ég veit það ekki.“

Amma starði á mig agndofa og það var eins og grannur líkami hennar skryppi saman.

„Þú veist það ekki? Faðir þinn er skuldum vafinn. Hann verður að gera það sem er okkur öllum fyrir bestu. Það er heilög skylda hverrar dóttur að gera það sem faðir hennar vill — og hverrar konu að hlýða manni sínum. Það er heilög skylda að karlmaðurinn sé herra þinn og guð þinn. Þannig hefur þetta alltaf verið. Og það verður öllum fyrir bestu að gera skyldu sína.“

Ég hafði heyrt þetta allt áður og lét mér hvergi bregða. Ég leyfði mér jafnvel að kíma.

„Þetta var kannski svona þegar þú varst ung amma mín, en það er það ekki lengur,“ sagði ég. „Tara segir að það sé í lögum lands okkar að konan sé jafningi mannsins. Hún fær arf eins og karlmaður og þarf ekki lengur að vera upp á náð og miskunn ættingjanna komin . . .“

„Pappírsgagn.“ Amma skyrpti orðinu út úr sér og bandaði frá sér með hendinni.

„Nei amma, svona er þetta núna. Ég er jafnrétthá og karlmaður. Það er ekki hægt að neyða mig til að giftast gegn vilja mínum eða neyða mig til að vera hjá fjölskyldu manns sem ég hata.“

Amma leit á mig alvarlega og hrukkurnar í andliti hennar dýpkuðu.

„Ætlarðu að láta föður þinn missa jörðina?“ sagði hún og rödd hennar varð að hásu hvísli. „Ætlarðu að láta hann selja allar eigursínar til að borga með þér heimanmund? Heldur þú kannski að Tara geti hjálpað okkur?“

„Amma. Hættu þessu,“ hrópaði ég. „Um hvað ertu eiginlega að tala?“ En hún sagði ekki meira.

19

Það var ekki fyrr en seinna að mér skildist til fulls undir hvað amma var að búa mig. Það byrjaði þetta sama kvöld. Mamma var frammi í eldhúsi að elda mat og baka chapattí. Faðir minn sat og reykti pípu sína í hljóðlátri rökkurstemningunni þegar Búlú, þjónn Netí Ram, birtist skyndilega í dyrunum hjá okkur.

Búlú var hæverskan sjálf, jafnvel auðmjúkur, en það kom óttasvipur á andlit föður míns. Þjónn Netí Ram lagði saman lófana og beygði sig djúpt.

„Minn allra heilagasti guð biður þig, Ramóne, að koma á sinn fund.“

Móðir mín horfði á eftir þeim áhyggjufull á svip.

„Móðir, hvað vill Netí Ram föður mínum?“

„Ég veit það ekki, barnið mitt.“

Hún faðmaði mig að sér, en sagði ekkert meira og augu hennar fylltust tárur.

Netí Ram kom beint að efninu.

„Hafðu ekki neinar áhyggjur út af þessu fé, sem þú skuldar mér, Ramóne, gamli vinur.“

Lakshmí hafði gengið hljóðlega út úr stofunni eftir að hún hafði borið þeim veitingar og þeir voru tveir einir eftir.

„Það eru ekki peningar sem mig vantar,“ hélt Netí Ram áfram og hló glaðhlakkalega. „Veistu hvað ég á mikið?“

Ramóne leit á hann með furðusvip. Það var ekki siður manna að hjala um slíka hluti.

„Nei?“

„Nei!“

„Ég á nóg til að kaupa jörðina þína.“

Netí Ram hló aftur en tæplega jafn eðlilega og áður. — „Nóg til að kaupa þína og allar jarðir hér í þorpinu.“

Ramóne brökk við. Hann var í vafa um hvernig hann ætti að snúast við þessu.

„Kaupa jörðina?“

„Ég er ekki ágjarn maður,“ sagði Netí Ram róandi. „Ég er þvert á móti sanngjarn maður. Sjáðu hvernig ég hef umborið Lakshmí, konuna mína.“

Ramóne sagði enn ekki neitt svo Netí Ram hélt áfram.

„Það er helgur réttur minn að reka hana frá mér. Hún hefur aldrei alið mér son. En ég rek hana ekki frá mér. Nei, Ramóne, það eru ekki peningar sem mig vantar.“ Ram þagnaði og varð alvarlegur á svip. „Það eru aðrir hlutir. — Mig vantar son.“

„Son?“

„Já, Ramóne, son. Unga konu sem getur fætt mér son. En ég er vandlátur. Mér er ekki sama hver hún er. Ég hef hugsað

málið, leitað um allt þorpið og víðar. Hún verður að vera ung og falleg. Í trúnaði sagt þá er það aðeins ein sem ég vil, — dóttir þín — Kamala. Hvað segir þú um það?“ .

Ramóne horfði á hann stjarfur og kom ekki upp neinu orði. Hann hafði komið til að ræða um peninga, — semja um gamla skuld. Loks strauk hann hendinni þreytulega um augun eins og hann byggist við að vakna upp af draumi.

„Dóttir mín er aðeins fimmtán ára Netí Ram,“ sagði hann hægt. „Þér getur ekki verið þetta alvara. Auk þess hefur hún lagt hug á annan mann, Tara . . .“

„Þann uppskafning. Hvað á hann? Hvað hefur hann að bjóða henni, — og þér?“

„Hún er aðeins fimmtán ára,“ endurtók Ramóne.

„Og ég fimmtíu?“

Þögn.

Netí Ram hló vingjarnlega og lagði handlegginn um herðar Ramóne.

„Við tveir skulum standa saman,“ sagði hann. „Þú mátt gleyma þessu sem þú skuldar mér, þú þarft ekki að borga inér grænan eyri. — Og þú skalt fá meira. Ég á nóg handa okkur báðum. Dóttir þín er ung. Það er satt, og það er líka þess vegna sem ég vil fá hana fyrir konu. Hún er á réttum aldri til að ala mér son, son, Ramóne, það er mér eins dýrmætt og jörðin er þér. Hvernig liði þér ef þú ættir að missa jörðina þína? Verða einn af þeim landlausu. Hugsaðu um það Ramóne.“

Svitinn spratt fram á enni Ramóne. Missa jörðina. Þrátt fyrir myktina í rödd Netí Ram gat hann ekki misskilið þessa

hótun. En að gefa dóttur hans Netí Ram sem var þremur árum eldri en hann sjálfur. Hann opnaði munninn til að andmæla en lokaði honum aftur.

„Hún verður ríkasta konan í öllu þorpinu. Og ég skal lofa þér því að ég skal verða henni góður. Hana skal aldrei skorta neitt. Hún skal lifa eins og drottning, hafa um sig hirð af þjónum. Hverju svarar þú mér Ramóne?“

Ramóne hikaði.

„Ég er hræddur um að Kamala og móðir hennar verði ekki . . .“

„Móðir hennar,“ greip Netí Ram fram í fyrir honum, „hvenær hefur það verið siður að spyrja konur um álit? Erum við ekki karlmenn? Ráðum við þá ekki lengur yfir okkar eigin fjölskyldum? Er það ekki siður að faðir ákveði giftingu dóttur sinnar?“

Þessu gat Ramóne ekki neitað. Hann hristi höfuðið til samþykkis.

„Það er aldrei nema rétt,“ sagði hann. „Auðvitað ræður faðir yfir dóttur sinni. En eins og ég sagði þér þá vilja Kamala og Tara giftast og ég hef samþykkt það á vissan hátt.“

„Hefurðu heitið Tara dóttur þinni?“

„Nei, ekki beinlínis.“

„Og hvað heldur þú að þú þurfir að borga með henni mikinn heimanmund?“

Ramóne þagði enn.

Netí Ram hélt áfram:

„Þú vilt kannski heldur gifta hana Tara? Þú heldur ef til vill að hann geti gert meira fyrir þig en ég? Getur hann borgað

fyrir þig skuldina? Hvað er hann? Ungur skýjaglópur sem ekkert á og anar beint af augunum út í óvissuna. Það er ég sem get tryggt framtíð ykkar, ég Netí Ram. Og ég skal sanna þér það Ramóne. Strax á morgun skal ég láta þig fá meira land.“

„Meira land?“

„Meira land!“

Þeir horfðust lengi í augu en loks var það Ramóne sem leit undan.

„Ég skal segja henni hvers þú óskar.“

Netí Ram horfði fast á hann.

„Ég er að spyrja þig, Ramóne. Hverju svarar þú? Já eða nei?“

„Svar mitt er — já.“ Hvað annað get ég gert, bætti hann við í huganum og stóð upp til að kveðja.

„Gott og vel,“ sagði Netí Ram. „Ég er sanngjarn maður. Ég vil ekki neyða neinn til neins. Hve langan tíma þarft þú til að sannfæra dóttur þína um hvað henni er fyrir bestu?“

Ramóne varð seinn til svars.

„Þrjá mánuði?“

Ramóne hristi höfuðið til samþykkis.

20

„Kamala,“ sagði faðir minn. „Þú skalt hætta að hitta Tara. Það er dálítið sem ég þarf að segja þér.“

Og hann fór að segja mér frá samtali sínu við Netí Ram. Ég hlustaði þegjandi á föður minn, en það leið langur tími áður en ég gerði mér ljóst hvað hann var að segja og ég blygðaðist mín í fyrsta sinn á ævinni fyrir fátækt okkar.

„Hann hefur lofað mér því að verða þér góður eiginmaður,“ lauk hann máli sínu, — „og þú verður ríkasta konan í þorpinu.“

„Ég yrði óhamingjusamasta kona á jörðinni, faðir minn,“ sagði ég.

Hann leit undan. Forðaðist augnaráð mitt.

„Ég elska Tara,“ sagði ég. „Og það getur enginn neytt mig til að giftast öðrum.“

„Ætlar þú þá að óhlýðnast föður þínum?“

Blygðunartilfinning mín breyttist smám saman í reiði.

„Já, ég ætla að óhlýðnast þér,“ hrópaði ég. „Þú mátt gera við mig hvað sem þú vilt en ég giftist aldrei Netí Ram.“

„Hvenær hefur það verið siður,“ sagði faðir minn ógnandi, „að dóttir hlýði ekki föður sínum?“

„Þú getur aldrei neytt mig til að gera þetta.“

„Þú giftir þig ekki án þess að ég leyfi það, dóttir góð,“ sagði faðir minn fastmæltur

„Ég geri þetta aldrei.“

Ég vissi ekki hvort hann var reiður eða hann skammaðist sín. Hann greip föstu taki um herðar mínar og hristi mig.

„Þú gerir eins og ég segi, dóttir góð, — Ef þú neitar gef ég þér ekki leyfi til að giftast Tara eða neinum öðrum.“

„Þá fer ég burtu og kem aldrei aftur.“

Um stund hélt ég að faðir minn ætlaði að berja mig en í stað þess sleppti hann taki sínu settist niður og huldi andlitið í höndum sér.

„Kamala, barnið mitt. Þú veist ekki hvað þú ert að segja. Viltu láta föður þinn tapa jörðinni? Láta mig og móður þína verða öreiga?“

Það runnu tár niður vanga hans.

21

Ungmennið Tara Mathúr virti gamla yógann fyrir sér um stund, þar sem hann sat fyrir framan hann sviplaus og stjarfur.

„Gúrú, þú sagðir seinast, að maðurinn yrði að þekkja guð til að þekkja sjálfan sig. Og þú sagðir áður, að maðurinn yrði að þekkja sjálfan sig til að þekkja guð. Er þetta ekki allt leikur að orðum?“

Yóginn Góvinda leit ekki á hann en svaraði með lágrí hljómlausri röddu.

„Það er ekki aðeins leikur að orðum, sonur minn.“

Tara hrísti höfuðið þrákelknislega.

„Ég gæti skilið þig, ef þú segðir að guð væri í góðum verkum,“ sagði hann. „En hvernig er hægt að finna guð með því að sitja hér og hafast ekkert að?“

Góvinda var jafn mjúkmáll og áður.

„Þetta er ekki erfitt að skilja, sonur minn. Það getur enginn skilið guð, nema guðinn í okkur sjálfum. Maðurinn verður

fyrst að ná sambandi við hann og láta hann taka við stjórninni og lýsa sig upp, svo að fáfræði mannsins hverfi.“

Tara Mathúr leyfði sér að brosa og það vottaði fyrir kaldhæðni í brosi hans.

„Ef hann er til, Gúrú!“

„Hann er til, sonur minn,“ svaraði öldungurinn án frekari skýringa.

Ungi maðurinn hleypti brúnum.

„Hver getur vitað það?“ spurði hann.

„Sjáendur og helgir menn.“

„Þeir segja það. En hvernig get ég vitað það?“

„Hvorki af bókum, sonur minn, né vegna orða minna.“

Tara Mathúr bandaði frá sér.

„Mig grunar að þetta sé allt saman ímyndun. Í hreinskilni sagt, ósatt.“

Hrukkurnar í andliti öldungsins dýpkuðu.

„Það halda allir græningjar, sonur minn,“ svaraði hann og svipur hans léði orðunum óvæntan styrk. „En líttu framan í Krist, Búddha, Lao Tze, alla spámenn og hina helgu menn jarðarinnar. Lestu orð þeirra og skoðaðu verk þeirra. Þeir eru sammála um allt, sem mestu máli skiptir. Farðu nú heim til þín og spurðu sjálfan þig í einrúmi, hvort þér finnist líklegt, að þeir séu allir lygarar og hræsnarar eða þá geðbilaðir menn. Hvers vegna skyldu þeir ekki segja satt? Athugaðu því næst sálarástand og verk þeirra, sem ofsækja þessa menn, hæða þá og spotta þá, og níða þá lifandi og dauða.“

„Dauða, Gúrú?“

„Frjálssa, sonur minn.“

„En æruverðugi Gúrú. Get ég séð með augum þeirra? Hvernig á ég að trúa þessu, ef það er ekkert í mér, sem bendir til þess að guð sé til?“

Nú leit gamli yóginn í fyrsta sinn framan í Tara. Hann þagði drygklanga stund eins og hann væri að velta spurningunni fyrir sér. Svo sagði hann:

„Þú spurðir um guð, sonur minn?“

„Já?“

„Hvers vegna spyrðu um guð?“

„Þetta er áleitin hugsun hjá öllum býst ég við,“ sagði Tara.

„Hefur þú þráð að þekkja eitthvað hærra en sjálfan þig? Æðri forsjón? Guð?“

„Já, en hvað sannar það, Gúrú?“

„Væri ég þyrstur sonur minn, ef hvergi væri til vatn?“

„Nei, líklega ekki.“

„Og svangur, ef hvergi væri til matur?“

„Auðvitað ekki.“

„Hefur þú einhverja veraldlega löngun, sem beinist að einhverju sem ekki er til?“

„Nei, nei, líklega ekki?“

Yóginn Góvinda brosti sínu lítilláta brosi og hélt áfram.

„Nei, sonur minn. Menn hafa ekki heldur andlega löngun, sem beinist að engu. Af hverju stafar þessi þrá eftir guði? Hvers vegna hafa allir þessa tilfinningu, að þeir séu að bíða eftir einhverju mikilvægu, ef þeir hafa einskis að bíða?“

„Ég hef ekki hugsað um það, Gúrú. En sá sem skrifaði „Beðið eftir Godot“, virðist hafa gert það.“

„Ekki þekki ég þann mann,“ sagði yóginn Góvinda, „en

hitt veit ég, að þessi þrá, sonur minn, stafar af því, að við erum brot af stærri heild. — Og einnig þú ert brot af stærri heild en þú heldur.“

„Hvaða heild, Gúrú?“

„Mannkyni, sem er tengt öllu lífi, hnetti, sein er tengdur sólkerfi, sólkerfi, sem er tengt alheimi. — Við erum brot af alvitund, sonur minn.“

„Og þessi alvitund er guð?“

„Já, sonur minn.“

Tara Mathúr virtist ekki viss í sinni sök.

„Kannski hefur maðurinn samt einskis að bíða, Gúrú?“

„Og kannski er það stórkostlegra en hann grunar, sonur minn.“

Tara hristi aftur höfuðið og breiddi úr grönnum fingrum. Hvað vissi Góvinda um efnisleg vísindi?

„Guð getur ekki vitað allt sem gerist í alheimi,“ tilkynnti hann afdráttarlaust.

„Hvers vegna ekki, sonur minn?“

„Veist þú Gúrú, að það getur ekkert farið hraðar en ljósið? Hvar sem guð er staddur, þá er það sem gerist í alheimi svo lengi að berast til hans, að hann getur ekki vitað um það fyrr en þá löngu seinna, og þá getur hann ekki vitað allt sem gerist.“

„Guð notast ekki við spendýrsheila eins og við, sonur minn,“ sagði yóginn Góvinda rólega.

„En það er ekki til meiri hraði en ljóshraði, Gúrú.“

„Óendanlega meiri hraði, sonur minn.“

„Hvaða hraði?“

„Kyrrestaðan, sonur minn.“
 „Hvermig, Gúrú?“
 Gamli maðurinn hélt áfram með rólegum þunga:
 „Það er ekki hraði ljóssins, heldur kyrrestaðan sem er hinn mesti hugsanlegi hraði — hinn algeri hraði.“
 Tara horfði á hann agndofa.
 „Kyrrestaðan, hinn algeri hraði, Gúrú?“ spurði hann ringlaður.
 „Já sonur minn.“
 „En ég skil þig ekki, Gúrú.“
 „Á yfirborðinu er þetta auðskilið, sonur minn. Horfðu á þennan spörfugl þarna.“
 „Já, Gúrú.“
 „Hugsaðu þér að hann gæti farið um alla jörðina á einu sekúndubroti.“
 „En það getur hann ekki, Gúrú.“
 „Nei, ekki hann, sonur minn. En hugsaðu þér að hann gæti það. Hvar væri hann þá á þessu broti úr sekúndu?“
 „Hann væri alls staðar,“ svaraði Tara eftir nokkra íhugun.
 „Alls staðar á þessum sama tíma?“ spurði Góvinda.
 „Já. Hann yrði þá alls staðar á jörðinni, svo að segja á sama tíma.“
 „Það er rétt, sonur minn.“
 „En Gúrú, væri þetta ekki mjög furðulegur fugl?“
 Gamli yóginn virtist ekki heyra þessa spurningu en hélt áfram.
 „Hugsaðu þér nú, sonur minn, hinn mesta hraða.“
 „Já, Gúrú.“

„Hugsaðu þér eitthvað, sem fer á mestum hugsanlegum hraða um allan alheiminn.“

„Þú átt við, að slíkur hlutur væri þá samtímis á öllum stöðum í alheimi?“

Góvinda kinkaði kolli til samþykkis.

„Það er rétt, sonur minn. Á öllum stöðum í alheimi yrði þessi hlutur. Og hvar sem hann væri, væri hann *hér* og *nú*.“

„Hér og nú?“

„Já, sonur minn, hér og nú.“

Ungmennið velti þessu fyrir sér og horfði á öldunginn dökkum spyrjandi augum.

„En hlutir fara ekki með slíkum hraða, Gúrú.“

„Ég er ekki að tala um hluti sonur minn. Ég er að tala um vitund. — Vitund hins algera hraða.“

Nú var það Tara, sem horfði út í fjarskann eins og hann sæi nýja sýn.

„Ég held að ég skilji, Gúrú.“

„Nei, sonur minn.“

„Nei?“

„Við skiljum þetta ekki, sonur minn. Ekki í raun og veru.“

„Ég skil þetta með hraðann, en hann er ekki kyrrstaða.“

„Hvað er kyrrstaða, sonur minn?“

„Að eitthvað stendur kyrrt!“

„Ef eitthvað stendur kyrrt hjá okkur, hvar segjum við þá að það sé?“

„Nú, — hér.“

„Og hvenær segjum við að það sé?“

„Núna.“

„Þetta sonur minn, er það sem kyrrstaða merkir. Hún merkir hér og nú. Þegar eitthvað fer svo hratt, að það er alls staðar samtímis, þá hættir tíminn að vera til og einnig rúmið. — Þegar vitund nær hinum algera hraða, verður hún vitund guðs. Og í vitund guðs er allt hér og nú. Þessi brot sem við röðum saman og köllum tíma og rúm eru þar ekki lengur.“

„Og ekki heimur mannsins, Gúrú?“ spurði Tara.

„Heimurinn breytist með breyttum hraða, sonur minn. Heimur ígulkers, fisks og fugls eru þrír ólíkir heimur. Hver heimur er eins og eðli þess, sem skynjar hann.“

„Og guð hefur alvitund?“

„Já, sonur minn.“

„Hann vissi þ það í raun og veru, ef þessi spörfugl félli til jarðar?“

„Já, sonur minn.“

„Ég get ekki ímyndað mér slíka vitund, Gúrú.“

„Það getur enginn, sonur minn, skilið slíka vitund. Allt er innan hennar. Einnig allur máttur.“

„Þetta gerir mig hálf-ruglaðan, Gúrú.“

„Hugsaðu ekki of mikið um það, sonur minn.“

„En þetta er leiðin til að þekkja guð?“

Tara til undrunar rak yóginn Góvinda upp hlátur.

„Allar leiðir liggja til hans, sonur minn,“ sagði hann. — „En það er betra að ganga með honum í kvöldsvalanum en að þekkja hann sem stærðfræðilega jöfnu.“

22

Við gengum þögul heim. Ég var óróleg en gat ekki fengið mig til að segja Tara frá því sem gerst hafði. Hann kvaddi mig og sneri sér við til að fara.

„Tara,“ kallaði ég.

„Já.“

„Það er dálítið sem ég þarf að segja þér. Viltu hitta mig í fyrramálið úti hjá trénu?“

„Um hvað ertu að tala?“

„Ég get ekki sagt þér það núna.“

„Eins og þú vilt. Í fyrramálið.“

Ég beið hans með óþreyju í skugga babúl-trésins okkar, sem stóð utarlega í þorpinu. Ég varð að tala við Tara, segja honum frá öllu sem gerst hafði. Segja honum að faðir minn hefði bannað mér að hitta hann framar, segja honum að faðir minn hefði selt mig Netí Ram.

Þegar hann kom rétti hann fram báðar hendurnar, laut niður að mér og kyssti mig.

„Elsku Tara. Veistu hvað hefur gerst?“

„Hvað, — nei.“

Ég byrjaði að gráta og grúfði andlitið að brjósti hans.

„Hvað hefur komið fyrir?“ spurði hann kvíðinn.

„Ég get ekki sagt þér það.“

„Svona, komdu hingað.“ Hann lét mig setjast niður hjá sér við rætur babúl-trésins.

„Svona, hertu þig nú upp og segðu mér frá því sem hefur skeð.“

„Ég get ekki talað um það.“

„Reyndu. Þegar þú hefur gert það, þá líður þér betur.“

Það var augljóst að Tara vissi ekkert um hvað gerst hafði. Hann strauk mér blíðlega um hárið og reyndi að sefa mig. Ég hallaði mér fast upp að honum og tók um handlegg hans og sagði nærri hvíslandi:

„Faðir minn hefur lofað Netí Ram því að ég verði konan hans. Þeir ætla að neyða mig til að giftast honum.“

„Hvað ertu að segja?“ hrópaði Tara hásum rómi, og varir hans titruðu. Hann horfði á mig hræddur og undrandi og það leið nokkur stund áður en hann gat jafnað sig aftur. Ég hallaði höfði mínu að brjósti hans. Ég get ekki skilið það eða skýrt, en ég var aftur orðin róleg og það færðist yfir mig friður og ég fylltist af nýjum þrótti. Við hlið Tara gat ég boðið öllum byrginn. Hvers vegna skyldi ungt fólk ekki ráða sjálf hverjum það giftist? Hverju hef ég að tapa, þótt ég sé með Tara? Hreinleika mínum? Þar sem hreinleiki konu endar, byrjar líf hennar.

Tara sat lengi hljóður og áhyggjufullur út af fyrirætlunum Netí Ram. Loks sagði hann:

„Ég skil þetta ekki. Hvers vegna í ósköpunum gerir faðir þinn þetta? Hann hlýtur þó að vita að ég þarf engan heimanmund.“

„Netí Ram hótar að taka af honum jörðina.“

„Þessi gamli karlfauskur!“

„Tara,“ hvíslaði ég. „Ég giftist aldrei Netí Ram. Ég vil heldur deyja.“

„Allir þessir gömlu siðir okkar,“ sagði Tara bitur. „Þeir eru eins og fangelsi.“

„En er engin leið út úr þessu fangelsi?“ spurði ég. „Hvers vegna má ungt fólk ekki velja sér sjálft maka?“

„Já, hvers vegna skyldum við sætta okkur við þetta?“ hrópaði Tara. „Það hlýtur að vera til eitthvað háleitara, eitthvað hreinna en siðalögmál Netí Ram og hans nóta. Ef mér leyfist að segja það, þá er þetta allt eintóm vitleysa.“

„Þér leyfist það.“

Við horfðumst í augu og ég brosti við honum.

„Gætum við fengið Góvinda til að hjálpa okkur?“ spurði ég.

„Ef til vill. Ég veit það ekki. Góvinda er of djúpur fyrir okkur. Hans vandamál er eilífðin. Það er stundum eins og hann hafi yfirgefið þennan heim, þótt hann sé enn í honum, eins og hann horfi á okkur frá hæðum. Hvaða gagn er að því? Hvernig sem okkur líður hér í þorpinu, þá breytist jörðin ekki neitt — séð frá tunglinu. Þú hefur sjálf heyrt hvernig hann talar. Þegar ég tala við hann um hungur og ranglæti, svarar

hann með spakmæli um tímann og eilífðina: „Tíminn er fljót-ið, sem aldrei fellur í hafið,“ segir hann. „Vegurinn, sem enginn gengur á enda.“ „Og hvað í herrans nafni kemur þetta sultinum við?“ spurði ég. „Jú, sonur minn. Það er engin lausn til við tímanlegum vandræðum, þau geta ekki tekið enda fyrr en maðurinn hefur útrýmt fáfræðinni, víkkað vitund sína og hafið hana upp yfir tímann.“ Þetta er allt eins og í þoku.“

„Kannski sér Góvinda gegnum þokuna — ströndina fyrir handan,“ sagði ég.

„Ég veit það ekki,“ sagði Tara og andvarpaði.

„Ég veit það ekki heldur.“

Tara reis allt í einu á fætur með vonarglampa í augum. „Kamala, komdu.“

Ég rétti út hendurnar titrandi af ákafa og hann reisti mig upp.

„Komdu,“ sagði hann, „það er svo margt sem ég þarf að segja þér. Áætlunarvagninn fer að koma. Við náum honum ef við flýtum okkur. Við skulum fara til bæjarins. Skemmta okkur.“

„En ég get ekki farið svona.“

„Jú, einmitt svona.“ Það flögraði bros um andlit hans og við hlógum bæði.

„Við skulum sýna þeim,“ sagði Tara vonglaður, „að það koma nýir siðir með nýju fólki. Við vitum hvað við viljum. Það þarf ekki meira.“

„Nei, það þarf ekki meira.“

Við gengum í veg fyrir áætlunarvagninn og héldumst í hendur.

23

Blautur vegurinn glitraði í sólskininu og eftir þessum vegi fóru nokkrir vonglaðir kaupmenn sem óku varningi sínum á markaðstorgið utan úr sveitinni. Ég leit líka upp til Tara með vonarglampa í augum. Lífið er fagurt. Ég get næstum hlegið að því sem gerst hefur. Það er aðeins draumur. Með Tara mér við hlið get ég líka hlegið að öllu sem á eftir að gerast. Við munum örugglega ráða fram úr okkar vandamálum.

„Ég er þyrstur,“ sagði Tara. „Við skulum koma og líta á markaðinn.“

Ég var líka þyrst eftir þessa göngu um borgina, og mig langaði í melónu, safaríka svalandi melónu.

„Bíddu,“ sagði Tara, þegar við vorum alveg að koma að markaðstorginu. „Sjáðu þessa.“ Hann benti á tvo þeldökka menn. „Þeir ætla að fara að leika listir sínar.“

Lítill hópur manna safnaðist strax í kringum þá.

„Hvað er hann með í körfunni?“ spurði ég.

„Slöngu.“

Slöngutemjarinn tók upp bambusflautu sína og byrjaði að

leika. Slangan skaut höfðinu upp úr tágakörfunni. Skrokkur hennar svignaði og bylgjaðist fyrir framan hann og hást hvæs hennar rann saman við tóna flautunnar.

„Hún gæti drepð hann á augabragði,“ hvíslaði ég og tók um handlegg Tara.

„Hún gæti það sennilega,“ sagði Tara, „en slöngur eru skynsöm dýr, þær vita, að allar góðar sögur enda með dauða slöngunnar.“

„Heldur þú að nöðrur séu svona bókmenntalega sinnaðar?“

„Þær vita hver gefur þeim að éta,“ sagði Tara.

„Ég held að hann sé trúður,“ sagði ég. „Ég er viss um að hann er búinn að skera burtu úr henni eiturkirtlana.“

„Ef það er gert, þá drepast þær fljótlega. Nöðrur verða að geta spýtt eitri.“

„Þú heldur þá, að hún sé svona heilluð af tónlistinni?“

Tara hló. „Tónlistinni! Nei, áreiðanlega ekki. Slöngur eru vita heyrnarlausar.“

„Heldur þú að hann dáleiði hana?“

„Nei, ætli það.“

„Hvers vegna vaggar hún sér þá svona?“

„Horfðu á flautuna,“ sagði Tara.

„Já.“

„Hann sveiflar henni fram og aftur. Naðran skynjar ekki tónlistina, en hún hreyfir sig eftir hreyfingum slöngutemjars.“

„Er hann þá ekki trúður?“ spurði ég.

„Trúður og snillingur,“ sagði Tara og henti til hans smápeningi.

Félagi hans hafði líka verið að leika listir sínar. Við horfðum á sverð hverfa niður í manninn og hann teygði beinabera hönd sína eftir ölmusu.

„Við skulum koma héðan Tara,“ sagði ég og teymdi hann af stað með mér inn á markaðstorgið. Ég dró djúpt að mér andann. Nægtabrunnar þessa staðar virtust óþrjótandi. Og háværir kaupmenn torgsins buðu fram varning sinn.

Alls staðar var iðandi líf og litadýrð. Ég renndi augum yfir fullar körfur af gulum appelsínum og brúnum og grænum ananasi.

Við gengum um torgið. Alls staðar matur. Grænmeti, fuglar, ostur. Staflar af hrísgrjónum og melónum á rauðbrúnni jörðinni.

„Kaupið af mér!“

Fyrir framan sveitt andlit kaupmannsins stóð hringlaga eirfat sem á var raðað sætindum.

„Snúið við! Kaupið af mér! Úrvalsvörur á lágu verði.“

Sætindin voru að hálfu hulin flugum og ryki og við héldum áfram, stefndum að hlaða af vatnsmelónum. Kaupmaðurinn hafði skorið nokkrar þeirra sundur og þær voru rauðar og svartar í sárið.

Flugnagerið var alls staðar. Það sveif eins og svartur ósigrandi her yfir torginu og var skríðandi um allt. En slíka hluti verður að umbera. Atman er hinn sami í flugu, manni og maur. Við vorum þyrst og keyptum melónu.

Það var að byrja að dimma þegar við fórum úr áætlunarsvagninum og héldum í átt að þorpinu. Ég gekk við hlið Tara

eins og í yndislegum draumi. Við fórum eftir mjóum götuslóða og það uxu þéttir runnar beggja megin stígsins. Tara nam staðar og faðmaði mig að sér. Ég fann ilminn af ástaratlotum hans læsast um mig. Ég horfði í dökk augu hans og allar hugsanir mínar sameinuðust í einni spurningu.

„Tara, elskar þú mig?“

„Já, elskar þú mig?“

„Já, Tara. Aðeins þig.“

„Þá getur aldrei neitt aðskilið okkur framar.“

Hann tók hönd mína og við leiddumst eftir skógarstígunum.

Ég hrökk upp af dvala mínum við það að ég heyrði fótatak fyrir aftan mig, og við snerum okkur við. Þetta var Búlú og í fylgd með honum Múntú Babú. Það var eins og þeir hefðu komið þarna upp úr jörðinni.

„Höldum áfram,“ sagði Tara, og við greikkuðum sporið. En það birtust fleiri menn fyrir framan okkur.

Þeir stukku fram úr launsátri sínu eins og tígrisdýr. Ég kannaðist við þá flesta. Þetta voru allt menn Netí Ram. Sumir þeirra báru stafi í höndum. Við námum staðar og þeir nálguðust okkur frá öllum hliðum, uns þeir stóðu í hring fast hjá okkur. Okkur var engrar undankomu auðið. Ég fann augnaráð Búlús hvíla á mér og ég stirðnaði upp af skelfingu.

„Hvað er um að vera? Hvað vilt þú okkur með þessum mannsöfnuði?“ spurði Tara stuttur í spuna og sneri sér að Búlú.

Það sáust engin svipbrigði á andliti Búlús. Hann valdi orð sín af kostgæfni.

„Þú verður að gera þér ljóst, Tara, að þú hefur með þessu

framferði þínu ögrað mínum allra helgasta guði, húsbónda mínum, Netí Ram.“

„Ég veit það,“ sagði Tara, og það kom reiðiglampi í augu hans.

„Þú átt eftir að vita það betur,“ sagði Búlú, og rödd hans hefði ekki getað verið ísmeygilegri.

„Hvað er rangt við framferði mitt?“ spurði Tara þurrlega.

Múntú Babú rétti upp barefli sitt og skók það framan í Tara. „Netí Ram hefur tekið ákvörðun. Við vitum hvernig fara á með fólk eins og þig,“ hrópaði hann. „Siðleysingja, sem bera ekki virðingu fyrir neinu. Þú skalt fá að sjá það.“

„Hægan,“ sagði Búlú lágt og sneri sér svo aftur að Tara. Hann hækkaði röddina og hélt áfram:

„Þú hlýtur að vita og viðurkenna, að Kamala er föstnuð Netí Ram.“

„Ég get ekki hlustað á þetta og þaðan af síður samþykkt það,“ hrópaði Tara á móti.

Tara, hugsaði ég. Ef þeir ráðast á hann, þá skal ég deyja með honum.

Búlú var enn rólegur. — „Veistu þá ekki,“ sagði hann, „að Ramóne hefur gefið Netí Ram dóttur sína?“

„Spurðu Kamölu, hvort hún vilji giftast Netí Ram.“

Búlú yppti brúnum og beindi orðum sínum til mín:

„Veistu þá ekki hvað faðir þinn hefur gert? Ertu búin að gleyma því, sem hann hefur sagt þér?“

Mig langaði til að hrópa: „Á ég ekki líf mitt sjálf? Hvers vegna skyldu þessar gömlu venjur ykkar vera svona heilagar? Hvaða guð hefur gefið ykkur leyfi til að ráðstafa mér eins og

ég væri skynlaus skepna, eins og ég sé eign ykkar, sem þið getið gert við hvað sem ykkur sýnist?“ En ég þorði ekki að segja þetta. Ég sagði aðeins:

„Ég veit hvað faðir minn hefur sagt mér. En ég vil ekki gera það.“

„Vilt ekki gera það,“ hrópaði Múntú Babú dolfallinn. „Hvað ert þú að segja?“

Ég svaraði engu.

„Tímarnir hafa breyst. Þetta var hægt að gera í gamla daga en það er ekki lengur þannig,“ sagði Tara einbeittur.

„Nei, það er ekki lengur þannig,“ endurtók Múntú Babú og það var lítilsvirðingarhreimur í rödd hans. „Þú skalt ekki reyna að leika á okkur.“

Búlú færði sig nær mér.

„Kamala. Við vorum sendir til að sækja þig.“

„Sækja mig hvert?“

„Heim til Netí Ram.“

„Aldrei.“

„Ég vona að ég þurfi ekki að segja þér, hver skylda þín er.“

„Nei, þú þarft þess ekki. Ég hef minn eigin vilja.“

„Til að smána þinn eigin föður?“

„Faðir minn mun borga skuld sína.“

Búlú andvarpaði. „Ég er friðsamur maður,“ sagði hann, „og ofbeldi er mér ekki að skapi. Ég geri aðeins það, sem herra minn býður mér að gera. Og hann hefur rétt til að skipta sér af þessu framferði. Fólkið í þorpinu talar um þig. Þú færð á þig illt orð. Þið ættuð skilið að fá ráðningu, en ég er friðsamur maður. Svona, komdu nú!“

Ég hljóðaði upp yfir mig: „Nei, ég kem ekki,“ ég hélt dauðahaldi í Tara og sagði við hann: „Ég vil aldrei fara frá þér.“

Tara lagði handlegginn utan um mig og sagði: „Netí Ram er bara gamall kjáni. Hafðu engar áhyggjur.“

Búlú reiddist: „Þú og þitt hyski,“ sagði hann. „Þið öfunduð hann allir, af því að hann er betri maður en þið.“

„Öfundum,“ svaraði Tara háðslega. „Þennan gamla okurkarl.“

„Þú ögrar okkur.“ Múntú Babú reiddi aftur upp staf sinn. „Bíðið!“

Búlú hugsaði sig um andartak og kvað svo upp dóm sinn: „Þetta er síðasta aðvörun mín,“ sagði hann. „Ef ekki verður farið eftir henni verðið þið sjálf að taka afleiðingunum. Tara, segðu Kamölu að koma með okkur og við skulum sleppa þér.“

„Nei.“

Svitinn draup af enni mínu. Mig langaði til að hrópa á hjálp, en ég var svo þurr í kverkunum, að ég gat ekki komið upp neinu hljóði.

Búlú gaf þeim bendingu og þeir réðust á okkur allir í einu. Nú er öllu lokið, hugsaði ég og allt varð um stund myrkt fyrir augum mínum, þegar þeir slitu mig frá Tara. Þeir héldu mér tveir á milli sín og ég sá Tara brjótast um.

„Ég skal koma fyrir hann vitinu,“ sagði Múntú Babú, um leið og hann barði hann með staf sínum. Ég sá að Tara riðaði til falls og datt niður við fætur hans. Þeir héldu áfram að berja hann liggjandi.

„Ég vil deyja með honum.“ Skerandi angistaróp mitt hlýtur

að hafa gert þá hrædda, því ég fann að tök þeirra linuðust. Nýrri hugsun skaut upp í huga mínum. „Þú verður að bjarga Tara. Þú verður að komast undan og ná í hjálp inn í þorpið.“ Óttinn gerði mig sterka. Ég sleit mig lausa og hljóp eins hratt og ég gat inn á milli runnanna. Ég heyrði hróp þeirra og fótatök rétt fyrir aftan mig. Þetta var vonlaust. Ég hrasaði um gamlan trjábút og féll. Þeir stóðu yfir mér hálf-vandræðalegir og biðu eftir Búlú. Ég settist upp og haldi andlitið í höndum mér og grét. Ég hafði stungið mig á þyrnunum. Eins og úr fjarska heyrði ég rödd Búlús:

„Takið hana og farið með hana heim til Netí Ram.“

24

Ég heyrði raddir manna og gáskafullt glamrið í hundunum, þegar þeir færðu mig inn í blómagarðinn.

Netí Ram flýtti sér gegnum dyrnar og niður þrepin. Ég stóð kyrr í garðinum og hann kom á móti mér með útréttar hendur. Hliðinu var lokað. Hafði það lokast á eftir mér í síðasta sinn? Búlú og mennirnir sem komið höfðu með mig létu mig lausa og settust niður til að bíða eftir nýjum fyrirælum. Netí Ram lét sem hann sæi þá ekki. Hann heilsaði mér hæversklega, tók í hönd mína og leiddi mig inn í húsið. Óttinn lamaði mig og ég gekk eins og svefngengill við hlið hans og lét hann vísa mér til sætis í stofunni. Hann lét færa mér te og litlar þríhyrndaðar karríkökur sem ég hafði enga lyst á. Netí Ram talaði um hversdagslega hluti, þar til hann komst loks að kjarna málsins:

„Kamala. Ég er friðsamur maður og þú hefur komið hingað á annan hátt en ég hefði helst kosið. En mér hafa verið sagðar ótrúlegustu fréttir.“ Hann tók sér málhvíld og virti mig fyrir sér. Ég svaraði engu.

Netí Ram hélt áfram: „Ég er sanngjarn maður, en ég krefst þess, að menn standi við gefin loforð.“

„Hvað ætla þeir að gera við Tara?“ Ég gat ekki hlustað á þetta lengur. Óvissan um örlög Tara var að gera mig sturlaða.

Netí Ram virtist hugsa sig um:

„Það getur verið undir þér sjálfri komið,“ sagði hann loks.

„Hvernig þá? Hvernig get ég bjargað Tara?“

„Sjáðu til Kamala. Ég er sáttfús maður. Ég hef enga ástæðu til að vinna Tara neitt mein, ef þú sérð um, að staðið verði við það loforð, sem faðir þinn gaf mér. Búlú, þjónn minn, bíður eftir nýjum fyrirmælum viðvíkjandi Tara. Það er undir þér sjálfri komið, hvernig þau verða. — Menn verða að verja heiður sinn.“

Ótti minn breyttist smám saman í reiði og ég þagði. Sennilega hefur Netí Ram misskilið þögn mína, því hann hélt áfram í gælutón:

„Kamala, þú ert ekkert barn lengur. Þú ert fullorðin kona. Þú skilur sjálf, að ég get heiðurs míns vegna ekki látið þig ferðast hvert sem þér sýnist. Karlmennirnir horfa á þig. Þú skilur ekki, hvað þú ert að gera. Og svo þetta ferðalag með Tara. Hvað gat ég gert? En ég er fús til að gleyma þessu,“ bætti hann við í sáttfúsun rómi. „Gleyma þessu öllu. En þá verður þú líka að gera það, sem hin helga skylda þín býður þér.“

„Ég er hrædd um að ég geti það ekki.“

Netí Ram setti upp alvörusvip og svaraði ekki strax. „Þá er ég hræddur um, að það fari ekki vel fyrir Tara.“

Netí Ram klappaði saman höndunum: „Búlú!“

„Nei,“ hrópaði ég upp yfir mig, „það má ekki koma neitt fyrir hann.“

„Þú ætlar þá að gera skyldu þína? Gott og vel.“

Ég svaraði honum engu og hann virtist ekki hafa búist við neinu svari.

„Gott og vel,“ endurtók hann. „Allar frekari skýringar eru óþarfar. Ég held að við skiljum hvort annað. Það sem liðið er skiptir engu máli. Við erum öll á veginum mikla. Lífið verður að halda áfram. Hver maður verður að eignast son sem getur haldið starfi hans áfram, son sem getur kveikt líkbál föður síns.“ Netí Ram komst við af mælsku sinni: „Vertu mér eftirlát,“ bætti hann við í hálfgerðum bænarrómi, „og þig skal aldrei iðra þess.“

„Hvenær fæ ég þá að sjá Tara aftur?“

„Þú færð aldrei að sjá Tara. Vertu nú sanngjörn. Þú verður að skilja hver skylda þín er.“

„En ég elska Tara.“

„Það getur vel verið. Heiður karlmanns er æðri öllu öðru. Ég og mínir ættmenn hafa alltaf gætt kvenna okkar vel. Einn forfeðra minna átti fimmtán eiginkonur. Eitt sinn kom upp ófriður í landinu og óvinir hans sóttu að borginni. Þá lét hann hálshöggva allar eiginkonur sínar til að verja heiður sinn — og þeirra. Hann lét þjón sinn framkvæma verkið. Hann gekk á undan og þær fylgdu honum í einfaldri röð niður að fljótinu. Þær námu staðar á fljótsbakkanum. Þöglar og undirgefnar lögðust þær undir sverðið og engin þeirra gaf frá sér minnsta hljóð. Þannig eiga konur að vera. Setja heiður manns síns ofar öllu.“

„Hvað hefði gerst, ef þær hefðu fallið í hendur óvinanna?“

„Svona spyr engin kona á þínum aldri.“

„Tara segir að þetta séu aðeins grimmdarglæpir, sem heyri fortíðinni til.“

„Tara! Tara! Ég er búinn að segja þér, að gleyma honum. Hann skilur ekki hinar helgu siðvenjur þessa lands. Allt framferði hans bendir til, að mannauminginn sé eitthvað ruglaður. Hann virðist halda að hann geti komið hingað í þorpið og breytt öllum hlutum. Nei. Hið gamla hefur haldið velli í árþúsundir og það er enginn sem hefur getað endurbætt það. Það er skylda mín að reyna að hindra það, sem getur ekki endað nema með einhverjum ósköpum. Tara er hættulegur maður.“

„Fyrir hvern?“

„Fyrir hvern?“

„Já.“

Netí Ram ætlaði að fara að svara þegar hann fann að hönd var lögð á öxlina á honum. Hann sneri sér við í sætinu önugur. Þetta var Lakshmí, kona hans. Hún hafði komið svo hljóðlega inn í stofuna, að hvorugt okkar hafði tekið eftir því.

Hún heilsaði mér hljóðlátlega, og ég stóð upp til að taka kveðju hennar.

„Sestu!“ Netí Ram beindi þessu til mín og ég fékk mér sæti aftur, þó að mér liði illa á þessum stól. Hann reis þyngslalega á fætur og sneri sér að Lakshmí:

„Hvað ert þú að gera hér?“ spurði hann gremjulega. Lakshmí hreyfði sig ekki og lét sér hvergi bregða.

„Lofaðu Kamölu að fara,“ bað hún.

„Láta Kamölu fara?“ endurtók hann. „Um hvað ertu að þvaðra?“

Lakshmí horfði á hann rólega:

„Lofaðu henni að fara. Ég hef hlustað á samtal ykkar. Þú ert að freinja illt verk.“

„Hvaða ástæðu hefur þú til að skipta þér af ákvörðunum mínum?“ spurði Netí Ram myndugur.

„Ég læt aðeins álit mitt í ljósi.“

„Það spyr enginn konu um álit hennar.“

„Hættu við þetta!“

„Ég held að þú sért orðin vitstola. Þú ert þöngulhaus og þú ætlar að fara að segja mér fyrir verkum. Mér!“

„Ég veit vel að allt líf konu er í höndum karlmannsins. Ég hef heldur aldrei sett fram neinar kröfur, aldrei borið fram nein mótmæli. Aldrei á ævi minni, ekki fyrr en núna.“

„Þú ert bara afbrýðisöm,“ andvarpaði Netí Ram og fékk sér aftur sæti. „Lofaðu okkur nú að tala saman í friði.“ Hann pataði með höndunum til merkis um að hún mætti fara.

Lakshmí hreyfði sig ekki. Ég sá að einhver breyting hafði skyndilega orðið á henni og mér var það óskiljanlegt hvernig hún gat þorað að mótmæla Netí Ram þannig. En ég var henni þakklát og hugur minn fylltist hlýju.

„Farðu!“ hrópaði Netí Ram.

„Nei. Ekki enn.“

„Ég ætla mér ekki að þola þetta lengur. Ég hef fullan rétt samkvæmt helgum venjum trúarinnar til að láta þig fara frá mér. Og hvað þá? Þér verður ekki leyft að vera lengur hér í þorpinu. Ég skal sjá um þetta allt.“

Lakshmí varð þungbúin á svip:

„Ég er ekki að hugsa um mig, Netí Ram. Ég er að hugsa um þig. Ef þú framkvæmir þetta, þá mun illa fara fyrir þér. Taktu mark á orðum mínum. Þá mun illa fara fyrir þér.“

Netí Ram komst í sýnileg vandræði. Sá Lakshmí inn í framtíðina, eða var hún að leggja á hann? Henni var svo sem trúandi til þess.

Netí Ram leit á mig tvíráður, en svo yppti hann öxlum: „Kerlingabækur! Hvað býstu við að gerist? Heldur þú að flóðgáttir himinsins opnast og það hefjist nýtt syndaflóð? Heldur þú, að jörðin gleypi mig?“ Netí Ram hló. „Þú ert afbrýðisöm, nornin þín. Og heldur þú að ég viti ekki hvers vegna?“ Netí Ram var orðinn illkvittinn:

„Þú getur kannski alið mér son? Getur þú það, Lakshmí? Nei, Lakshmí. Þú ert orðin of gömul, óbyrjan þín.“

Það fóru sársaukadrættir um andlit hennar, en hún svaraði engu og Netí Ram hélt áfram:

„Þér virðist þetta í léttu rúmi liggja, að ég eignist ekki son, en ég spyr, er rétt að lifa á þennan hátt?“

„Hvers vegna ekki?“

„Þú ert orðin of gömul,“ sagði Netí Ram og dæsti.

„Það er eitt, sem ég þarf að segja þér,“ sagði Lakshmí og stóð fyrir framan hann einbeitt á svip.

„Nú, hvað?“

„Þú talar um helgar skyldur. Að reka mig burtu. Að taka að þér nýja konu gegn vilja hennar. Er það þetta, sem þú kallar hina fornu reisu? Þetta kalla ég ill verk. Og ég skal segja þér annað. Þú ert sjálfur að verða gamall. Þú veist vel, að þú

sjálfur getur ekki breytt venjum þínum og ekki aðlagast nýjum heimi. Þú ert gamaldags. Heldur þú, Netí Ram, að ég hafi ekki tekið eftir því, hvernig þunglyndið hefur sótt á þig á seinni árum? Þú hefur ekki hugsað um annað en safna peningum. Já, já. Þú hefur barist vel, en þú ert orðinn of gamall fyrir þetta stríð. Heldur þú að ég hafi ekki tekið eftir því, að þorpið er að breytast? En þú breytist ekki neitt. Þú reynir af öllum kröftum að koma í veg fyrir allar breytingar, en eru tök þín á fólkinu þau sömu og áður? Þér væri nær að hugsa um sál þína og það karma sem þín illu verk skapa þér.“ Lakshmí sneri sér við snúðugt og gekk þegjandi til dyra.

Ég sá að Netí Ram var gripinn reiði, sem hann gat ekki stjórnað. Hann hafði verið auðmýktur af konu. Hann reis á fætur og gekk á eftir konu sinni. Í dyrunum sneri hann sér við og sagði:

„Þetta kemur aldrei fyrir aftur. Ég skal lofa þér því. Lakshmí skal fá þá ráðningu sem hún á skilið.“ Hann skellti hurðinni aftur á eftir sér og læsti. Ég sat ein eftir í stofunni og þá fyrst gaf ég tilfinningum mínum lausan tauminn. Ég fleygði mér niður á gólfið og grét.

25

Ég vissi ekki hvað löng stund leið, en ég heyrði lykli snúið í skránni. Ég stirðnaði af skelfingu og þorði ekki að líta upp. Ég bjóst við að Netí Ram kæmi inn í stofuna. En hann kom ekki. Í þess stað heyrði ég létt fótatak Lakshmí. Hún beygði sig niður og reisti mig á fætur.

„Kamala, ég ætla að reyna að hjálpa þér,“ sagði hún ástúðlega, „en við verðum að fara varlega. Netí Ram er að hvíla sig eftir barsmíðina.“ Ég sá að Lakshmí var illa leikin, en hún virtist ekki láta það neitt á sig fá.

„Ég veit, að líf mitt er búið, en þú ert ung og getur átt framtíðina fyrir þér.“

„Veistu hvað þeir hafa gert við Tara?“ spurði ég áköf.

„Ég óttast um Tara,“ sagði Lakshmí hugsandi.

„Ég verð að finna hann strax.“

„Ég veit það, barnið mitt. Það er önnur leið til út úr garðinum. Ég skal vísa þér á hana. Dín Lal, þú þekkir hann?“

„Já?“

„Ég hef talað við hann. Hann vill hjálpa þér og bíður þín undir garðveggnum. Svona, komdu nú, við megum engan tíma missa.“

„Lakshmí, ég veit ekki hvað ég á að segja.“

„Segðu ekki neitt, barnið mitt, en flýttu þér. Ég var sjálf einu sinni ung stúlka — gefin Netí Ram gegn vilja mínum.“

Við gengum saman út í nóttina. Myrkrið huldi okkur og við komumst óséðar út úr garðinum.

„Dín Lal,“ hvíslaði Lakshmí.

„Já.“ Dín Lal var á augabragði kominn til okkar.

„Fylgdu mér,“ hvíslaði hann.

„Sumar mæður eru lánsamar,“ stundi Lakshmí.

Ég faðmaði hana að mér og flýtti mér á eftir Dín Lal.

„Dín Lal,“ hvíslaði ég. Hann nam staðar.

„Uss. Við skulum fara hljóðlega. Menn Netí Ram eru hérna einhvers staðar.“

Við gengum þegjandi um mjóar og dimmar götur þorpsins, þar til við komum að ystu húsunum. Dín Lal nam staðar.

„Þú ert Kamala? Er það ekki? Stúlkan sem vísaði mér til vegar?“

„Já.“

„Ertu viss um að þú ratir aftur á staðinn, þar sem þeir réðust á ykkur?“

„Alveg viss. Við fylgjum aðeins þessum götuslóða út í skógin.“

„Þú ert ekkert hrædd að fara inn í skógin í myrkrinu?“ spurði Dín Lal.

„Jú. Ég er hrædd, en við skulum flýta okkur. Hvernig veist þú, hvað kom fyrir okkur?“

„O, þeir töluðu um þetta þegar þeir komu heim. Þeir sögðu að tveir menn gættu Tara. Hinir bíða víst eftir frekari fyrir-mælum um hvað eigi að gera við hann. Hvort heldur á að . . .“

Hann þagnaði skyndilega, hefur líklega orðið hræddur um, að þessi orð ykju enn á kvíða minn. Þau gerðu það líka. Hvað gerir Netí Ram, þegar hann sér, að ég er flúin? Það var ekki svo auðvelt að svara því.

„Við skulum flýta okkur,“ sagði ég og greip í handlegg hans. Ég sagði honum frá því, hvað gerst hafði og Dín Lal formælti.

Við höldum áfram og innan stundar vorum við komin inn í skógin. Dularfull hljóð næturinnar fylltu mig ótta og ég gekk eins nálægt Dín Lal og ég gat. Hann virtist öruggur og nálægð hans veitti mér öryggi.

„Hér!“ kallaði ég. „Það var hér, sem ég skildi við hann.“

„Ertu viss?“ spurði Dín Lal og lækkaði röddina. „Alveg viss?“

Hann rýndi út í myrkrið um stund. „Hér er enginn,“ sagði hann.

Augu mín voru farin að venjast myrkrinu og ég sá staðinn, þar sem Tara hafði fallið. Ég gekk þangað og kraup niður. Dín Lal fylgdi fordæmi mínu.

Við fundum fremur en sáum blóðið, þar sem Tara hafði legið.

„Þetta er staðurinn, það er enginn vafi á því,“ sagði Dín

Lal hljóðlega og skimaði enn í kringum sig. Það var ekkert að sjá. Við biðum enn um stund þegjandi og hlustuðum.

„Getur þú heyrt til þeirra?“ hvíslaði ég lágt.

„Nei, ekki ennþá, en ég óttast, að þeir viti af okkur.“

Við heyrðum það bæði samtímis. Það var eins og einhver væri að læðast í átt til okkar gegnum runnana. Dín Lal stökk út í myrkrið. Ég heyrði stunu og gekk á hljóðið. Ég sá grilla í Dín Lal. Hann hafði náð tökum á einhverri mannveru. Ég flýtti mér til þeirra. Þetta var Ketú, annar mannanna sem áttu að gæta Tara. Dín Lal hristi hann duglega.

„Hvar er Tara? Hvað hafið þið gert af honum?“

„Hann slapp frá okkur,“ stundi Ketú. „Slepptu mér. Ég hef ekki gert neitt. Ég sver það.“

„Ekki fyrr en þú hefur sagt okkur hvar hann er.“

Ketú strauk sér aumkunarlega um vott hárið.

„Ég held að hann sé veikur eða dauður. En ég á enga sök á því.“

„Talaðu skýrar, maður minn, eða þú skalt fá fyrir ferðina,“ hrópaði Dín Lal ógnandi.

„Eins og ég sagði, hann slapp frá okkur. Við áttum tveir að gæta hans. Babú hafði rotað hann með stafnum sínum og Tara lá í öngviti. Það leið langur tími. Hinir voru farnir og Tara bærði ekki á sér. En allt í einu stökk hann upp og þaut frá okkur. Við vorum ekki nógu fljótir. Við hlupum á eftir honum, en hann komst út í fljótið.“

„Þið hafið drepið hann,“ hvíslaði Dín Lal milli tannanna og greip fyrir kverkar Ketú.

„Nei. Ég veit meira. Slepptu mér.“

Dín Lal linaði takið: „Talaðu,“ skipaði hann.

„Tútú, maðurinn sem var með mér, sagði að við yrðum að láta Netí Ram vita. Við ræddum þetta um stund og ákváðum að Tútú færi heim, en ég biði hérna. Þegar Tútú var farinn, gekk ég spölkorn niður með fljótinu og sá þá allt í einu skuggaveru skreiðast upp úr fljótinu og hrista sig eins og blautur hundur. Ég vissi ekki hvort þetta var andi eða maður. Ég vildi ekki skipta mér meira af þessu og ætlaði að snúa við, en forvitnin varð yfirsterkari. Ég fylgdi þessari veru. Frá fljótinu, þar sem hún kom upp, liggur lítill skógarstígur. Ég fór á eftir honum og sá þá, að þetta var Tara. Hann reikaði um í rjóðri, sem er þarna skammt frá fljótinu, og féll þar á jörðina. Ég vildi ekki skipta mér meira af þessu máli og sneri við.“

„Það er betra fyrir þig að þegja um þetta,“ sagði Dín Lal.

„Ég skal vera þögull eins og gröfin,“ lofaði Ketú.

„Þú veist hvað bíður þín, ef þú svíkur okkur.“ Dín Lal hratt manninum frá sér.

„Það er engin hætt á að hann segi Netí Ram frá þessu,“ úrskurðaði Dín Lal.

Ketú tók til fótanna, feginn frelsinu og var horfinn á svipstundu.

„Þessa leið. Komdu,“ sagði Dín Lal. „Komdu, við verðum að flýta okkur.“ Hann fór að hlaupa niður að fljótinu.

Dín Lal átti auðvelt með að rata gegnum skóginn og ég fylgdi honum, full kvíða og örvæntingar. Þessi hræðilega nótt var eins og martröð. Alit í einu stansaði Dín Lal og virtist á báðum áttum. Hann klifraði upp í tré og reyndi að svipast um.

Tunglið var að koma upp og lýsti gegnum skógarþykknið. Hann kom auga á eyðuna, sem Ketú hafði talað um. Frásögn Ketú um flóttu Tara reyndist rétt. Við gengum fram á hann í skógarrjóðri skammt frá fljótinu.

„Tara! Guð minn góður.“ Ég hrópaði nafn hans aftur og aftur, en hann gaf ekki frá sér neitt hljóð. Ég starði á hann þar sem hann lá hjálparvana og hreyfingarlaus á jörðinni og augu mín fylltust tárur. Ég kraup niður og beygði mig yfir hann: „Tara, þú mátt ekki deyja. Komdu til mín. Snúðu aftur til mín.“ Ég tók andlit hans milli handa minna og hvíslaði enn nafn hans, en það var ekki að sjá neitt lífsmark með honum. Það var blóð á höfði hans og vinstri handleggurinn lá í annarlegum stellingum. Líklega hafði hann áverka um allan líkainann, eftir barsmíðina. Dín Lal stóð yfir okkur. „Við verðum að binda um sárið á höfðinu,“ sagði hann þungbúinn á svip. „Þessir óþokkar virðast kunna vel til verka.“

Ég kom ekki upp neinu orði fyrir ekki.

„Lofaðu mér að skoða hann betur,“ sagði Dín Lal og beygði sig niður í von um að sjá á honum eitthvert lífsmark.

Ég stóð á fætur. Dín Lal athugaði Tara vandlega og ég sá að það birti yfir svip hans.

„Þú þarft ekki að vera hrædd,“ sagði Dín Lal blíðlega, en andlitsdrættir hans voru hörkulegir.

„Ertu viss um að hann muni lifa?“ spurði ég kvíðin.

Dín Lal brosti og kastaði til höfðinu.

„Ég hef séð þá marga verr farna en þennan,“ sagði hann fjörlega. „Það deyr enginn af beinbroti og skránum. Þeir ná sér furðu fljótt.“

Leyfði Dín Lal sér að gera að gamni sínu? Stóð honum alveg á sama um líðan Tara? Hann virtist taka eftir efasemdum mínum og bætti við:

„Þú þarft ekki að vera hrædd. Tara er ekki í neinni hættu.“ Hann reis þyngslalega á fætur. Ég þurrkaði svitann af andliti Tara og þvoði sárið. Ég reif stykki úr saríinu og við bundum um það. Við söfnuðum saman laufi og þurrum sprekum og kveiktum eld í skógarrjóðrinu. Dín Lal hafði tekið með vatn á litlum skinnbelg og rétti mér hann.

„Ég ætla að skreppa inn í skóginn og vita hvort þessir þorp-
arar eru hérna ennþá. Þegar Tara raknar við, skaltu gefa hon-
um að drekka.“

Þegar ég var orðin ein, tók ég höfuð Tara og lagði það í kjöltu mína. Ég vissi ekki hvað ég sat lengi þannig og beið dögunar. Öttinn var að ná tökum á mér aftur, þegar ég tók eftir því, að Tara hreyfði augnalokin og bærði eilítið á sér. Eftir nokkra stund kom hann aftur til sjálfs sín og opnaði augun sem snöggvast. Hann reyndi að hreyfa sig og stundi af sársauka.

„Liggðu kyrr.“

Hann lokaði augunum aftur, eins og hann væri að reyna að glöggva sig á því, hvernig högum hans væri háttað. „Vatn,“ stundi hann. „Ég er orðinn örmagna af þorsta.“

Ég bar skinnbelginn að vörum hans og hann tók nokkra gúl-
sopa af vatni. Svo leit hann á mig og ég sá á augnaráði hans, að hann var kominn til fullrar meðvitundar.

„Kamala, hvernig í ósköpunum gastu sloppið frá þeim og fundið mig?“

Ég sagði honum í fáum orðum frá því sem gerst hafði.

„Þú ert einkennileg stúlka,“ sagði hann og reyndi að brosa. „Þeir ætluðu að drepa mig, og það er ykkur að þakka, að það tókst ekki. Þið Dín Lal hafið bjargað lífi mínu.“

„Ekki að tala. Dín Lal fer að koma. Við skulum bíða hér, þangað til þér fer að líða betur.“

„Vitleysa,“ Tara settist upp með erfiðismunum.

„Hvað gerðist, Tara. Hvernig komstu hingað?“

„Mér tókst að sleppa frá þeim. Stutt frá staðnum, sem við vorum á í gærkvöldi, er brekka sem hallar niður að fljótinu. En fljótsbakinn þar er nokkuð hár. Þegar ég kom til sjálfs mín aftur, tókst mér að sleppa frá þeim. Þeir reyndu að stöðva mig, en ég slapp frá þeim og hljóp í átt að fljótinu. Þeir voru næstum búnir að ná mér aftur, en þá var ég kominn að brekkunni sem ég sagði þér frá. Ég fleygði mér niður og lét mig velta fram af bakkanum og út í fljótið. Þeir hafa víst haldið, að ég væri dauður. Og ég var það næstum. Hef víst brotið handlegginn í fallinu. Ég veit ekki hvernig mér tókst að halda mér á floti og svamla niður með fljótinu. Ég skreiddist í land með erfiðismunum og komst hingað. Svo man ég ekkert meir.“

Andlit Tara tók umskiptum og hann horfði á mig rólegu og ákveðnu augnaráði og sagði: „Netí Ram heldur víst, að hann geti gert hvað sem er bara af því að hann á peninga, en hann skal komast að raun um annað.“

„Netí Ram!“ hreytti ég út úr mér. „Ég vildi að hann væri dauður.“

„Ég vona,“ sagði Tara, „að hann lifi nógu lengi til að sjá eftir þessu.“

„Hvað ætlarðu að gera?“

„Hvað ætla ég að gera?“

„Já.“ Efasemdirnar sóttu á mig að nýju. Þessi fjandmaður okkar var voldugur maður og hann yrði Tara vafalaust erfiður viðfangs.

„Sjáðu til Kamala. Hópurinn sem fylgir mér er lítill en ákveðinn. Og ég er ekki viss um, að faðir minn haldi að sér höndun, þegar hann heyrir fréttirnar. — Og ég skal segja þér annað. Héðan af sleppi ég þér aldrei.“

Ég beygði mig niður og kyssti hann. „Svona, svona.“

Dín Lal stóð allt í einu yfir okkur. „Það er greinilegt,“ sagði hann sposkur, „að ástin sættir sig ekki við nein vonbrigði. Ég sé að sjúklingurinn er að hressast.“

Tara þakkaði honum fyrir hjálpina. Dín Lal virti Tara fyrir sér í flýti: „Nú höfum við um annað að hugsa,“ sagði hann um leið og hann kraup niður við hlið Tara og fór að setja spelkur við brotna handlegginn. „Ég sá tvo menn í skóginum,“ hélt Dín Lal áfram. „Og ég kannast við þá. Þeir eru njósnarar Netí Ram.“

Ég varð óttaslegin.

„Það er ekkert að óttast,“ sagði Tara. Honum var umhugað um að ég tæki aftur gleði mína.

„Það er rétt,“ sagði Dín Lal, „en við verðum umfram allt að flýta okkur.“

„En hvað gerir Netí Ram næst?“ spurði ég kvíðin.

Þeim varð ógreitt um svar.

Dín Lal hafði lokið við að binda spelkurnar um handlegginn á Tara.

„Svona,“ sagði hann, „þetta verður að duga þangað til ég er búinn að ná í hjálp inn í þorpið.“

„Það er óþarfi,“ sagði Tara og reis á fætur. „Ég get gengið.“

Dín Lal horfði á Tara, og það var aðdáun í augnaráðinu. „Gott,“ sagði hann, „á leiðinni getum við gert áætlun um hvernig við náum fram hefndum.“

„Dín Lal,“ sagði Tara. „Þú vinnur hjá Netí Ram. Hvers vegna viltu hjálpa okkur?“

„Kannski geðjast mér vel að ástföngnum ungmennum,“ sagði hann hlæjandi. „Auk þess stend ég í þakkarskuld við Kamölu.“ Svipur hans breyttist snögglega — varð alvarlegur, næstum hörkulegur. „Það er satt, að Netí Ram gefur okkur að éta. En það er lítið sem hann borgar okkur í kaup. Ég veit ekki hvað bíður okkar. Ætli við förum ekki bráðum að halda heim aftur.“

„Ég vildi að ég gæti hjálpað ykkur,“ sagði Tara.

„Hver veit, nema þú getir það síðar. En fyrst hef ég hugsað mér að hjálpa þér, ungi maður. Ég fer ekki fyrr en ég sé hvernig þessum málum lyktar.“

Tara þakkaði honum aftur.

„Ég skal fúslega viðurkenna það Dín Lal,“ sagði Tara og strauk heilu hendinni um vott hár sitt, „að ég er þér mjög þakklátur. Ég veit vel að næstu dagar verða okkur öllum erfiðir. Ég veit ekki ennþá hvernig mitt fólk bregst við þessu, eða hvað það vill gera, en sjálfur verð ég ekki í rónni, fyrr en ég hef séð þá sigraða.“

Við lögðum af stað í átt til þorpsins.

26

Eftir fund í þorpsráðinu, þar sem allir voru mættir nema Netí Ram, var ákveðið að skrifa honum harðort bréf þar sem honum var hótað málsókn vegna árásarinnar á Kamulu og Tara. Mathúr gamli og bræður hans voru valdir til að fara til hans og færa honum bréfið.

Þeir hittu Búlú við hliðið. Andlit hans var svipbrigðalaust. Eins og mótað í stein.

Hann fór og tilkynnti hverjir komnir voru. Búlú kom aftur og vísaði þeim inn, en Netí Ram tók ekki undir kveðju þeirra og bauð þeim ekki sæti. Hann horfði á þá með fyrirlitningu, dró djúpt andann, teygði úr sér í sætinu og þerraði af sér svitann með vasaklútnum. Það var Mathúr gamli sem fyrstur rauf þessa vandræðalegu þögn: Hann lagði bréfið sem þeir höfðu meðferðis á borðið fyrir framan Netí Ram og sagði:

„Við erum komnir hingað til að ræða við þig. Við fáum þér þetta bréf. Það var samþykkt í ráðinu í gær. Við bíðum eftir svari.“

„Búlú!“ Netí Ram benti á bréfið. „Lestu!“

Búlú tók bréfið upp af borðinu. Hann braut það upp og las það þegjandi, rétti það síðan Netí Ram vandræðalegur á svipinn. Netí Ram bandaði frá sér með hendinni. „Lestu!“ endurtók hann óþolinmóður.

Búlú hóf lesturinn en þagnaði og varð ruglaður og undrandi á svipinn. Hann leit hikandi á húsbónda sinn.

„Lestu, maður.“ Búlú mannaði sig upp og las bréfið til enda.

Netí Ram skipti litum. Hann stóð snögglega á fætur og ýtti stólnum til hliðar. Svo þreif hann bréfið af Búlú og las það yfir. Síðan kastaði hann því á gólfið og tróð það undir fótum.

„Þetta er svar mitt. Er það nægjanlega skýrt?“

Mathúr gamli steig eitt skref áfram og staðnæmdist fyrir framan Netí Ram. Þeir horfðust í augu.

„Við höfum fullan rétt til að kæra þig, og við getum fengið þig dæmdan fyrir ofbeldisverk — en við höfum ákveðið að gefa þér kost á að bæta fyrir brot þitt. Þú hefur lesið óskir okkar. Þú verður að gefa því fólki sem sveltur mat og þú verður að sleppa öllu tilkalli til Kamölu. Þú ert búinn að gera nóg á hennar hlut. Þú átt skilið þyngri refsingu, en við viljum ógjarnan beita ofbeldi.“

Netí Ram svaraði ekki strax. Hann reyndi að kyngja reiði sinni og fékk sér sæti. „Haldið áfram. Ég er ekki hörundsár. Haldið bara áfram.“

„Og við bíðum eftir svari þínu.“

„Og svar mitt er þetta. Komi hver sem þorir. Reynið að taka þetta frá mér!“

„Það er enginn að neyða þig til neins. En í þorpinu er hópur manna sem hefur varla borðað neitt dögum saman.“

„Mér koma þeir ekki við.“

„Hvernig getur þú sagt slíkt?“

„Hvers vegna get ég það ekki?“

„Hlustaðu á mig Netí Ram.“

„Ég hlusta ekki á neinn. Ég gef ykkur ekki neitt. Aldrei. Það sem er mitt er mitt og það tekur enginn frá mér.“

„Þegiðu,“ sagði Mathúr gamli og byrsti sig. „Þú skalt samt verða að hlusta á mig, svíðingur. Allt í kringum matarfjallið þitt, sem þú hleður upp, er fólk aðframkomið af sulti. En þú gefur ekki neitt. Bíður bara eftir hærra verði. Mæðurnar hafa ekki mjólk handa börnunum. Í mörgum eldhúsum hefur enginn eldur verið kveiktur.“

„Þú þykist geta hótað mér. Svívirt mig. Þykist jafnvel geta tekið eigur mínar.“ Netí Ram stappaði niður fætinum. „Mér kemur þetta þorp ykkar ekkert við lengur. Burtu!“

„Bíddu hægur. Ertu búinn að gleyma öllum þeim,sem þræla fyrir þig á ökrunum?“

„Ég gleymi engu.“

„Ef þetta er þitt lokasvar, þá verður þú að taka afleiðingunum.“

Netí Ram hló háðslega. „Afleiðingunum? Hvaða afleiðingunum? Hvað getið þið gert?“

„Við hættum að vinna fyrir þig.“

„Það er engin hættu á því! Burtu!“

Mathúr gamli stóð keikur fyrir framan Netí Ram. „Farðu varlega Netí Ram. Þú ert ekki eins voldugur og þú heldur, og

nú hefur þú gengið of langt. Þú hefur ögrað okkur. Öllu þorpinu. Þú skalt ekki búast við neinni hjálp frá okkur. Það vinnur enginn maður handtak fyrir þig meir!“

„Svo nú á ég að beygja kné mín fyrir ykkur. Vitið er ykkur augskýnilega ekki til neinna vandræða! Ég verð að segja ykkur það einu sinni enn, að mig varðar ekkert um þetta þorp.“

„Þá munum við láta eins og þú sért ekki til!“

„Gott, ég get fengið nóga menn frá öðrum þorpum. Ég skal meira að segja borga þeim meira kaup en þið hafið nokkurn tíma fengið. Neitið bara að vinna. Sulturinn kennir ykkur. Þið komið fljótt til mín aftur — skríðandi. En þið fáíð samt ekkert hjá mér. Ekki einn einasti maður af þeim, sem taka þátt í þessu samsæri ykkar gegn mér. Það er ykkar að velja. Ég get beðið.“

Erindinu var sýnilega lokið. Mathúr sneri sér að bræðrum sínum. „Förum. Hér höfum við ekkert meira að gera. En ef við komum aftur,“ sagði hann við Netí Ram, „þá komum við ekki skríðandi.“

Hann kvaddi húsráðanda hæversklega og fór. Hinir fylgdu á eftir honum í einfaldri röð.

Fólk var á ferli um götur þorpsins. Fréttirnar um það sem var að gerast bárust fljótt, jafnvel til barnanna. Það voru allir reiðir Netí Ram.

„Það eru ekki til nógir peningar til að borga okkur,“ hrópaði Ramú. „En samt ætlar hann að fá menn frá öðrum þorpum til að vinna fyrir sig, og borga þeim hærra kaup en nokkur okkar hefur fengið.“

27

Það svaf enginn í þorpinu þessa nótt, nema Netí Ram. Öruggur um að ekkert gæti ógnað veldi hans, og yfirráðum, fól hann Búlú og Múntú Babú að vera á verði við húsaþyrpinguna utan við garðinn, þar sem vinnuhjú hans höfðust við. Búlú hafði varað hann við og sagt að allt þorpið væri í uppnámi. Hann vildi láta kalla á lögreglulið til öryggis, en Netí Ram vísaði því á bug. Enginn skyldi segja, að hann væri hræddur. Enginn skyldi fá hann til að viðurkenna, að hann og hans lið gæti ekki varið hendur sínar.

Það var ekki mjög dimmt þessa nótt. Mjó sigð nýmánans varpaði daufri skínu á götuslóðana, sem lágu í átt að húsi Netí Ram. Flestir rólfærir karlmenn í þorpinu læddust nú eftir þessum götuslóðum með Mathúr og bræður hans í broddi fylkingar. Tara var með í ferðinni. Höfuð hans var reifað og vinstri höndin í fatla. En hann bar staf í þeirri hægri. Þeir höfðu allir barefli í höndum. Sumir báru logandi kyndla. Marg-

ar kvennanna í þorpinu fóru líka með mönnum sínum fullar kvíða yfir því, sem þessi nótt kynni að bera í skauti sínu. Skammt framundan var húsabyrping þar sem menn Netí Ram höfðust við. Kofarnir voru að mestu huldir trjám og þaðan barst ekkert hljóð. Þangað var erfitt að fara, því að þarna leyndist ósýnilegur óvinur. Búlú og Múntú Babú voru á verði, sá síðarnefndi vopnaður byssu. Þeir voru búnir að bíða þarna í næturkyrrðinni um þrjá stundarfjórðunga, þegar þeir komu auga á kyndlana og heyrðu niðinn af þungu fótataki. Það svaf enginn í kofunum og það tók Búlú aðeins nokkur augnablik að kalla á menn sína. Hann lofaði þeim öllum hærra kaupi og sérstökum verðlaunum fyrir að taka þátt í vörninni. Þetta freistaði þeirra, auk þess töldu þeir sig ekki eiga annarra kosta vöð. Þeir vopnuðust því bareflum og öðru því, sem þeir náðu til og biðu átekta í skjóli trjáanna. Búlú var órótt innanbrjósts. Hann gekk milli manna sinna og sparaði ekki loforð og fögur fyrirheit. Hann vissi, að innan stundar mundu þorpsbúarnir koma og flæða eins og dökk bylgja yfir víggirðingar Netí Ram og umkringja húsið.

Lið okkar hafði numið staðar. Menn réðu ráðum sínum, hvísluðust á og skimuðu út í nóttina.

Skyndilega var þögnin rofin og skothvinur þaut um heitt loftið. Eitt augnablik sást manni bregða fyrir með byssu í hendi og hverfa jafnskjótt bak við tré. Við biðum full ótta en það heyrðust ekki fleiri skot.

Dín Lal gekk til Mathúr gamla. „Þetta var Múntú Babú,“ sagði hann.

„Ertu viss?“

„Alveg viss. Ég ætti að þekkja þennan grimmdarsegg, hvort sem ég sé hann á nóttu eða degi. Nóg er hann búinn að kvelja okkur á ökrunum.“

„Við verðum að reyna að ná af honum byssunni,“ sagði Tara, sem stóð hjá þeim.

Mathúr gamli hugsaði sig um, en gaf síðan skipun sína. „Kamta, Ramú. Farið með Dín Lal. Múntú Babú getur orðið hættulegur. Hann liggur í leyni fyrir okkur eins og rándýr. Hann er morðingi. Reynið að læðast meðfram veggnum og komast sem næst honum. Þið sáuð hvar hann faldi sig. Reynið að ná til hans um leið og ég gef liðinu merki um að gera árás. Reynið að ná af honum byssunni.“

Mennirnir þrír fóru án þess að segja orð.

Við sátum þögul og hreyfingarlaus um stund og biðum eftir að Dín Lal, Kamú og Kamta kæmust á leiðarenda. En loks var hin langa þögn á enda. Það bar ský fyrir tunglið og síðan annað. Mathúr gamli reis á fætur og veifaði staf sínum. „Kom-ið drengir. Fylgið mér.“

„Gerið árás,“ endurtóku þeir, sem næstir stóðu.

Við lögðum af stað með hrópum og sköllum og það öskruðu allir um leið og þeir ruddust fram milli trjáanna. Skyndilega var byrjað að berjast og það var eins og allt gerðist samtímis. Menn hlupu og börðu frá sér, spörkuðu og hrópuðu, sumir féllu og hnutu á jörðina. Fyrr en varði voru nokkrir kyndilberanna komnir að húskofunum og kveiktu í þeim. Mjólogatota teygði sig upp í næturhimininn. Það snarkaði í eldinum og hann læsti sig um þurr þökin og í næstu tré. Loftið fylltist af ryki og reyk og stunum særðra manna.

Lið Babús var þegar lagt á flóttu. „Flýtið ykkur,“ hrópaði Búlú hárra raustu. „Fylgið mér. Inn í garðinn.“

Múntú Babú hafði miðað byssu sinni, að þessu sinni nákvæmlega á Tara og Mathúr gamla, sem nálguðust hann óðfluga. Menningarnir þeir voru komnir í námunda við hann og fyrr en varði stökk Dín Lal fram. Babú heyrði til hans, sneri sér snögg við og miðaði byssunni. En hann var ekki nógu fljótur. Dín Lal hentist að honum og greip föstu taki um úlnlið hans. Babú reyndi að hrísta hann af sér, en gat það ekki og nú voru Ramú og Kamta komnir að hlið hans og létu högginn dynja á honum, þar til hann féll.

„Fyrst við höfum byrjað á þessu verki, þá er eins gott að ljúka því,“ sagði Ramú og hóf upp staf sinn. Dín Lal greip byssuna og miðaði á Múntú Babú. „Það er best að hann fái það sem hann ætlaði öðrum,“ sagði hann milli samanbitinna tannanna.

„Bíddu!“ hrópaði Mathúr gamli. Hann og Tara voru komnir til Dín Lal og félaga hans. „Mér þætti betra,“ hélt hann áfram, „að við kæmumst hjá því að drepa hver annan hér í þessu þorpi.“

Múntú Babú lá á bakinu og andaði þungt, móðir hans, Shanta, var allt í einu komin til hans með lukt í hendi. Hún hljóðaði upp yfir sig, þegar hún sá, að byssu var miðað á hann og kastaði sér yfir hann. „Ég hef misst allt. Hver á nú að vinna fyrir mér í ellinni? Hvað á ég að gera? Til hvers á ég að leita? Við hvaða dyr á ég að betla? Þið hafið drepið hann Babú minn. Gimsteininn minn.“ Móðir hans hélt áfram að barma sér sáran.

„Stilltu þig, kona góð,“ sagði Mathúr gamli. „Hann er ekki dauður, en hefur fengið sína ráðningu.“

Mennirnir litu hver á annan, en gerðu ekki neitt.

Þegar Shanta sá, að þeir létu son hennar í friði, kallaði hún á tengdadóttur sína: „Sæktu vatn!“ skipaði hún.

Bindú kom með vatnið og dreypti því í andlit manns síns. Babú opnaði augun og horfði í kringum sig, en lokaði þeim strax aftur og stundi, þegar hann sá Tara.

„Berið hann í burt,“ sagði Tara við konurnar. Hann sneri sér að félögum sínum. „Komið. Við höfum verk að vinna. Nú er rétt að heimsækja vin okkar, Netí Ram.“

Þeir kölluðu liðið saman og bjuggu sig undir nýja árás.

Netí Ram vaknaði við það, að æstar raddir bárust til hans utan úr myrkrinu og það var reykjarlykt í nösum hans. Hann staulaðist fram úr rúmi sínu og klæddi sig. Reykurinn var nú ekki aðeins í nösum hans. Hann streymdi um herbergið inn um opinn gluggann. Netí Ram hóstaði og tárin runnu úr augum hans. Hann flýtti sér út úr húsinu og niður í garðinn. Svartur reykur gerði næturhimininn enn dimmari, og nú sá hann líka logana. Þessi sjón fyllti hann skelfingu. Hann sá hóp af mönnum sem æddu fram og aftur um húsagarðinn. Það tók hann langa stund að átta sig á þessum ótrúlega sannleika. Þetta voru hans eigin hús, sem voru að brenna! Þegar raunveruleikinn smám saman rann upp fyrir honum, fylltist hann örvæntingu.

Menn Búlús voru lagðir á flótta frá húsum sínum. Þeir leituðu í fyrstu skjóls við veggina, en þegar Búlú hafði opnað

hliðið og skipað þeim að hörfa inn í garðinn, hlýddu þeir því strax.

„Ef við getum haldið út til morguns, þá berst okkur strax hjálp,“ hrópaði Búlú. Hann sneri sér að því að skipa mönnum sínum til varnar við veggina.

Okkar menn voru varla sýnilegir í reyknum, þegar þeir hófu árásina. Þeir ruddust fyrst að hliðinu, en þegar það reyndist lokað, réðust þeir á veggina með bambusstigum.

Um stund virtist eins og árásin hefði verið stöðvuð. Ramú sem fyrstur kom upp að veggbrúninni varð fyrir höfuðhöggi og féll niður. En á næsta augnabliki hafði félögum hans tekist að komast upp og stökkva niður í garðinn. Fleiri og fleiri klifruðu nú yfir veggina.

Netí Ram sem fylgdist með þessum atburðum fullur skelfingar, sá þá nú koma æðandi yfir húsagarðinn. Hann sá sína eigin menn opna hliðið og forða sér burtu. Sumir laumuðust burtu útum bakhliðið og hurfu út í skógin. Netí Ram stundi: „Það er engum að treysta.“ Búlú og örfáir menn með honum flúðu frá garðveggnum til hússins.

Búlú var örbreyttur og allt viðnám var orðið vonlaust. Samt varð hann að gera eins og skyldan bauð honum. Hann gekk til Netí Ram. „Herra,“ sagði Búlú og kraup á kné. „Ég hef brugðist þér. Allt viðnám er orðið vonlaust.“ „Það hafa allir svikið mig,“ sagði Netí Ram fögur af reiði og gekk út að glugganum. Búlú horfði á eftir honum áhyggjufullur. Það var ekkert lið í þessum fáu mönnum hans lengur. Það var eins og þeir gerðu sér enga grein fyrir því, sem var að gerast. Þeir horfðu

á hann stjarfir eins og dáleiddir menn, eins og þeir hefðu gefið sig örlögunum á vald. „Setjist niður,“ sagði Búlú við þá vonleysislega. Það heyrðust þung högg frá dyrunum. Nokkrir komust á bak við húsið og reyndu að ryðja sér braut gegnum bakdyrnar. Innan stundar tækist þeim að brjóta upp dyrnar og öllu var lokið.

Netí Ram opnaði gluggann til að sjá betur hvað var að gerast og hrópaði viti sínu fjær út í nóttina: „Aumingjar. Brjótið allar helgar venjur. Berjist eftir sólsetur og fremjið myrkraverk. Grimmir og vægðarlausir eins og allir aumingjar. Breytist bara úr ræfluin í glæpamenn. En hefndin bíður ykkar.“ Hálf blindaður af reyk sá Netí Ram hvar brún hönd teygði sig upp í gluggakistuna og Dín Lal var í einu vetfangi kominn inn og stóð fyrir framan hann augliti til auglitis. Næstum samtímis ruddust Mathúr og Tara inn um dyrnar og hlupu til þeirra. Menn okkar streymdu nú inn í húsið. Sveittir og mäsandi glöddust þeir yfir sigri sínum. Þeir ráku upp fagnaðaróp. Sumir hlógu og aðrir byrjuðu að syngja. Nokkrir mannanna höfðu soltið og voru nær örmagna af hungri og þorsta. Þeir fóru nú um allt húsið, brutu upp skápa og átu og drukku allt sem þeir náðu í. Netí Ram horfði á þetta með hryllingi, en gat ekkert aðhafst. Hann sá þá spilla íburðarmiklum húsgögnum hans og taka allt lauslegt úr húsi hans og ræna því sem þeir gátu. Ekkert gat orðið það sama eftir þetta.

Utan um Netí Ram safnaðist hópur sem helkti yfir hann ókvæðisorðum og ógnaði honum með stöfum sínum. Aðeins ein rödd heyrðist ofar þessum gný. Það var rödd Mathúrs

gamla. „Bíðið. Bíðið. Nú er nóg komið. Við erum ekki morðingjar. Látið þá fara. Alla.“

Mathúr hinn aldni hafði talað. Það þorði enginn að færa fram nein mótmæli og það urðu engar stimpingar.

Netí Ram leit á Mathúr. „Heimskingi!“ hreytti hann út úr sér. „Á morgun skal allt lögreglulið borgarinnar koma til að jafna um ykkur og þá verður engin miskunn sýnd.“ Hann gekk út þegjandi og Búlú og menn hans á eftir honum. Hávær köll og formælingar dundu á þeim, en það reyndi enginn að stöðva þá.

„Nú er nóg komið,“ endurtók Mathúr gamli. „Netí Ram hefur fengið sína ráðningu. Komið.“

Það hafði enginn haft tíma til að skipta sér af særðum mönnum, nema konurnar. Þær hjúkruðu þeim eftir föngum. Það höfðu margir orðið fyrir höggum og ýmsir fengið sár sem binda þurfti um.

Eftir fyrstu sigurvímuna settist kvíðinn að okkur á ný. Hvað skyldi morgundagurinn færa okkur?

Við vorum því hljóð á göngunni inn í þorpið og hver hugsaði sitt. Loks dreifðist hópurinn og menn héldu heim til sín.

28

En það kom ekkert lögreglulið til þorpsins. Og nú verð ég að segja þér frá því, sem kom fyrir Netí Ram. Búlú og nokkrir manna hans höfðu lagst niður úti á víðavangi og biðu morguns.

Netí Ram lá á akrinum skammt frá þeim og kastaði mæðinni. En hann gat ekki sofnað. Hann bylti sér á alla vegu og loks reisti hann fyrirferðarmikinn líkama sinn upp af jörðinni og horfði ráðvilltur í kringum sig. Hitamollan og suðið í eldflugunum sveipuðust um hann eins og svört slæða. Það logaði enn í rústunum. Öllu var lokið. Hvernig gat hann sjálfur lifað það af að sjá heim sinn farast? Það var eins og lífsþorstinn væri allt í einu sloknaður.

„Ég hef ekki einu sinni löngun til að hafa nokkra löngun,“ hugsaði hann. „Sjálfrótin er dauð.“ Hugsunin um sjálfsmorð hvarflaði að honum, en hann hafði ekki heldur neina löngun til að deyja. Hann skimaði út í myrkrið og skyndilega sá hann móta fyrir manni sem færðist nær honum. Hann var að hugsa

um að flýja, en þá heyrði hann nafn sitt kallað styrkri röddu.
Góvinda!

Gamli yóginn stóð allt í einu fyrir framan hann hrumur og beinaber eins og hálfholdgaður andi. Netí Ram starði á hann alveg steinhissa.

„Þú ert í miklum vanda staddur, sonur minn,“ sagði Góvinda.

„Þú veist þá hvað gerst hefur.“

„Já, ég veit það.“

„Kallaðu bölvun yfir þá alla, Góvinda. Þeir hafa eyðilagt mig. Ég er glataður maður.“

„Við skulum ekki hata neinn, sonur minn. Í raun og veru erum við allir bölvaðir og bræður í eymdinni.“

„Ég get ekki neitað því, Gúrú, að ég fyrirlít þetta fólk af öllu hjarta. Það slúðrar um bestu menn eins og hópur af rýtandi svínum. Og loks ræðst það til atlögu. Rífur niður. Drepur. Hefur það ekki komið til mín skríðandi á hnjónum eins og betlarar?“

„Fólkið hefur sínar skoðanir,“ sagði Góvinda varfærnislega.

„Skoðanir! Já, Gúrú, ég þykist vera búinn að kynnast bæði skoðunum og athöfnum þessara misheppnuðu manna, sem vilja láta ríkið gera það fyrir sig, sem þeir hafa ekki manndóm til að gera sjálfir.“

„Þú mátt ekki fyrirlíta sjálfan þig, sonur minn.“

„Sjálfan mig? Ég fyrirlít þá. Ekki mig.“

„Það er það sama, sonur minn. Sá sem fyrirlítur aðra fyrirlítur sjálfan sig án þess að vita það. Hin sanna sjálfsvirðing er að bera virðingu fyrir lífinu — og alveg sérstaklega öðru fólki.“

„Ég hef misst allt, Gúrú. — Ég veit að það er eitthvað í fari þínu, sem ég hef ekki kynnst hjá öðrum mönnum. Aðrir reyna að sýnast annað en þeir eru. Ekki þú. Mér er ekki gefið að sjá langt fram í tímann, en ég veit að þú ert spámaður, sem getur séð inn í framtíðina. Ég hef misst allt, Gúrú. Hvað verður nú um mig?“

Góvinda horfði fast á hann strangur í bragði. Svo sagði hann: „Þú munt deyja og gista lága staði.“

„Hvað ertu að segja?“ hrópaði Netí Ram skelfdur.

„Þú hefur gert mikið illt af þér í þessu lífi, og hver maður uppsker eins og hann sáir. Þú munt þjást mikið — annars heims.“

„Hvað á ég að gera, Gúrú? Ég er alveg glataður maður,“ hljóðaði Netí Ram upp yfir sig.

„Já,“ sagði gamli yóginn. „Sá sem vinnur ill verk er glataður maður þessa heims og annars.“

Þessar framtíðarhorfur lögðust svo þungt á Netí Ram, að hann kastaði sér á kné og gróf andlituð í höndum sér, og líkami hans herptist saman af þjáningu.

„Hjálpaðu mér, Gúrú.“

Góvinda þagði lengi. Svo lagði hann lófann á koll mannsins og talaði til hans sefandi.

„Þú skalt ekki halda að ógæfan sé einhvers konar gangrimahjól, sem snýst að eilífu. Lífið er fremur stigi til að klifra. Öll reynsla þín er nýtt tækifæri. Listin er að kunna að breyta illu í gott og tapi í ávinning.“

„Hvernig getur þetta algera skipbrot mitt verið ávinningur?“

„Hvert spor sem flytur þig nær frelsi er spor í rétta átt. Allt sem flytur þig nær sjálfsþekkingu og fjær fáfræðinni er gott. Þú hefur lifað í fáfræði, sonur minn.“

„Hvað á ég þá að gera til þess að frelsast?“

„Gef eigur þínar, þær sem eftir eru, rakaðu höfuð þitt, smyrðu ösku á enni þér og legðu af stað út í heiminn með bambusstaf í hendi og skinn um lendar þér.“

„Fæ ég þá ekki að taka neitt með mér?“

„Ekki mikið. Sá sem gerast vill sanyasi, helgur maður, má aðeins taka með sér tvo skinnbelgi. Fylltu annan vatni og hinn af helgri blöndu.“

„Helgri blöndu?“

„Blandaðu í skinnbelginn öllu, sem kemur frá kúnni, móður okkar.“

„Öllu?“

„Öllu!“

„Og hvað geri ég svo?“

„Þú verður að ganga um landið og betla þar til þú kemur að fljótinu helga. Þar skaltu gera þér skúta eða leirkofa og byrja að leysa það band sem bindur manninn við jarðneskan hégóma.“

„Hvaða band er það?“

„Fáfræðin.“

Netí Ram velti þessu fyrir sér. Augu hans beindust að fjarlægum hæðum. Hann sá sig í anda byggja lítið musteri upp í fjöllum, helgidóm fyrir sjálfan sig, utan um sjálfan sig.

„Gúrú,“ sagði hann, og var nú orðinn miklu rólegri. „Hver er ávinningur þess manns, sem gerist sanyasi?“

„Það er hin hæsta andlega blessun, sonur minn, meiri en venjulegur maður getur fengið í tíu milljón jarðvistum.“

Netí Ram leit upp til tindrandi stjarna og fannst hann yfirskyggður af mikilli draumsýn. Friðurinn gagnsýrði himin og jörð.

„Ég ætla að gera það,“ hvíslaði hann lágt og reis á fætur. Það var naumast hægt að sjá að Netí Ram væri samur maður. Öll framkoma hans var gerbreytt. Það var eins og fortíðin hefði skyndilega horfið. Hann stóð lengi í sömu sporum, horfði til stjarnanna og íhugaði hina háleitu köllun sína. Þegar hann kom aftur til sjálfs sín, var Góvinda horfinn.

Já. Það var okkur öllum óskiljanlegt að Netí Ram bar ekki fram neina kæru og það kom ekkert lögreglulið til þorpsins. Lífið gekk aftur sinn vanagang eins og ekkert hefði gerst.

29

Regntímanum er lokið og það er kominn tími til að sá hveitinu. Uxinn bíður að húsabaki og við fyrstu skínu morgunsins gengur Tara til verka sinna. Þetta er stór dagur í lífi hans. Hann hefur lítið sofið um nóttina því að margvíslegar hugsanir halda fyrir honum vöku. Vinnan á akrinum er erfið. Það þarf að hreinsa landið, plægja og sá. Tara ætlar að skipta akri sínum í þrjá reiti. Í einn ætlar hann að setja nægan áburð og sá þar hinu nýja korni. Í annan reitinn ætlar hann einnig að setja nægan áburð og sá þar gamla útsæðinu. Í þriðja reitinn á að sá gömlu tegundunum og ekki nota neinn áburð.

Og Tara erjar landið. — Dag einn fer ég til hans út á akurinn til að færa honum vatn. Ég sé hann á lengdar. Bak hans er bogið þar sem hann erfiðar við hlið uxans. Það heyrast mótorskellir í dráttarvél fyrir handan akurlendi bræðranna og ný tæki rista þar upp jörðina — landið hans Netí Ram.

Netí Ram hafði horfið úr þorpinu norður til fjallanna til að gerast þar helgur maður og Lakshíní er líka horfin, en það veit enginn hvað af henni varð. Netí Ram gaf allar eigur sínar,

en ekki bændunum í þorpinu. Hann átti yngri bróður sem bjó í borginni og honum eftirlét hann allar eigur sínar. Nýi eigandinn réði Búlú sem þjón og Múntú Babú sem ráðsmann sinn. Dín Lal er horfinn ásamt fólki sínu. Múntú Babú er að mestu gróinn sára sinna og ræður nú yfir dráttarvél sem vinnur margra manna verk. Flestir sem áður unnu hjá Netí Ram eru nú atvinnulausir og eiga illa ævi. Það er búið að gera við húsið hans Netí og jasmínurnar eru sagðar fegurri og angan þeirra yndislegri en nokkru sinni fyrr.

Ég geng með vatnið til Tara með heita þurra moldina undir fótum. Uxinn þrammar eftir rák sinni skref fyrir skref, lyftir hægt klaufunum og stígur aftur seint og þungt til jarðar. Og svitinn rennur niður um hvassa tortu og þunn læri skepnunnar. Það er enn sultur og jörðin er miskunnarlaus við menn og dýr. Við verðum að erja landið — og vona að bráðum komi betri tímar. Tara lítur upp þegar ég kem til hans með vatnið og stöðvar uxann.

Við gengum saman inn í forsæluna. Tara hallaði sér upp að trénu og svalg vatnið í stórum gúlsopum.

Akurinn er plægður og loks er komið að því að sáning geti hafist. Ég er aftur hjá Tara úti á akrinum. Tara vill að ég sé með sér þegar hann sáir. Hann er með nýja útsæðið sitt og mjótt bambusrör sem notað er við sáningu.

„Kamala, ég vil að við sáum þessu fræi saman.“ Tara mundar sekkinn með nýja útsæðinu og það birtir yfir svip hans.

„Það þarf ekki að hvetja bændurna lengur þegar þeir sjá

þessa uppskeru. Þá verða þeir ekki hræddir lengur að taka þessa áhættu. Strax og þeir sjá hvað uppskeran verður mikil koma menn hingað úr öðrum þorpum. Þeir staldra við og skeggræða um tilraunina og þeir munu fyllast eldmóði. Þeir munu ákveða að fá eins mikið af þessum korntegundum til útsæðis og hægt er. Eftir það getur ekkert stöðvað þróunina. Þeir munu ekki láta stjórnina í friði fyrr en þeir fá það sem þeir þurfa. Og hvers vegna skyldi stjórnin ekki styðja þá? Hún mun sjá um að verðlag og kostnaður haldist í hendur. — Þrátt fyrir allt getur draumur Gandhis um þorpið ennþá ræst.“

Skellirnir í dráttarvélinni hans Múntú Babús urðu enn láværar en fyrr. Tara horfði í átt til hennar og svipur hans þyngdist. — „Við verðum aðeins að standa fast saman,“ botnaði hann ræðu sína.

„Tara.“

„Já.“

Hann kemur til mín og ég halla höfði mínu að brjósti hans og það færir yfir mig friður. Innan skamms giftist ég Tara. Saga mín er ekki að enda. Líf mitt er að byrja.

Við göngum saman út á akurinn og byrjum að sá. Tara hefur opnað litla hvíta sekkinn sinn og það er birta í augum hans. Ég veit að hann trúir á grænu byltinguna sína en ég veit líka að það er kvíði í sál hans. Jörðin er miskunnarlaus við menn og dýr og við sveltum enn í þorpinu.

Eitt og eitt falla fræ mín um bambusrörið mjóa í heita þurra mold og ég hugleiði ósjálfrátt orðin sem höfð voru eftir Vadíval: „Fyrir fólk eins og okkur dugar engin græn bylting - þaðan af síður hin rauða. Bylting er af hinu illa. Uppreisn er

hins vegar af hinu góða. Við verðum að rísa upp. Hin mannlega reisin er sjálfur lífsréttur okkar.”